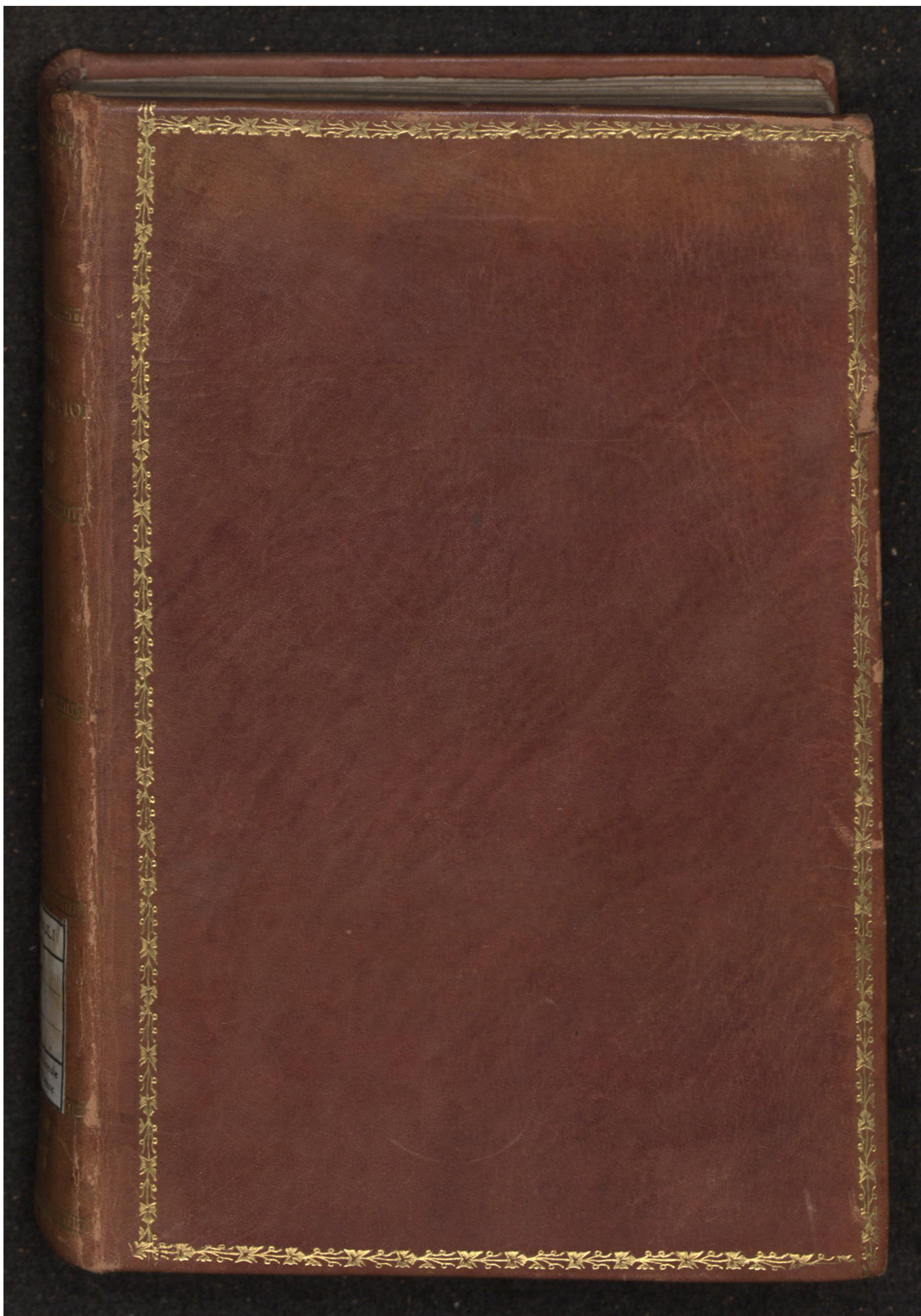
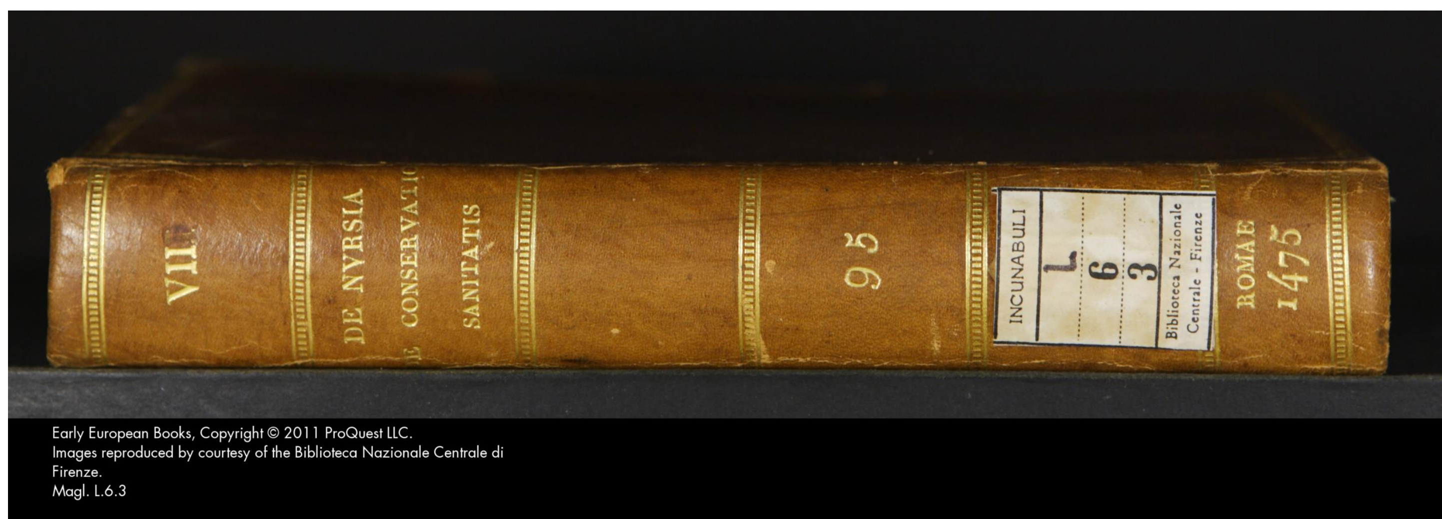


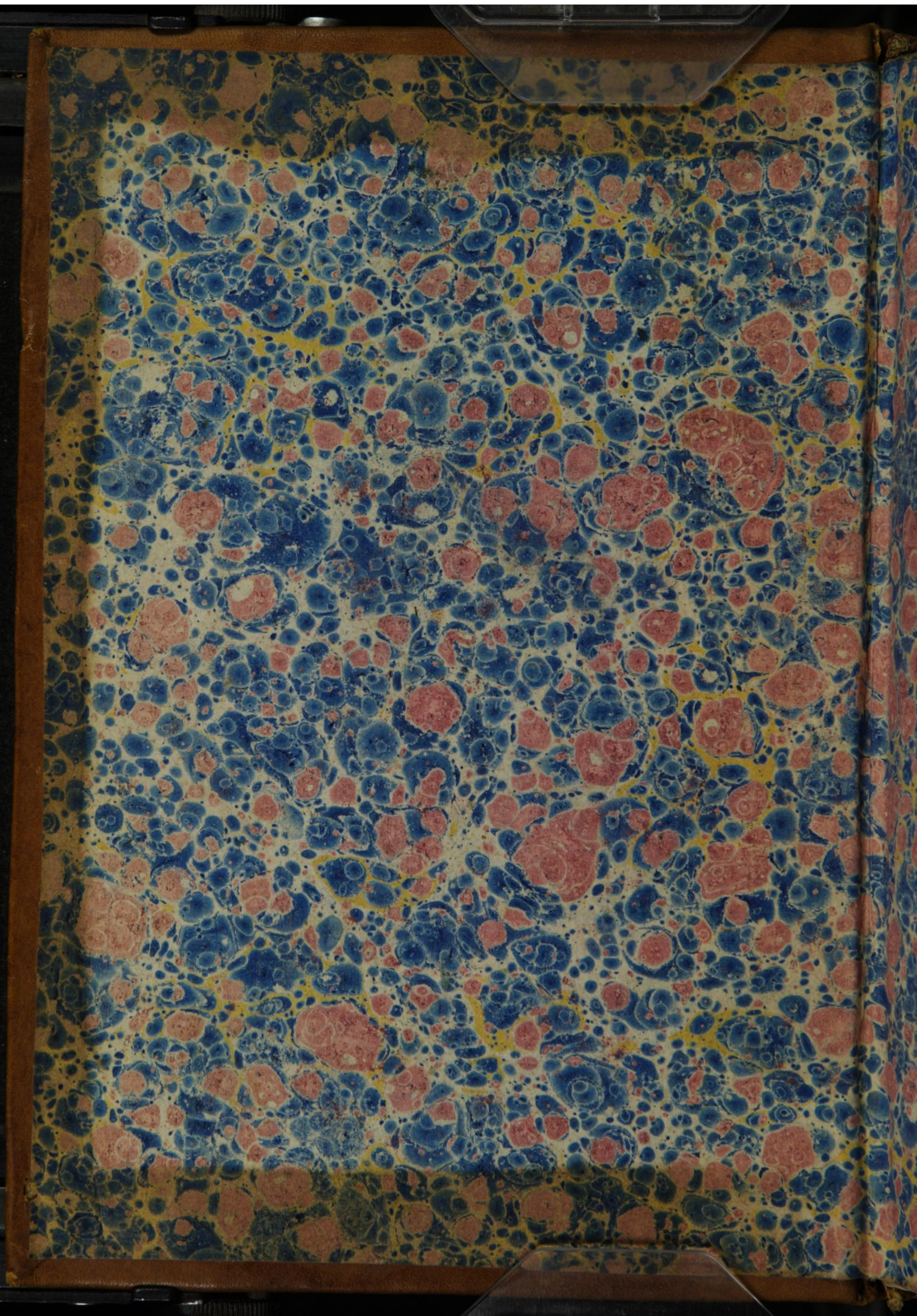

VIII
DE NYRSIA
DE CONSERVATIO
SANITATIS
95
INCUNABULI
L
6
3
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze
ROMAE
1475



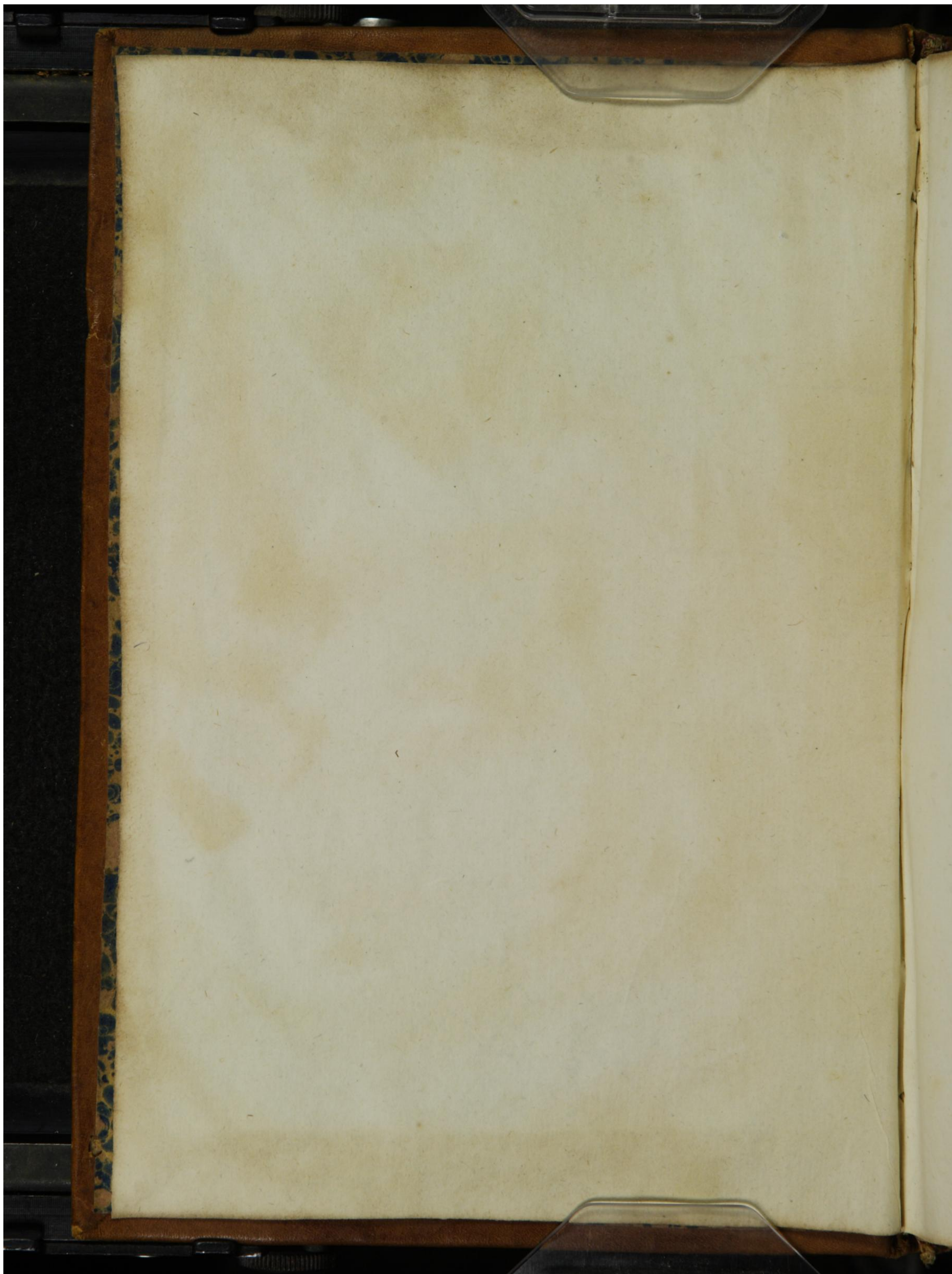


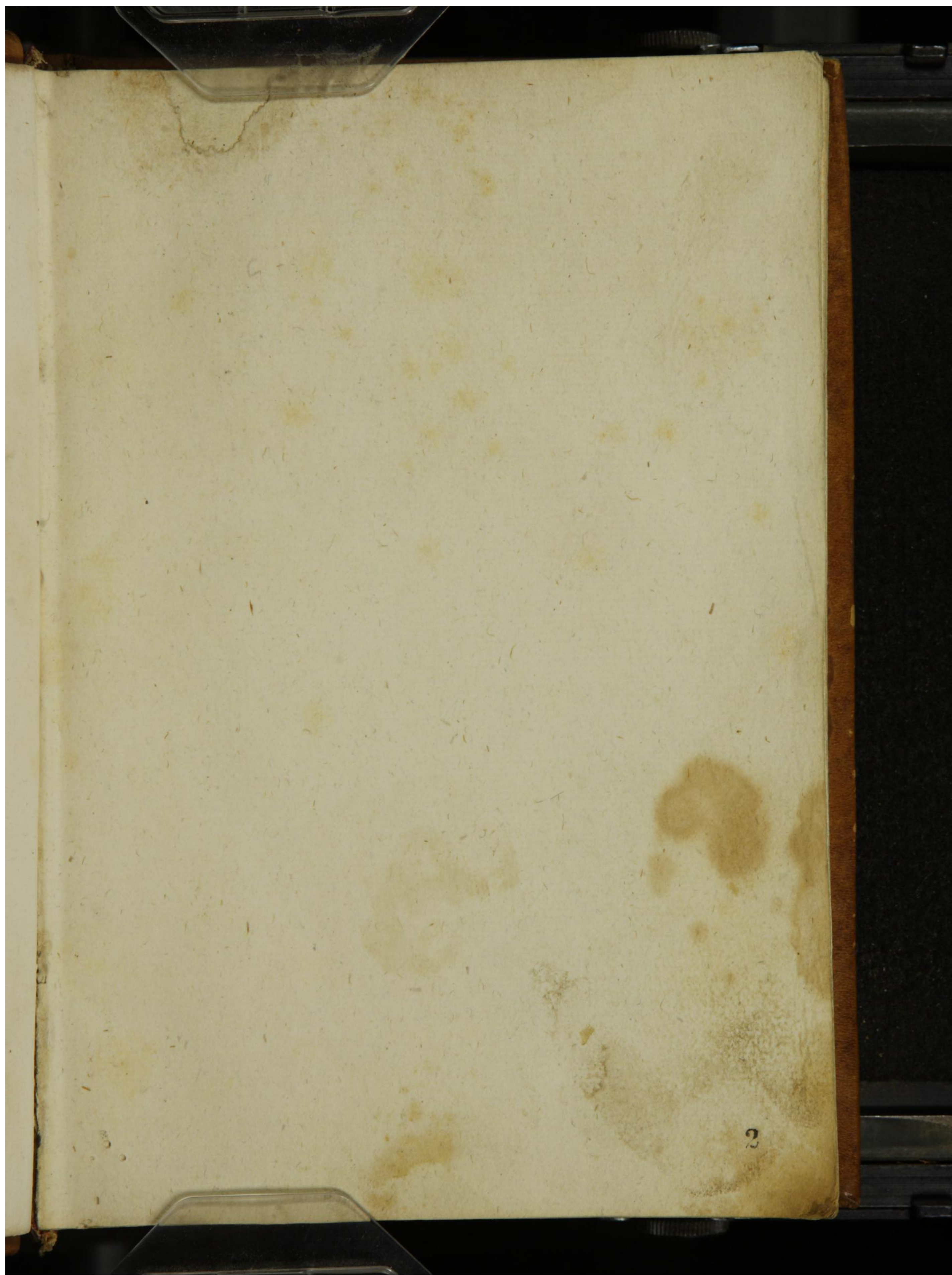


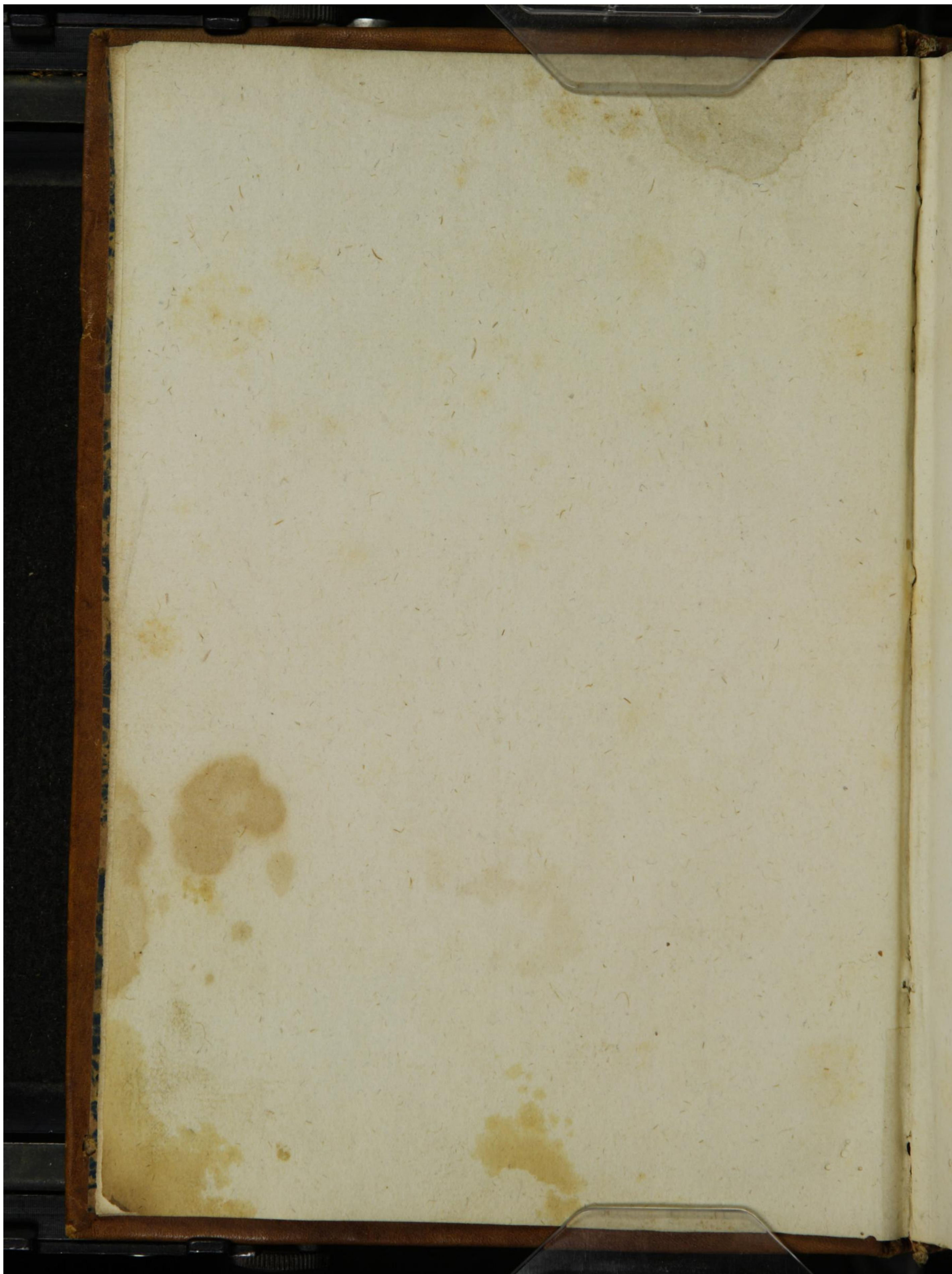


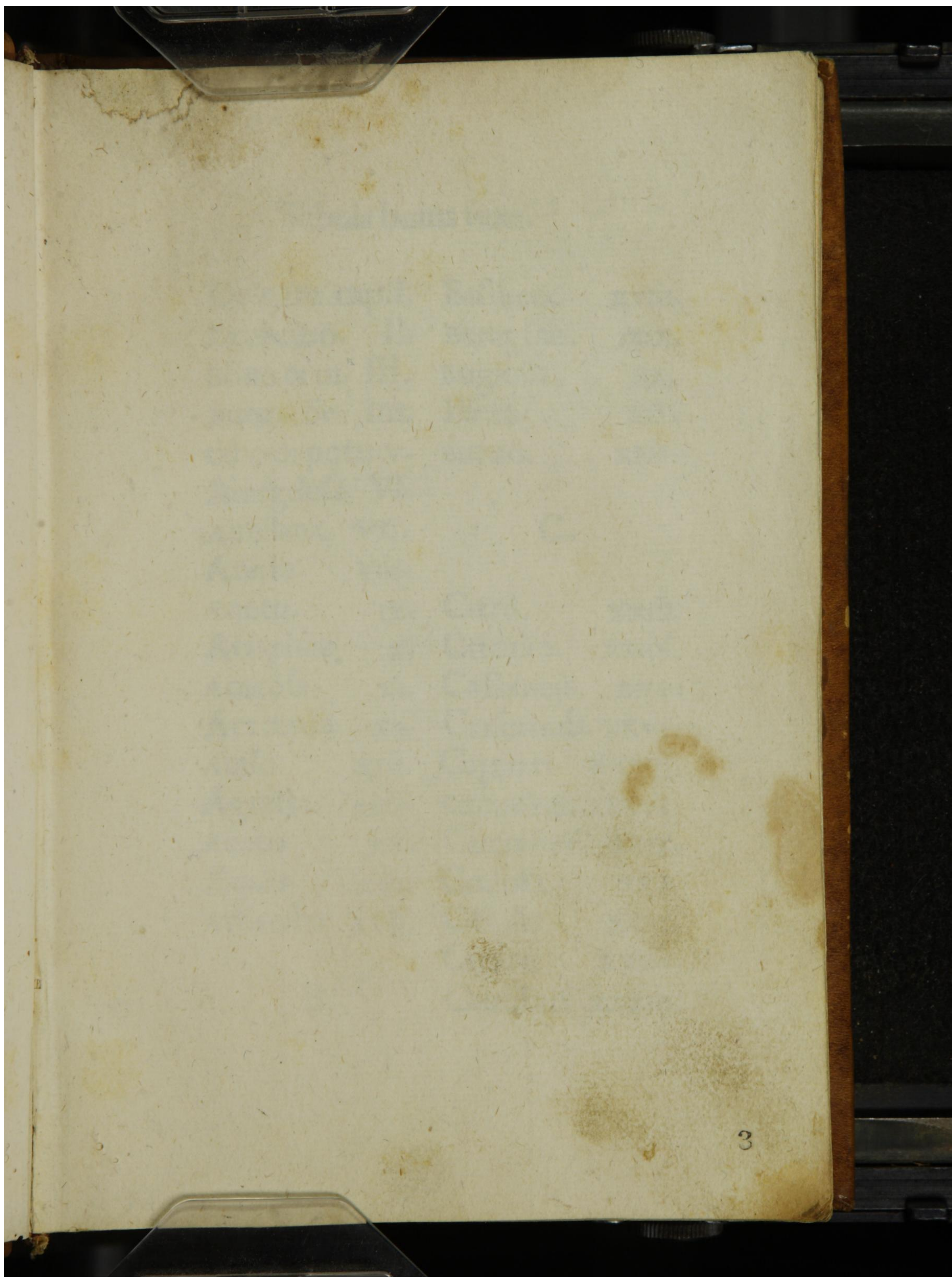












Tabula huius libri.

amaraco maggiore
e persa maggiore

.N.



Agretto

.O.



.P.



.R.

Tabula ſup̱ hoc opuſculo finit feliciter.

Sequitur nunc libellus ipſe de conſeruatione ſanitatis: ſcd̄m ordinem Alphabeti diſtinctus.

# De Aere. Capitulum Primū.

Vmmo decet studio emergentes morboꝝ insidias deprimi. Vt ꝓpria temperie & ꝓportionali harmonia sanitas conseruetur: qua nihil p̄ter anīorum uirtutes melius aut optabilius humāo generi a natura tributū est Nec ipi animoꝝ actus aut potētię absq; corpis sanitate pfici possunt. Frustra etenim egrotante corpore ad uirtutū aut sciētiaꝝ gynnasia conaremur. Sed illoꝝ maxīe attendēda est sospitas. qui nō solū sibi: sed gregi populorū uiuūt. Hinc est beatissime pater. q; digniori solertia ad uestrę sanitatis conseruationē: operam dari decet. quod om̄ipotentis



auxilio infrascriptis regulis assequeris. studendo primo ꝑ frequentiori habitatione quantū facultas aderit puriorē & salubriorem aerem in ꝓuintia uestrę gubernatiōis eligere: quod non solum ad sanitatis conseruationem: sed ad intellectus & rōis ꝑfectionē cedet. Antiquorū quidē ondit auctoritas] & expimētum cō probat ꝙ impur9 & grossus aer nō solum corpus: sed intellectum ingeniūꝗ hebetat: & rubigine quadam fere singulas aīales uirtutes obtundit. Ideo refutandus est clausus & nō euentatus aer: & habitatio ꝓfūdarū uallium: & locorū ubi est propīquitas aquarum lacunaliū dormientiū: & cęnosarū paludium. Licet enī philosophię demonstret impossibile esse purū aerem: aut aliquod elementorum simpliciū putrefieri.

Tamen si terrestribus & aqueis ua-
poribus sit admixtus: fit grossior &
impurior: & reddit̃ putrescibilis: et
tanto nocibilior existit quanto de-
terior est materia unde fit euapora
tio. Imo in tantum aliq̃n ex quibus-
dam mineralibus aquis: & terris ue
nenosis inficit̃: ut aues desuper uo-
lantes: quadrupedia: & hoĩes transe
untes ilico interficiat. Nec mirum
quia ad cor subito attingit inspira-
tus aer. quod cum sit nr̃ę uite fons
& singulaꝝ uirtutum origo: suscep
ta uenenosa infectione interiit.
Eligatur igit̃ omni tp̃e purus aer:
& sc̃d̃m diuersam anni ꝑtem in suis
qualitatibus tꝑatus. Estate quidẽ
habitet̃ locus puri & clari: euentati
& subtilis aeris ad tꝑatam frigidita
tem declinãtis: detecti etiam uersꝰ
orientem & septentrionem: qui nõ

tarde calefit dum sol oritur:& cito infrigidat dum occidit. Frigidiori uero tempore põt habitari loca fri gidiora non tantę euentatiõis mon tibus a borea & septentrionali aere defensata ad tpatam caliditatẽ de clinantia. Quod si oportũitate gu/ bernatiõis uestrę contigerit ad ali quam terrarũ pestilentis aeris uos transferre:cauenda est habitatio lo ci multę euentationis : qm̃ ibidem per anhelitum et poros uenaꝝ pul satiliũ sit facilior ĩ corde uenenosa impressio. Imo eligenda est domus clausaꝝ mansionum:quę primo per diem ante rectificetur cum accen/ siõe ignis in medio salarũ et uestrę camerę:ex lignis iuniperi:aut quer cus:aut myrti:aut cupressi:aut ui/ tium:et cum fumigationibꝫ thuris et modico myrrę:aut aliis ab aucto

ribus in eandem materiã ordinatis
Extincto tandem igne: & mũdatis
bene mansiõibus si estas fuerit aut
autumnus: aspergantur ex herbis
recentibus non multarum humidi/
tatum & aquaticarum: sed ex foliis cã
narum uiridiũ: salicis: uitiũ: aut myrti
& similiũ: irroratis cũ aqua frigida
& aceto: obseruando alias regulas
necessarias: a pestiferi aeris nocum͞
to preseruantes. Etiam stante opti
mo aere in ꝓuintia dum terras gu
bernatõnis uestrę uisitare contigit
bonũ est ut per diem ante rectifi/
cetur aer uestrę habitationis ex ac
censiõe predictorum lignorum: suffumi/
gatione: sparsioneq; foliorum: & predi
ctarum rerum irrogatõe. Nam aer
non habitati palatii qui diu clausus
stetit: potuit faciliter aliquarum mala
rum qualitatũ & putridarum affectio

num suscipere: quas melius est ante
uestrum accessum rectificare. Ignis
quidem & maxime odoriferis ex li-
gnis: oīm putredinū & qualitatum
aeris est rectificator bonus. Omnes
igitur aeris distempantię fugiendę
sunt: quia cum aer sit nostrę uitę ne
cessarius: & principaliter ut sua īspi
ratōne pulmone flabellante cordis
calorem refrigeret & euētet: ne ad
igneitatem pueniat: & ut sua inspi-
ratione a fumosis & capinosis uapo
ribus cor mūdificet & expurget fe
liciter ad illam distemperantiā cor
induceret: aut membra alia ad quę
per poros īgredit: ad quam distem
peratus existeret. Et presertī fugiē
da sunt caumata: & rabiosi calores
ęstiui. quia corpora resoluunt: dige
stionem & appetitū cum anxietate
debilitant: īnatum calorem exalare

faciunt: & humores ad putrefactio-
nem pparant. Et uenti quidem me
ridionales similia fere accidentia e
uenire faciunt: & cū hoc caput gra
uant: atq; auditum obtundūt. Ideo
ab eorum expositione cauendum est.
Et propter hoc antiqui ęstate pręce
perūt loca recentia habitari: aut pa
latia: quę uersus boream & septen-
trionalem regionē amplas & aper-
tas fenestras habeāt: ut libere habi
tanda domus septentrionali aere in
spiret. Ab intentissima etiam aeris
frigiditate caueri decet. Nam licet
remissum frigus digestionem forti
orem efficiat: & naturalem calorē
ad interiora uniendo uigoret: attn̄
dum intensum est & proprie flante
borea naturalem calorē mortificat
dolores neruorum: tusses: catarros: pe
ctoris atq; uesicę passiones inducit.

Tunc quidem pcipit bene clausas
habitari mansiones: ignis accensiōe
calefactas. & corpus cum densis ue
stimentis & pelliferis a tali alterati
one tueri. Dūq; ignis usū oportunū
faceret: cauendū est a nimia calefac
tione supflua. Diligenti igit attenti
one cauendum est si tpibus frigidis
contigeret dormire uel habitare in
camera aut mansione testudinosa &
undiq; intranspirabiliter obserata:
ne pmittat ignis carbonū intus ac
cendi. qm tpibus nostris aliq fumo
& uenenosis carbonū uaporibus in
locis phibite transpiratiōis periere
& plurimi ppter celerem succursū
mortis piculum euasere. Contigit
dum essem Perusii: quidam scolares
mei me ad eoꝝ sociū celeriter con
duxerūt: quē absq; sensu & loquela
dimiserāt: ob id q in testudinosa sui

studii mansione ignem carbonū ha
buerat:qui in aere euentato fricati
onibus extremoꝝ & odoribus cere
brum confortantibus:ilico sensum
& loquelam recuꝑauit. Eadē hieme
apud carcer officii mercantiaꝝ Flo
rentię oīes carcerati iam soporati
periissent:nisi unꝰ illoꝝ minus a ue
nenoso fumo lęsus:ꝑpter esse iuxta
carceris ostiū:miserabili clamore au
xiliū inuocasset. Quod si oportuni
tas ad necessitatē ignis carbonū in
duceret:aꝑiendę sunt fenestrę fre
quenter:aut ostium:ut uenenosi fu
mi ualeant expirare. Nam uitrū qđ
ex consuetudīe inter carbones im
ponitur:parum prodest.

## De Exercitio & quiete superflua & ociosa maxime euitanda. Cap. II.

Voniam tempatum exercitiū ad ſanitatis conſeruationē ſingulare auxiliū pręſtat: Ideo ſupflua & ocioſa qes ueluti ſanitatis īimica euitetur. Sicut rubigine ferrum cōſumit: ſic ocio humanū corpus marceſcit. Ipſo nanq; naturalis calor obtundit: ſpiritus ingroſſant: & ſupfluitatum reſolutio impedit. quod etiam humoꝝ putredinem pręparat. bonas complexiões permutat: & ad uarias ęgritudines uiā pręſtat: a quibus per ordinatum exercitium pręſeruamur. Ipm etenim multis a morbis hūana preſeruat corpora. ſuperfluitates cuiuſlibet digeſtionis aut inſenſibiliter reſoluit: aut expulſiōi habiliores facit. Quapropter ab aſſumptione medicinaꝝ ſolutiuaꝝ q̄ utplurimū uenenoſitate pticipāt & corpus inueterant: nos excuſat.

2

Probibet materias ad repletõnem aggregari.calorem innatũ uiuificat digestionem pparat.mẽbra ad nutrimenti susceptionem babiliora facit.& oĩbus membris in suis opibꝰ agilitatem prestat. Studẽdum est igitur ad usum laudabilis exercitii: quod nunq̃ fieri debet ĩanito & famelico multũ corpore:neq; de propinquo nimia crapula repleto . sed respectu cibi ad ĩferiora descensio celebrata ima primũ digestiõe scd̃a que scd̃m uarias complexiões & uarias ciborũ qualitates diuersimode ꝓlongant̃.Condecens est igit̃ exercitii celebratio:dum ꝓpinqua futuri cibi bora aduenict. Primo tamẽ expiendo ut corpus ab egestionibꝰ & urinali supfluitate mũdetur. Illa quidem exercitia iuxta Galieni doctrinam in libello de parua sphera:

11

ęligenda sunt: quę non solum corpa
laborare faciūt: sed lętam aīam red
dere pnt. Multi: ut inquit: liberati
sunt ab ęgritudinibus: gauisi solum
multi uero capti fuerūt tristati. Ibi
dem Galienus laudat inter cętera
ęlecta exercitia tpatū ludum puę
pilę: non ut illum honestati Beatissi
me. p. uestrę congruū sit describit.
sed ut nota illiꝰ bonitate īnotescat
quale exercitiū ęligere ualeas & ad
quid se possit extendere religionis
honestas. Illud exercitiū laudabiliꝰ
existit: ubi est singuloꝝ membroꝝ
pportionalis labor. Non enim oīa
membra tantūdem laborare decet
In ludo quidem paruę pilę oīa ex
ercent̄ membra: & in eoꝝ labore ē
iusticialis proportio. Nam tibię et
brachia magis laborant. Caput aūt
dorsū. pulmo: torax: lumbi: & mens

etiam sollatiose eoꝝ naturalem ex-
gentiam mouent. Ideo scriptoꝝ la-
bor ab oībus blasfemat: quia mens
solum & brachia laborant: & sic tn̄
a bonitate exercicii ars deficit q̄tū
laborem inter cętera mēbra minus
ęque distribuit. Iuxta ergo prędcm̄
modum ut possibilitas aderit dece-
uenationē: ambulationē: eq̄tationē:
& exercitioꝝ quodlibet obseruare
sistendum est ab exercitio dum ni-
mis ex labore frequentat̄ anhelitus
& dum tediosa īcipit fatigatio: uel
dum notabiliter mēbra supcalefi-
ri contingit. Perseuerari tn̄ potest
exercitiū usq; ad lapsitudinē exclu-
siue. ꝙ si tūc sudor fuerit: bonū est
in camera clausa in loco calido pan-
nos sudore madefactos an̄ corporis
infrigidationē exui: & binda subtili
leuiter fricari: & a superfluitatibus

ſudoralibus abſtergi: & ilico pannis lineis recentibus reueſtiri: prius tñ calefactis: ſi tpis adeſſet frigiditas. Caueatur quantũ poſſibile eſt ſuperfluus labor. Nec te iuuẽtus: aut corporis robur decipiat: ut ſanitatem negligas. Tunc quippe de ſanitate auaros eſſe decet: dum multũ ſanitatis habemus. Nam tarde ad auariciam ſanitatis incurrimus: dum ſe neſcimus aut ęgrotamus. Quod ſi ęmergenti conditione ꝓuincie ut armatus: aut inermis: uelut ſolet: aut apud uenationẽ fatigari contingat cauendum eſt ne quies poſt laborẽ fortem in loco minus ęuentato: & a uentoꝝ aeris diſtillati expoſitione. Nam tunc facillime in complexiõe ueſtra & maxĩe rarefactis poris ad ĩteriora corporis penetraret aeris diſtillatio: qđ aduerſaꝝ ęgritudinũ

dispositionem induceret. Pectinarī
insup:& leuiter panno caput fricarī
singulis diebꝰ post resurrectionem
de mane:& semel ipm abluere in se
ptimana ieiuno stomacho:& cutem
capitis:& capillos tersos habere bo
nū est. Cerebrū enim a caligīosis &
superfluis uaporibus depurat:& so
lertiorem mentem facit. Pedes pte
rea abluere semel in septimana de
sero aut ante cęnam aut in hora ac
cubitus : dum contingit ex ieiunio
non cęnare:aut de mane capitis fri
catione ex uino decoctiōis rorisma
rini:saluię cyperi:& similiū in hye
me.& in ęstate frequentius eisdem
horis aqua tepida decoctionis rosa
rum:foliorū myrti:& similiū: bonū
erit. Tranquilliorem enim somnū p
stat:caput & membra sensuū exone
rat:ascensuros etiam fumos ad infe

riora diuertit: & superiora depurat. A balneatione autem aquarum sul phureaꝝ & mineralium: nisi aliqua impellat ęmergens passio: cauendū est. Sanis quidem nocet: uirtutes membrorum principalium & appe/titum debilitando. Quod si ablu/tionis causa has aquas aut marinas intrare contigerit: caueat ab infusi one capitis: & statim facta ablutiōe antea q̄ cutis ruborem accipiat: ex eat aquam. Caueatur etiam a balne atione aquę actualiter frigidę. Quod si propter sudorū uestigia: aut cutis superfluitates quandoq; balneari li buerit: si in ęstate fuerit: sit tina cū aqua tepida: ubi parūper bullierint rosę: myrtus: capillusueneris: & simi lia. In hyeme uero bonū est ingre/di stuphas: non tamen multum sup calefactas. & facta ablutiōne & leui

abstersione : attendatur ad bonam
pannorū coopertur am : ne tunc ad
membra attingeret aeris frigiditas
Attendendum insup est q stuphe i
pestilenti tpe phibent: tum quia fa-
cilius fit humorū ebullitio: tum qa
uenenū sociis in mansionibus testu
dīosis & maxime corporibus nudis
& supcalefactis facillime cōmuni-
catur. ex uno enim infecto anhelitu
omnib sociis posset fieri contagiū.
quia quem īmundus expirat aerē:
ilico inspirare necesse est. Nec bal-
neatio subito post laborem esse de-
bet: sed requirit horam: & stomacū
nec īanitum nec repletum: sicut de
exercitio dictum est: nisi de illo c
ītenderet impinguatio: quē medici
pcipiūt balneari subito post cibū.
Balneum enim ieiunū & famelicum
macrefacit & exiccat. Si ī eo multū

moretur: satur durante saturitate impinguat. Sed cauere debet ille qui impinguationem querit a facili euentu opilationũ ex balneo in saturitate: quia sunt multarum egritudinũ productiue.

## De Somno & uigilia. Cap. III.

Sicut oportunũ est ad sanitatis conseruationem motibꝰ & exercitio quietem ꝓportionalem fieri sic uigiliis somnũ ꝓportiõari decet Multum etenĩ quieti somnus & uigilia motui similis existit: licet insit homini uigilia alternatĩ aut somnꝰ. Creauit tñ eum altissimus ad uigilandum potius q̃ ad dormiendũ. ex bonis quidem humani generis finibus est opatio: nec ad opam studet nisi uigil. Ideo philosophi uigiliam

esse dixerũt dispositionem uiuẽtis
in qua naturalis calor ad exteriora
expãdit: & aĩales spũs ad instrã sen
sus & motus effundunt: ut eis ad o
patiões utanĩ. Nec diu uigilarĩ pos
sumus: nec ad opatiões post longas
uigilias apti sumus. Quapropter a su
pfluis uigiliis summo studio cauen
dum ẽ. ipę. n. dũ supfluę sunt: uirtu
tem psternũt: digestionẽ faciũt di/
minutam: naturalem calorẽ & spũs
resoluunt: uisum debilitant: cerebrum
exiccãt: rõem pmiscent: corpus are/
faciunt: & ad diuersas egritudines
ipsum pparãt. Ideo poportuna fuit
somni ĩteruentio. Propatus eteni som
nus restaurat spũs in uigiliis reso/
lutos. calorem uigorat innatũ. laxi
tudinẽ ex laboribus & uigiliis indu
ctam remouet. & oẽs nãles opatões
fortiores efficit: sicut narrat Aristo

teles in libello de somno & uigilia.
Opus nutritiuę uirtutis dormien-
do potius q̄ uigilando perficitur.
ideo antiqui copiosius cęnabant q̄
prandérent: quia cęnę ꝓpinqor est
nox: in qua propter somnum perfe
ctior celebratur digestio. A nimio
insuper somno caueri oportunum
est. qm̄ dū supfluit: corpus grauat:
uirtutes motiuas & sensitiuas obtū
dit: appetitū deiicit: capitis grauedi
nem inducit: tandem ad ęgritudīes
frigidas & catarrales pparat: nō q
somnus meliorē digōem nō faciat:
sed supfluitatū resolutionē ꝓhibet
Et uigilia meliorē q̄ somnus appeti
tum inducit: nō q meliorē digōem
efficiat: sed qa supfluitates resoluit
& uirtuti expulsiuę auxiliū pręstat
Omnes fere supfluitatū euacuatōs
somnꝯ retinet: nisi q aliqn̄ sudores

ꝓuocat. Ideo attentione dignū eſt ut medici conſilium poſtuletur: ſi contingit Sanctitatem ueſtram in ſomno abſq; māifeſta cauſa ſudare. Nam tunc aut corpus cibum ultra q̃m oporteat ſuſcipit: quem tolerare nequit: aut ęuacuatione indiget: ne in futuram ęgritudinem prępa/retur. Ad ſanitatem igitur conſeruandam ſomnus uigiliis ſubordinā/dus eſt. Proportionalis etenī ſomni quantitas eſt inter terciam & quartam noſtri temporis partem. Com/plexioni tamen tuę ſatis eſt ſex aut ſeptem dormire: & decem & ſeptem in qualibet die naturali uigilare.

caueatur a ſubito ſomno poſt cibū quia ſtomacum & caput grauat. catarros multiplicat. reuolutōnes de latere in latus frequentat. ſomni ꝓfūditas ītertūpit. & digō impedit.

Bonū est igit̄ ilico post cibi assum-
ptōnem non capite aut dorso incli
nato: sed fere rectus sedere aut sta-
re: aut absq; labore lentissime ambu
lare quousq; prima digestio celebre
tur: & de stomacho ad uentrem ci-
bus descendat: ita q̄ inter cibum &
somnū duarū horaꝝ distantia inter
ueīat: in quibus horis laudabile est
a mentalibus occupatiōibus p̄caue
ri: quia meditatōnibus naturalis ca
lor a digestiōe distrahit̄: & cerebrū
quod cogitatiuę uirtutis organum
existit: laborat: & facillime supcale
scit: & aptius ad uapores & catarales
materias suscipiendas redditur. Id
igitur parū tempus sanius est in pla
citarū rerum aspectu: & sollaciosis
ratiociniis occupare. Quantū possi-
bile ē caueri debet diurnus somn9
qui ab oībus auctoribus blassemat̄

& debilitat appetitū : humiditates
catarales multiplicat : colorē bonū
corrūpit: corpus fere totū ad pigri
ciam impellit. QVod si diurni somni
uetusta affuerit cōsuetudo: potest
in meridie cōcedi tota ęstate apud
dierū magnitudinē per unam horā
quę cum septima uigilia compense
tur: ne celebret in plumis : nec ubi
accidit nimia soporis calefactio: sed
sit locus ad frigiditatē decliuis: sup
dcīs uirentibꝰ herbis aspersus: & ex
utum dormire in die: aut saltem de
maspillata diploide : & decalceatis
cruribus & pedibus minus malum
est. Nam cum conclusis uestibus &
calceamentis dormire impedit ęua
poratione: quę ꝓpter diei caldita
tem in somnū fieret: imo fumus ad
īteriora reflectit: q qnꝗ mēbroꝝ &
capitis grauedinē īducūt: digōem

impediunt & somnum inquietant.
Malum insup est post longã famẽ
ĩanito stomacho dormire: qa nõ fit
spiritib9 in uigilia resolutis tã bona
restauratio: & uitã breuiorẽ efficit.
Nã calor & spũs qui ꝓpter somnũ
extrema derelinquendo ad ĩteriora
recludunt: ex maiori uniõe in eorũ
actiua uirtute intendũt & uigorãt:
non repiendo nutrimentũ in quod
agere debent | in humidum radicale
quod est ĩnati caloris pabulũ: uerti
tur actio: ipm ultra q̃ oportunũ sit
resoluendo & terrestrificãdo: quod
ad breuiorẽ uitam auxiliũ prestat.
Melior somn9 quem ꝑeligendo de
bemus est nocturnus. Ex tpis qdẽ
dispositiõe: ex trãqllo silẽtio: ex ob/
scuritate: & ex aeris frigiditate mul
tas ĩ se q̃s narrare omitto bõitates
aggregat. & ille ꝓprie q ꝓfundus ẽ

cum exiguo ſtrepitu nō excitatur. Interrūpere enī ſomnū nociuū eſt: a digeſtione quidē naturam ceſſarẽ facit:& diſcontinuatẽ eius actio ī nutrimentum ex melioribus figuris.

Accubitus in ſomno apud diſpoſitionem ueſtri ſtomachi & debilem eius digeſtiuā eſt primo ſuper uentrem & ſtomachū dormire:paruulū & molle puluinar ſub ſtomacho amplectendo:& maxime dum ſcires cibaria difficilioris digeſtionis comediſſe. Talis enī accubitus magnū in digerendo auxiliū prȩſtat. calorem naturalē uigorat. nec tot flecmata generari permittit in ſtomacho. ceſſari tn̄ debet puluinar quantū poſſibile ē ab epatis regiōe ī pte dextra ne nimiū epar tali accubitu ſupcaleat. ꝙ ſi aliqn̄ aliter dormire libet: ꝓximo ſomno ſuper latere dextro

incipiendum est.deiñ in sinistro.iu-
xta possibilitatem in dextro latere
reqescere. Cauendũ insup est a re-
supina dormitiõe: qm̄ ad incubum
& catarales & humidas p̄parat ęgri
tudines. Supfluitates enī quę per
pprios cãnales ut per palatũ:nares
& huiõi fluere debent:ad posterio
res cerebri ptes declinare facit:me
moriam & motiuoꝝ neruoꝝ radi-
ces replet:impedit.& obtundit. Su
pinus p̄terea accubitus rectã aeris
inspirationem impedit. Fumosi etiã
uapores qui ab inferioribus ptibus
ad medium capitis uelut ad totius
corpis caminũ tendũt:ad anteriorē
cerebri ptem : quę in tali accubitu
supexistit reflectunt.q dum in hu-
miditatem conuertunt:non habent
rectam descendendi uiam. Sic etiã
illi pti impedimentũ prębet. Dormi

endum igit̃ est capite ęleuato pro/
portionalr̃ cum pectore & supiori
bus dorsi partibus cum pluribꝫ pã
nis q̃ in uigilia: quia in somuo spũs
& naturalis calor ad interiora retra
bunt̃: & extrema remanent depau/
perata calore. contingit qñq; apud
dignitatem uestri officii in exercitu
castrametationibus compiri. Ibi in
ter cętera cauendũ est: ne per fene
stram aut spiraculum aliquod inter
cidens lunę radius te dormientem
repiat: & maxĩe si caput attingeret:
reumatissima generat: frigidos dis/
soluit humores: & sanguinis screa/
tum possidere facit. Intercidente
enim lunę radio per fenestram: ma
gis nociuum est q̃m extra domos
dormire: uel ambulare lumĩe lunari
uniuersũ corpꝰ circũdante: qa radi
us p fenestrã cum toto hũectatiuo

& infrigidatiuo lunę influxu ingre-
ditur : sed non cum tanto lumine.
Lumen enī ut phī uolunt est per se
calefactiuū: licet p accidens infrigi-
dari possit: dū uirtute frigidorū au-
stro℞ induit. In campestribꝰ quidē
est plus de lumīe quod est frenum
infrigidatiuę uirtutis. Et ꝓpter hoc
Aristoteles in problematibus que-
rebat: ꝓpter quid noctes plenilunii
sunt calidiores?

De purgandis corporibꝰ delicate
uiuentibus ad minꝰ semel in anno
Cap. IIII.

Anitatis conseruationem impe-
dit euacuare qđ retinendū. aut
retinere qđ expelli debet. qa in cli-
matibꝰ nr̄is fere nūq̄ reperit̄ tpatū
corpus qđ nullo medicię auxilio īdi-
geat: iō adminꝰ semel in āno purgā

da ſunt corpora delicate uiuentia:
& laborioſis artibꝰ non utentia. vñ
bonũ eſt Sanctitatem. V. circa me
diũ ueris ſyrupis & leui potõe pur
gari: quo ego nuꝑ deſcriberem. ſed
uereor ꝓpter humani corporis faci
lem mutationẽ: ne illo tꝑe noua ali
cuius humoris ęmergeẽ diſpoſitio
diuerſa aut maiori attentõe digna
Quapropter laudo ut pñtis medici
conſiliũ quęrat: apud quãcunqꝫ urę
ꝓuincię ciuitatum uos reperiri con
tingat: & principaliter attendat ad
debilem ueſtri ſtomachi digeſtionẽ
& ad flecmatũ in eo & uentoſitatũ
multiplicationẽ: & ad catarri diſpo/
ſitionem non derelinquendo natu/
ralem calidam ueſtram complexio
nem: & epatis caliditatẽ: informan
do ſemꝑ medicum: ꝙ corpus urm
aut propter delicatam eius naturã:

aut ꝓpter regiōalem complexionē debili & exigua medicina soluitˀ: & fortem abhorret. Interea studendū est bis aut semel in die habere be/neficiū uentris. Quod si naturaliter non euenit: succurrendum est cum arte suppositoribus aut clipsteribꝰ leuibus ex cōi decoctiōe. Sed si ad rugitus & uentositates uentris in/tendere oportet: addatˀ in decocti/one de aniso: feniculo: floribꝰ camo millę: & similibus: cum media untia bn̄dictę simplicis: aut plus cū oleo rutaceo & similibꝰ: aut sumere tres uel qnqꝫ pillulas de arōatibus scd̄m oportūitatem de mane aut de sero semel aut bis in septimana: qa sunt debilissimę solutiōis: modo indigēt custodia multarū exꝑtarū uirtutū: ut ab auctoribus nostris laudantur Valent. n. ad dolorem & grauedinē

stomachi ex flecmate in ipo existente & sunt uehementis iuuamenti in mundificando cerebrum ab humoribus grossis & putridis. catarro etiam resistentes: & omnibus instrumentis sensuum conferunt & digestiuam uirtutem confortant: quarum descriptionem propter prolixitatem hic non pono: sed in Mesue requiratur: dum receptam pillularum elephanginarum describit. Hee quidem pillule dispositioni uestre aptissime sunt: quia cum suis uirtutibus caliditati epatis conferunt: eius opilationes aperiendo & confortando dumque digestionis stomachi sentiret debilitas: portetur super stomacho cerotum masticinum simplex: quod ex solo puluere masticis fit ponendo in stagnatello unciam unam pulueris masticis cum tribus guttis solum olei masticis tenendo supra lentum ignem quousque liquescat et tunc subito antea quam indurescat ex

pandit̃ in corio ad formam scuti &
ponat̃ super stomacho. Istud enī ce
rotū ita absq3 ligatura stomacho ad
heret: ut fere innatū uideat̃ & absq3
fastidio fit eius portatura: nec sto-
machum ad aliquam qualitatem al-
terat: sed ipsum solum in digerēdo
confortat: Ex melioribus insuper re
bus uestrę complexioni conferenti
bus est usus infrascriptę confectio
nis: que mirabilis existit iuuamenti:
Cerebro quidem: stomacho: epati:
& spleni confert: & eorū digestiuā
confortat. Dispositis ad febres: ad
catarros: ad iūcturaꝝ & uentris do
lores: & ad emoroides mirabile aux
ilium prestat. oris odorem bonū ef
ficit. colorem & faciem claram red-
dit. tristiciam remouet: & ꝑprie illā
cuius radix ignoratur. hūoribus me
lācolicis frenū ponit. cor confortat.

ſpiritus puros & ſubtiles facit. ani/
mam lętificat. bonam memoriam in
ducit. & ad bonos pparat mores. &
corpora contra uenenū potentiora
reddit. & multum ea antiqui reges
uſi ſunt. Cuius hęc eſt deſcriptio.
℞ e roſaꝝ rubeaꝝ: triū ſandaloꝝ ana
dragmam unam & ſemis. corticum
cytri: ſeminis cytri: been albi & ru/
bei: ligni aloes: mentę ſiccę ana dra/
gmā unā. ſcrupulum unū. maſticis:
macis: galangę: piperis: macropipis
doronicis: nucismuſcatę: gariofiloꝝ
cynamōi: azari: zinziberis: ſpicę cro
ci zeduarię: culebe anadragmā unā
coralinoꝝ non pforatoꝝ: fragmēto
rum zaphyri: hyacynthi: ſmaragdi
ſardini: oſſis de corde cerui: limatu
rę eboris: limaturę auri: limaturę ar/
gēti ana dragmas duas. reubarbari:
mirabolanoꝝ: cytronoꝝ; chebuloꝝ

nigroꝝ: epictimi: lapidis lazuli secū
dū artem abluti & ꝑparati ana scru
pulū unū & semis. zuccari albi libr̄
duas & semis. fiat electuariū: prius
tn̄ depurato zucharo: cū suci bora
ginis: buglosse: melisse ana ūcias. iii.
et si odor musci fuerit uobis grat9
aromatizet̄ cū musci granis tribus.
De hac confectiōe sumi potest ter
aut quater in mēse in ortu solis ad
q̄ntitatē unius coclearis: & cū mo/
dico uino puro: & ad minus ꝑ tres
horas an̄ cibi assumptionē ieiunet̄.
vsus insup tyriace in hyeme: et
metridates in estate in sanitatis cō
seruatione multū ab auctoribꝫ lau
datus est. Ad flobothomiā aūt nūq̄
debem9 esse ꝓmpti: nisi emergēte
necessitate: aut impellente cōsuetu
dine: imo sanguinē qui ē nature te
saurus: sūmopere custodire debem9.

quia licet dum ſãguis peccat: nulla melior euacuatio q̃ flobotbomia: tñ dũ in eo non eſt peccatũ nullus ma ior error. Si autem accideret fluxus ſanguinis ex naribus uel emoroidi bus: aut uentris fluxus: nõ eſt abſq; prudentis medici conſilio reſtringẽ dus: qa corpus ex tali fluxu ſi nimi us non fuerit: a multis malis egritu dinibꝰ pſeruat. Diuturnã ſufferre famẽ: aut cibo & potu ultra q̃ opor teat repleri: ad uarios & malos mor bos corpus pparat. Cibus qdẽ aut potus nullatenus ſumendus eſt niſi prius comedendi aut bibendi deſi derũ ſupueniat. q; ſi ſua bora nõ ſu peruenit appetitus: ſignũ eſt q; plus fuit q̃ oporteret pãſſumptus cibus aut ẽ in ſanitate defectus in ſtõaco attentione dignũ: ne incurrere faci at egritudines que male & uarie ad

ſtomaci faſtidiũ ſubſequũt. QVoniã autẽ corporibus nr̃is ex actione circũſtantis aeris cum celeſti ĩfluxu & actione caloris ĩnati accidit ↄtinua hũidi ſuſtantifici reſolutio: vñ mẽbra inaniũt: & querentia pabulũ ꝑ reſtauratõe deꝑditi: ſugũt hũidita tes a capitibus uenarũ: & uenę ſanguinẽ ab epate: & epar chilum ſugit a ſtomaco. uñ in ore ſtomaci cauſat̃ ſentatio quę fames dr̃. In quolibet igit̃ ſano corpore cũ ordinato regimine uiuente: ſua hora accidit uera fames: anteq̃ non debet eſſe comeſtio. Nam ſi abſq; appetitu comedat̃ abomĩabilis reddit̃ cibus in ſtõaco & faſtidiũ generat. rugitus & uẽtoſitates multiplicat. nec epar illũ bñ ſanguificare ualet. nec alia membra bonam oꝑam dare poſſunt in uutrimentum ſi apud ſtomachum male

decoctum fuerit: quia nulla poste-
rior uirtus q̄ pōt errorem anterioris
corrigere. Propter hoc Hypo. uult
q̄ ex deteriori cibo & potu cum ap
petitu assumpto laudabiliores gene
rant̄ humores q̄ si melior cibus sin̄
appetitu capiat̄: qm̄ illum cum de
lectatione complectit̄: & cum eo na
turali quadam anxietate uoluptua
tur stomachus: unde citius & perfe
ctiori mō digerit̄. Attendendum tn̄
est q̄ cum iuxta intensum stomaci
desiderium comeditur: fit ante pfe
ctam masticationē furtiua degluti-
tio. Ideo non debemus cum uoraci
tate comedere. Nam cibus ex ma-
sticatione aliquam recipit digōem:
cuius errorem stomacus non ualet
corrigere. Vnde etiam operibꝫ po
steriorū uirtutum uitę nocumentū
infertur. Hanc rationem assignabat

Aristoteles in problematibus dum querit: ꝓpter quid habentes raros dentes sunt breuioris uitę? sed de moralibus intellexit. A supflua sto machi repletione cauendum est: nā multi sui ipsius cum crapulis & sup fluis comestionibus homicidę sunt Ideo non debemus ad saturitatem comedere: sed semper ī fine debet famis requies remanere. Nichil est quod ita nos ad crapulam & stōaci repletionē impellat sicut apud unā mēsam diuersa habere cibaria. Mul tum enim ad crapulas allicit noui sa poris aduētus: & uaria ferculorum p̄paratio: quę stante primi cibi suffi cienti satietate recentiorē renouat appetitum: Vnde longe plus capit stomachus q̄ digerere possit: & tan to existit peior stomachi repletio quanto multiplicior fuerit uariorū

ferculorum assumptio: quia multũ nocumentum infert ex admixtõne cibi difficilis digestiõis cum cibo & facili & digestibili: ut de cibo & potu ĩfra patebit. Abutimur quidem saporibus in hac ultima & epicurea atq; deteriori nostra ętate: quia nõ ut plus comederemus diuersa saporum condimenta reperta sunt: sed ut cum intentiore appetitu. Quod si accidat potus aut cibi superflua repletio: prolixiori somno dormiendum est. Et melius est a sequenti cibo abstinendum: ut cum sequenti sobrietate pręcedens crapula compensetur. Dumq; dies ieiunii aduenit: nunquam prandium ante meridiem differatur: quoniam longam sufferre famem stomacum malis et superfluis replet humoribus: quia frigentibus membris nutrimentum

intensa fame causata: nec cibo ex/
trinseco ueniente: natura studet il
lam tristem sensationem remouere
Succurrit igitur transmittēdo ma/
los humores ad stomachum: cum
quibus stomachus uoluptuatur: &
cessat fames usq̧ ad horam alterius
cibi: si non interrumpitur. Propter
quod dicere solent ieiunantes non
esse difficile ieiunium nisi ea hora
qua comedere solent. Sed hora prā
dii transacta dicunt famem non ha/
bere: & absq̧ molestia sufferre ieiu
nium: quoniam natura uolens suc/
currere tristi sensatōni: quam famē
dicimus: & non aduenięte cibo ab
extra transmittit humores: cū qui/
bus ad instar cibi stomachus uolup
tuatur & cessat fames. Securior tn̄
est abstinentia cęnę q̃ prandii: pro/
pter ampliorem esse nocturnam di

gestionem. Nec obstat quod quidã uolunt dicentes abstinentiam cenę peiorem esse: quia somnus aduenit uacuitati stomachi: quod uelut nocuum prohibetur. Quoniam magis obest prandii sufferre famem q̃ supra talem uacuitatem dormire: tum quia non est omnino digestus cibo in die: Tum quia de sero fieri solet ad cenę refrigerium põtificalis collatio: Imo in quibusdam pinguibus flecmaticis humidis & carnosis corporibus ad sanitatis conseruationẽ p̃cipit̃ leuis cęna: aut eiusdẽ abstinẽtia & expimento cõperimus iuuamentum.

Sequitur Cap. V.
de Cibo & Potu.

## De Cibo & Potu. Cap. v.

Estat modo de cibo & potu regulas ponere. Mensurandus quidem est cibus & potus scdm usum & uirtutis tolerantiam. Nam nõ uiuimus ut comedamus. sed comedimus ut uiuamus: quoniam apud antiquos auctores per experientiam deterior habetur comestio que nauseã & fastidiũ generat: aut stomacho grauitatem infert: & hypocũdria tendit & inflat. Et deterior potus qui temperamentũ egreditur & in stomacho cibũ natare facit. Eligantur igitur cibi subtiles facilis digestionis: bonorum humorum generatiui. & caueatur a cibis grossis difficilis digẽois qui malos humores generant. Debet esse cibus temperatus: aut non multum temperamentũ excedens. Quod si in ali

qua primaꝝ qualitatū fit maior ex/
cessus: ut in caliditate: hūiditate: fri
giditate: aut siccitate: cū suis tpet
cōtrariis: ut si inducenda frigiditas
ex cucumere aut cucurbita timeat
cū calidis arōatibus aut acrumībus
cōpenset & ecōuerso. Obseruādus
est ordo apud mēsas in assumptiōe
ciboꝝ. Nam subtile nutriens & fa/
cilis digōnis non debet sumi post
comestionē grossi: duri: & difficilis
digōis: sicut si īmediate post carnes
uaccinas comederent fructus lubri
ci: aut oua sorbilia: q̃ cito digerunt:
& nō habent uiam descendendi: na
tabūt ultra q̃ oporteat super durū
cibū: putrefient & corrūpent: & ad
corruptionē pparant cibū īdigestū
cui admiscent. Nec grossū nutriens
& difficile digestibile dēt īmediate
sūi post subtile & facilr digestibile

ſicut poſt fructus lubricos aut oua
ſorbilia ilico multũ caſeũ comederẽ:
quia ꝓpter caſei grauitatem & com
preſſionẽ & ouoꝝ lubricitatẽ labũt
citius q̃ oporteat añq̃ celebretẽ di/
geſtio. Et ꝓpter has rões etiam in
una menſa ferculorũ uarietas ꝓhi/
betur. Veꝝtñ phyſici qui ordinẽ ci
boꝝ in comeſtõe & ſpeculatiua rõe
intueri uolũt: contemplantẽ in fũdo
ſtomachi fortiorem eſſe uirtutẽ di/
geſtiuam q̃ circa os ſtomaci: & uir/
tutem appetitiuã fortiorem eſſe in
ore ſtomaci q̃ in fundo. Propter qđ
concludunt cibũ difficilioris digõis
p̄mittendum eſſe ad locum ubi for/
tior eſt digeſtiua uirtus: & p̄mitten
dos eſſe cibos difficilis digeſtionis
ad cibos faciliores: Et h̃ ratio ẽ uera
ſed ſolum concludit qñ inter cibos
eſt ꝑua differentia & ꝑua diſtãtia ĩ

difficultate & facilitate digestionis Sed qn̄ distantia est magna: sicuti ĩ ter lubricos & duros cibos: lubrici p̄mittēdi sunt. Propter hanc insup cām dr̄ ꝙ nihil est deterius q̃ nutri ens indigestū sup digestū ĩmittere Sūmo studio attēdendū esse aucto res uolūt: ut inter cibum & corpus cuius conseruāda est sanitas: sit de bita ꝑportio & particularis hĩtudo cōformis. Nā licet caseus: uinū: lac: acrumĩa: & similia: ĩgrediant̄ ad sani tatis conseruationē: & in bonū con uertant̄ nutrimentū: tn̄ multa sunt corpora qbus ꝑpter indiuidualem cōplexionē caseus aut lac aut uinū aut alter cibus: uenenū est. Ab illis igit̄ talia corpora tanq̃ a ueneno se abstineāt. In hiis qdem expimentū rōem uĩcit. iō dignius est in talibus expimto potius q̃ rōi credere. silr̄

ſunt corpora hn̄tia cibū ꝓportiona
tum & ꝑticulari cōplexiōi ſuę cōue
niente:a quo nō debēt ꝓhiberi:qa
ex eius ꝑmutatōe nocum̄tum infe
rūt. Obſeruāda p̄terea eſt patrię &
regionū cōſuetudo:etiā ſi talis uſuſ
cōtra rōem uideret̄. Nam ut uolūt
auctores cibus qui ſolet comedi in
quo exiſtit aliquod nocum̄tum:cō
ueniētior eſt bono nō uſitato. Ideo
in ipis expim̄tum rōem obumbrat.
In corpore p̄terea ſano illud nutri
mētum melius eſt qđ melius ſapit:
qa ex nāli quadā diſpoſitiōe melius
amplectit̄ & digerit̄. Quod ſi corpꝰ
aut ęgrotet:aut ſi extra ꝓpriā nām
diſtꝑatū:nō eſt appetitui obediēdū
Naturalis enim corporis diſpoſitio
appetit ſibi ſimilia. p̄ternaturalis au
tem appetit contraria. Oportet eti
am attendeꝛ ꝙ ſi ex laxitate ſtōaci

accideret citius q̃m deberet ibi de
scensus: ut in pricipio cene aut pran
dii sumant̃ res stiptice que stomacũ
confortant: & pro pfectiori digõe
ad diuturnam cibi digestionẽ auxi
liũ prestant. Res enĩ stiptice si ante
cibum sumant̃: stipticant uentrem.
& si cibũ seq̃ntur: ꝓpter compressi
onem ip̃m lubricant: & fluxibilem
faciũt. Pñt tñ res stiptice sumi in fi
ne cibi in modica q̃titate pro sigillo
stomaci: ut cytonia: & pira cocta: co
riandrum: aut parumper casei. quia
ex eoꝝ sigillo confortat̃ os stomaci
& naturalis calor ad digerẽdum: &
non ꝑmittitur tanta uaporum ascẽ
sio uersus caput. Fructus uero hu
midi & lubricantes: ut uue: ficus re
centes: mellones & hmõi sunt cibo
premittendi: nec statim post debet
sumi cibus: sed stet̃ quousq; ad fun

dum stomachi descendant & quiescant: & tunc bonū est comedere ut labant. Studendum est ut in ęstate frigidiori bora: & in loco ad frigiditatem decliui comedatur. in tempe autem frigido bonū est calefacere extrema ad ignē post comestionē quia exteriora mēbra remanent depaupata calore: cibi ꝓpter assumptionem ad interiora retrahitur. In byeme preterea comedendi sunt cibi actu calidi. In ęstate aūt frigidi: aut exili caliditate calefacti. Attendendum est ꝙ in byeme & tpe frigido ꝓpter retractionem & unionem caloris naturalis adintra ꝑfectior maior fit digestio q̃ in ęstate. Nam tūc propter calorē dispergit̄ nālis calor ad extrinseca: & resoluit̄ & debilitatur: q̄a uirtꝰ unita maior est se ipsa dispersa. Ideo in byeme corpora de

licate uiuentia: nec maximis exerci
tiis utentia: uesci debent cibis for-
tioris digestionis & maioris nutri-
menti q̄ in ęstate. Potus autē nūq̄
nisi naturali & uera siti pręcedēte:
sumendus est. quę ex suctione mē-
brorum humectatione indigentiū
causatur: ut supra de fame dictum
est: aut ex ciborum corpulentorum
comestione generatur: unde humi
dum roridum in ore stomachi con-
sumitur: ad cuius consumatiōem se
quitur naturalis uera sitis: ad quā
pro sanitatis conseruatione potus
seq debet. Quādoq; aūt accidētalis
& non uera sitis contīgit: quā me-
dici mendosam sitim appellant: quę
licet multas habeat cās utplurimū
tñ post crapulā uēire solet: & ꝓprie
post cęnā: dū plus de cibo sumpsit
stomachus: & ē ita debilis respectu

cibi qđ in hora digestionis laborat & ęstuat:& ad sitim anxiatur. Hanc quidem mendosam sitim tolerare si multa non fuerit melius est: & post illam auctores dormire pręcipiunt: quia illam somnus sedat. Tali enim sitienti expergefacto cessat sitis:qa somnus digestionem confortat:& illos indigestos cibos stomachū ęstuantes ad digerēdum iuuat:& cessat fumorum ęleuatio ad os stomachi: ubi mendosa sitis causabatur. Nec propter potum talis sitis omino cessat:quia stante adhuc cibo indigesto in stomacho resurgunt uapores sitim inducentes. Propterea super tolerabili & mendosa siti bibere malum est:quia cibi decoctionē et eius digōem impedit & retardat: uelut si super bullientem ollam frigidam aquam īfunderes:ut supra dicebat

quod nihil fere deterius q̄ indigestū mittere supra digestū. Verūtamen si talis mendosa sitis in nocte aliq̄n aut post cęnā ꝓueniēs magna & tę/ diosa fuerit: bibere q̄dem sanius ē. Et tūc etiā Galienus secure p̄cipit sumi debere potū: & truffat̄ de illis q̄ aliter auctoritatē Hypocratis nō intelligentes interp̄tati fuerūt: ubi somnū capere post mēdosam sitim laudare uidet̄. Et Auicēna etiā ad sedationē & extinctionē mendosę sitis uoluit aquam frigidā exhiberi: quę non transglutiēdo sed ex uase stricti orificii sugi debeat: ut cū pau ciori aq̄ sitis illa interior extīguat̄.

De condimētis ac ferculis & sapo ribus eoꝝ & p̄parati ōibus hic nulla ponit̄ regula: q̄a tales in se uirtutes h̄nt: q̄a qualia sunt aromata aut suc ci acetosi aut res alię ex q̄bus com

poni & pparari ↄtigit. Sed ut meli
or de ipis hēat doctrīa: quę in cibis
potibꝰ: saporibꝰ: & arōatibꝰ utimur
vniuscuiusq; pticularem nām scd̄m
rōem & antiquos expimētatores q̄
breuius potero apud ordinē alpha,
beti describā. Nec pn̄tis intentōis
est singulas hað reꝝ uirtutes narra
re: quibus sunt ęgritudinū curatiuę
sed illas solū quę in usu ciboꝝ & po
tuū apud mensā ueniūt: ut ad būa
nam uitā: sanitatisq; conseruationē
auxiliū prestent: & qbus uirtutibus
nocumēto uenenoꝝ resistere possīt.

## De Amigdolis Cap. VI.

Migdola quędā amara: quędā
dulcis. De amara: qa est medici
na ęgritudinū curatiua: nihil dicit̄.
Dulcis amigdola in suis q̄litatibus
fere tpata existit: parūper ad humi

ditatē declinās:minus tñ q̄ nux:dif
ficilis ē digōis:& multo tp̄e in stōa
co durat.iō bñ masticanda ē:cū zu
caro tñ comesta facilius digerit:et
descēdit. generat̄ ex ea bonū nutri
mentū licet paruū.est impīguatiua
abstersiua & opilationū epatis ape/
ritiua.Ferculū ex ea factū qd amig
dolatū dr̄:cōfert passiōibꝫ pectoris
& pulmonis: ut tussi:asmati & simili
bus.Condimtum ex oleo aut lacte
amigdolaꝝ eiusdē existit uirtutis.
Dulcis amigdola ꝑuocat urinam &
eiusꝫ ardorē remouet:sordes renum
mundificat: & morsui rabiosi canis
supposita aut comesta prodest.

De Auellana. Cap.VII.

Vellana calida est & sicca circa
primū gradū:uutribilioris exi
stit nutrimti q̄ nux: licet terrestrio

ris:qa solidior & minus unctuosa.ideo tardioris est digōis. Stiptica parūp ē. & uētositates generat: pauciores. tn̄ si ab ītrinseco cortice ꝑmūdet̄. si aūt assata cū modico pipere sumat̄ patientibus corizam & reuma capi/tis celeriter subuenit: pūcturȩ scorpionū bn̄ficiū prȩbet: & ꝓprie si cū ruta & ficu esa aut ēplastrata fuerit

De Amido. Cap. viii.

Midum frigidū est & siccū in primo gradu. eius ferculum coquendū est: ut fit una ps amidi cū triplo sui de aqua & condiri cū amigdolis & zucharo: lenit epiglotū & pectus & fluxus catarrales a pectore ꝓhibet: & tussim sedat: nec mul/tū bonū sanguinē ꝓducit. sed si cū simula mixtū decoq̄t̄: bn̄ nutrit & sanguinē tpatū generat Nimia eius

comestionis frequentatio ꝓpter su am uiscositatem epatis opilationē īducit: & si calidos renes repit ipos ad lapidis dispositionē & generatio nē disponit. Sed si cū lentibus ami dū comedatr: uentrē de colerico flu xu restrigit.

## De Aneto. Cap. ix.

Netum calidū est in fine secūdi siccū in fine primi: humoꝝ frigi doꝝ maturatiuū est. uentrē de hu/ morali putrediē. mūdificat & lenit eiusqȝ dolores sedat. uētositates re soluit. qetū somnū īducit. singultū ex repletōe factū remouet. licet ni mia eius assiduatio debilitet uisum Stomaco incōueniēs est: qa nauseā facit. et semen eius uomitū ꝓuocat

## De Atriplicē. Cap. x.

Triplex est herba qua utimur

in ferculis aut p se aut cum aliis ad mixta oleribꝰ: cõformitatẽ spinacio rũ hñs: frigidus est in primo: & hũi dus ĩ scdo: licet apud quosdã dicat̃ tpatus: uentrẽ mollificat. & cito di gerit̃. bonũ.n. generat nutrimentũ licet paruũ. Itericis & hñtibus epar calidũ & opilatũ: beneficiũ pręstat. Eius semen cum aqua calida coleri cis datum uomitum prouocat.

## De Acetosa. Cap.XI.

Cetosa herba ẽ q̃tuor hñs spẽs duabꝰ maioribꝰ nõ utimur uel raro in ferculis: scilicet lapacio acu to puo: & rumice magna: Aliis autẽ duabꝰ utimur & insalaticiis et sucis cũ zucharo conditis: quaꝝ una ori tur in locis nõ fertilibꝰ sed arenosis folia habens ad similitudinẽ unguis pollicis: quę dum crescit & uidetur

a ſole acqrit aliquas uenulaſ rubeas in ſtipite & foliis: & uulgariter dr̄ herba ſalſata. Alia ſpēs oritur in ol cis fructiferis: & habet ſimilitudinē trifolii pui: & dr̄ acetoſella ſeu alle/ lugia. & quidā ꝙ ex ſucco iſtius fit robderibes qđ eſt in uirtute ſyrupi acetoſitatis cytri: q tm̄ laudat̄ in pe ſtilenti tpe. iſtę duę ſpecies acetoſę frigidę ſunt & ſiccę in ſcđo gradu. hūorē generāt laudabilē. remouent ſtomaci faſtidiū. acuūt appetitū. ſitī extinguūt. & uirtutes cordis cōfor tatiuas inferūt. Syrupus factus cū ſuco eaꝝ & zucharo: in uirtute exi ſtit ſyrupi de cytro: & magnā utili/ tatē facit calidū hn̄tibꝫ epar. ambę iſtę uētris colerico fluxui & raſurę inteſtinoꝝ conferūt. Conferūt etiā dolori dētis ex materia calida ſi ex decoctiōe eaꝝ os collauat̄. Ablutio

insup ex illaꝝ decoctõe pruritui et scabiei iuuamtũ pstat. ulus haꝝ du arũ spẽrũ ĩ ferculis ad similitudinẽ oleꝝ seu in ĩsalaticiis ĩ estate et tpe pestilentię optimus quidem est. Et similiter etiã ros: aut syrupus eius.

De Acrumĩe. Ca. xii.

Crumĩa multaꝝ sunt spẽꝝ quę simul ĩ uno cap. bonũ est oñder sed prius parũp trãsgrediar ꝓpter diuersos effectus rerũ ex difformi apꝓximatõe ad nr̃m corpus sũt. n. q̃dã quę si cõedant sanguinẽ bonũ ꝓ nutrimto gnãnt. & bonos in nr̃o corpe effect9 ĩducũt: sic allia: cępe & similia: q̃ si ad modũ ẽplastri ab extra supponãt cutem ulcerãt. & si sup uulnus ẽplastrẽt nenenosũ ĩdu cũt effectũ. Sũt aũt quędã quę co mesta & bibita fiũt uenẽa & mortẽ ĩducũtia: ut argeneũ uiuũ: cerusa:

plumbū: & similia: quę si epictimant & emplastrent abextra nullū nocumentū faciūt: nisi fortasse p frequentem & diuturnā appositionē: ut testant mulieres: q illoꝝ epictimatibꝰ pulcriores uideri uolūt: qbꝰ tandē senescētibꝰ dētes cadūt: aut altera ratōe nigrescūt. QVędā aūt ītrīseco sūpta & extrīsecus posita: bonū inducūt effectū. Et cā q̄re cępe & allīū abextra ulcerāt: abintra nutriūt assignat: qa res q̄ in nr̄m corpus uirtualit opant: nūq̄ suū īducerēt effectū: nisi a calore nāli nr̄i corpis ꝑus de potentia reducerēt ad actū. Vn cępe & sal carnē uiuā ulcerāt & corrūpūt. & carnē mortuā a putrefactione cōseruāt. qa non est ibi nālis calor reducēs illoꝝ ulceratiuā: potētiam ad actū: sicut ī iuuētute. & a remisso qdē calore uirtus ulceratiua

allii & cepe ad actũ reducitur: ideo abextra posita ulcerant. Sed si su/mantur abintra: ubi calor naturalis est acutior: consumit & resoluit eo/rum uirtutem ulceratiuã: & corpu lentum quod remanet ĩ sanguinem et nutrimentum conuertit: et adiu/uatur calor intrinsecus ne ulcerent antequam talis uirtus resoluatᷣ: quia plurimum acrumina cum aliis mix/ta cibariis comeduntur & cum hu/moribus in stomacho commiscentᷣ: nec in uno loco ligata continuo ma nent sicut de extraappositis dice/batur. Sed argentum uiuũ: cerusa: & huiusmodi: contrarię sunt dispo/sitionis: quia ex dẽsis & compactis partibus componuntur: Vnde indi gent intenso calore ut eorũ uirtus reducatur ad actum: et iõ abextra approximata non ulcerant propter

remissum esse calorē cutis. neq̧ ha-
bent ꝑtes acutas & penetratiuas in
poros cutis sicut cępe & alliū sed si
abītra sumāt̄ ad ītensum calorē de
ueniūt sufficientem eoꝝ potētiam
in actum reducere. Vnde aut malos
effectus: aut morem inducūt scđm
determinatā uniuscuiusq̧ potentiā
Sic ergo dum dicit̄: ꝙ alliū cępe &
similia sunt ulceratiua: ītelligit̄ si ab
extra in cute epictimentur: licet de
quibusdam intelligat̄ dum ad intra
sumūtur. Non est igitur mirandum
si res quędam: ut allia: cępe & hmōi
adintra sunt cibus: & abextra uene
nū. & quędam ut argētum uiuū: ce
rusa: litargyriū: & similia: abītra sum
ptę: sūt uenenū. & abextra sanitatē
īducūt ulceribꝫ suppositę. Redeun
do tādem ad ꝓpositū: uñ digressio
ortū habet: primo de allio dicatur.

Alliũ calidũ eſt & ſiccũ in prĩcipio q̃rti gradus: ulceratiuũ & aduſtiuũ eſt. Nimius uſus eius caput grauat dolorẽ ĩducit. & uiſũ debilitat. cor pibꝰ calidis magis nocet. ſed coctũ & elixatũ ñ tm̃ calefacit. rectificat nocumtũ aq̃ꝝ. uẽtoſitates expellit. & ẽ tiriaca frigida ſ ꝯplexõeſ hñtibꝰ uermes ĩterficit. flematicos hũores reſoluit. uentrẽ lubricũ tenet. uocẽ clarificat. & guttur ab oĩ ĩmũdicia abſtergit. doloribꝰ pectoris: & tuſſi antiquę ꝯfert. coitũ ſi ĩ modica co/ medatᷣ q̃titate: excitat. ſi in multa: ipm abſcindit. qa eius materiã ſua caliditate & ſiccitate reſoluit. mor ſui uenenoſoꝝ & canis rabidi bonũ iuuamtũ p̃ſtat. Cępe calidũ eſt in q̃rto: hũidũ ĩ tercio. & rubeũ calidi us ẽ albo. & crudũ calidius ẽ decoc. to. nutrimẽtũ gnãt groſſũ & paruũ

ſed ex decocto generatᷓ plus et mi'
nus malū.et eſt apitiuū:abſterſiuū:
inflāmatiuū etiam ſitis inductiuū.
plurimus eius uſus capitis dolorem
& grauedinē gnät.qn̄qꝫ terribilia in
ducit ſomnia. et ītellectui nocumē
tum ꝑbet.malos in ſtomaco hūoreſ
producit.et ſaliuā multiplicat.Si in
modica comedatᷓ q̄ntitate:ſtomacū
debilē confortat.et appetitū īducit
libidinē incitat. et eius materiā ſua
hūiditate auget. et ſuppoſitū apit
emoroides.Cōtra uenena et corru
ptiones aquarū allio ſimilis exiſtit.
Porrū calidū eſt in tercio:ſiccū in
ſecūdo.Eius uſus capitis dolorem
inducit.et facit uidere ſomnia mala
dentes et gingiuas corrumpit.ī eis
dolorem facit.et uiſui nocet.Sucꝯ
eius ſanguinem de naribus ſtringit
ſi cum aceto: thure : & oleo roſato

immittat. Crudum eructuositatē
acetosā remouet. epatis opilationē
apit. Bonū est ipm post lactucas: por
tulacas: & olera frigida comedere.
cannā pulmonis abstergit. confert
pectori: & emoroidibus: & ,pprie de
coctū. Ideo nocet hntib9 renes ul-
ceratos: aut uesicā. ipm & semē ei9
incitant coitū. & contra uenena uir
tutē allioꝶ hnt. scalognę spēs acru
minū sunt. & ī uirtute cępaꝶ exnt.
Radix est rafanus domesticus. Plu
res qdem habet spēs rafanus. Vna
qdē est domestica: quā absolute ra
dicem dicimus. Scda est hns folia
crispa sicut radix: sed est acutioris
caliditatis: q̄ uulgariter ramoracia
dicitur. Tercia species habet folia
magna & lenia ad similitudinē enu
lę & in quantitate & forma. Et est
acutior omnibus: Et napi et rapę

fere sunt istarũ spẽ℞ ut infra dicet. Oẽs autores uolũt ꝙ quęlibet rafani spẽs sit calidę cõplexõis scđm ꝙ magis uel minꝰ de acuitate ꝑticipat sed sunt ĩ hũiditate & siccitate discordes: qa qdã ex autoribus dicũt ꝙ sunt hũidę: & qdam ꝙ sunt siccę Ve℞tñ uidemus ꝙ plus de hũiditate ꝑticipant. Radix & oĩs rafanus minoris nutrimẽti q̃ rapę ꝓpter maius acumẽ durę digõis: & stomacho nocet: uẽtositatẽ cõmouet. & eructare facit. Si añ cibũ comedat̃ non ꝑmittit cibũ fundo stomaci adhęrere: imo ipm ꝓpter uentositatẽ sublevatũ retinet: & natare facit: digestionẽ ꝓlongat & ad uomitũ ꝑparat & ꝓprie decoctio corticis eius. Si post cibũ comedat̃: lenit uentũ: & cibũ melius digeri & penetrare facit & uẽtositatẽ sursũ ascẽdẽtẽ minuit

Si coctus comedatur: confert tussi antiquę & ꝓfocatiōi que ex fungis mortiferis fieret. Oīs ꝑterea rapbani spēs flema īcidit. & renes & uesicam a grossis hūoribꝫ lauat. lapidē in ipis rūpit. & urinā ꝓuocat. Et folia ei ꝯ digōem & appetitū adiuuāt Confert morsui uipę: & morsui cornutę. & īterficit uenenosos uermes Et si ponat̄ frustū sup scorpionē moritur: & maxīe si sit raphanus siluestris aut eius decoctio. & si quē momorderit scorpio nō nocebit si prius raphanum comederit.

## De Aniso. Cap xiii.

Nisum calidum in primo: siccū in tercio. semen eius per se aut confectum cum zucharo est resolutiuū uentositatū. & melius est ut post cibū sumat, Oris odorē bonū

facit. & uapores reprimit. apit pectus. & epatis aut splenis ex hũoribꝰ opilatões ĩductas remouet. ꝓuocat urinã. irritat coitum. stipticũ est & dolori capitis ꝓdest. & adiuuat ad expellendum nocumenta neruoꝝ.

## De Agresta. Cap. xiiii.

Gresta frigida in tercio: sicca in scđo: stiptica est. stomacũ cõfortat. appetitũ ĩducit: si ex caliditate fuerit defectus. epatis calorẽ extinguit. & sitim remouet. uomitũ & uẽtris fluxũ restringit: minus tñ si decocta comedat̃. Sucus eius ad spissitudinẽ mellis in sole redactus ad p̄dictas intentões in condimẽtis & saporibus bonus est. Fit ex ea syrupus cõtra uenena calida & febrẽ pestilentialẽ uirtutẽ hñs: sitĩ remouẽs & supradcãs conditiões obseruans.

## De Aceto. Cap.xv.

Cetū ex diuersis ptibꝫ est compositū ex calidis acutis: sed frigide dn̄ant̄ illis: & ītensę est siccitatis. Quidā ex auctoribus dicūt ꝙ licet multū frigidas ptes hēat: tn̄ ꝓpter calidas cū illis admixtas frigidū est ī primo: & siccū in tercio. Et qdam dicūt ꝙ frigidū sit in secūdo Acetū cū rebꝫ frigidis īfrigidat: & si ī modica q̄ntitate cū rebꝫ calidis misceat̄ calefacit ꝓpter eiꝰ uirtutē penetratiuā facientē res alias penetrare: & īimicū neruis ꝓpter eius frigiditatē & mordicationē: & ꝓpter sui penetrationem: qua mediāte alii nociui hūores ad neruos transeunt Ideo paralaticis: spasmosis: & podagricis nocet. Nimius eius usus debilitat uisum: libidinem refrenat: eius materiam fortiter diminuēdo.

Aerē putridū si aſpgat̄ rectificat: e
nocumētū putridaꝝ aq̄rū remoue:
Licet.n.agreſta eſt acetoſa: granat:
ſucus arancioꝝ & citroꝝ ſint maio
ris frigiditatis īductiua q̄ acetū: nō
ſunt tñ fortia ad īfrigidandū qa pa
rent ptibꝰ acutis & penetratiuis. vñ
Galienus q̄rto de ſimplici medicina
inqt: ꝙ uolētes ſtōacū & ypocūdria
exardētia īfrigidare: melius ē ſucū
agreſtę & ſimilia dare q̄ acetū: quia
nō eſt eoꝝ frigiditas uiolenta & ul
ceratiua: nec cū mordaci caliditate
admixta. Ex quo ſequit̄ ꝙ uolentes
mēbra remotiora nō ſic ſtomaco ui
cina īfrigidare cōueniētius ē acetū
qa in ſeipō uirtutē hēt q̄ ſibi uiam
facit ut ad remota loca dirigat̄: Et
ꝑpter has cās acetū macrefacit ex
tenuat & diſſoluit corpa & ꝑprie ſi
uſus eius ſit plurimus. Acetū ꝓdeſt

colericis & nocet melancolicis: quia
melācolicos & adustos hūores gnāt
Ideo leprosis & scabiosis nocumētū
infert. adiuuat digōem. appetitum
puocat & flemati aduersat: ipm in
cidendo & corrodēdo malisq3 repu
gnat hūoribꝰ ad stomacū fluētibꝰ.
confert adustiōi ignis & eius dolori
uelociter subueuit. supīfusum mor
sui uenenosoꝝ pdest & bibitum &
odoratū. Confert illi qui sumpsit in
potu opiū: iusqanū & similia. In lau
dibus inqt Auicēna. Aceto pterea
uti ī cibis & potibꝰ ē a pestilentiali
nocumēto securatio. Aceti decoctio
minuit eius frigiditatē & pprie cū
modico admixto melle. Veꝝtn̄ si in
uno petito aceti bulliat una libra
passulaꝝ: fere saporē nō pdit: & ma
xima suorum nocumētoꝝ quantitas
remouetur.

quaꝝ melior est illa. que cum clara sit. neqꝫ colorē: neqꝫ odorem. neqꝫ saporem habet. quia heę sunt passiones mixte. & inter ceteras leuioris sunt ponderis. quę etiam propter suam subtilitatem et raritatem cito ad ignem calefit: &. cito ad aerem infrigidatur: in qua coquūtur res citius & dissoluuntur: & cito ab stomacho & hypocūdriis descendit. Eius quidem leuitas cognoscitur aut per pondus ęqualis mensure. aut per infusionem duoꝝ pannoꝝ lini nitidorum seu filtri et coti nitidi: illa cuius filtꝝ citius exsiccatur. et post perfectam exsiccationem nitidius & minoris est ponderis melior existit: Inter cętera elementa hanc habet ꝓprietatem sola aqua. qꝫ genere potuū

et ciborum ingreditur. Ex multis insu-
per rebus aqua maliciam et bonitatē
acquirit. ut ex sua origine. ex loci sta
tione: ex decursu. ex decoctione &
rerum admixtione. ex sua origine aque
fontium sunt meliores. et fons cuius
aqua erit ex terra pura est melior q̃
ille cuius aqua erit ex harena lapillo
sa. quia est humilior purificatior et
subtilior. licet petrosa aqua sit minꝰ
terrestri putrefactioni parata: Aqua
etiam melior est: que ex meliori mi-
nera oritur & pertransit. nā aqua que
ex minera aurea aut argentea meli-
or erit ea que minera plumbi aut ni
tri. aut salis: aut aluminis: et similium
scd̄m ergo quod meliorum uirtutū est
minera. sic erit oriens aqua melior
Nec est presentis intentionis uirtu-
tes aquarum mineralium dicere quia
illud ad curatiuam medicine partem

pertinet: Aque preterea stãtes pei
ores sunt currentibus. et citius in
terrestri putrefactione alterabiles
et: tanto peiores quanto sunt sup
fortulentiori luto palustrali iacen
tes. Aqua puteo℞ que permanens
est et uoraginibus terre uicinior.
peior est q̃ aqua fontium. & melior
q̃ aqua paludium. tamen extracti
onem aquę a puteis & agitationẽ
aqua putei melioratur: Inde est ꝙ
pauci pisces in puteo aquam meli
orant ipsam continue agitando. &
quia etiam ex uermiculis et parti-
bus putrescentibus nutriuntur.
Magna autem piscium quantitas
ipsam corrumpunt: et ideo non ita
bonas habent putei & cisterne a-
quas. ex quibus non est frequens
aquarum extractio. Ex aquis cur-
rẽtibꝰ meliores sunt. que detecte

et euentate decurrũt:et ex aque-
ductibus rectis peiores sunt plum
bei.quia ad dissinteriam et uẽtris
fluxũ corpus preparant.et ex currẽ
tibus aquis detectis meliores sunt
in magna quãtitate et ueloci cursu
currunt.ut magna flumina:et meli
ores sunt que super bonum lutum
nõ fetidũ nec palustrale decurrũt.
q̃ que super lapides.licet quidam
autores contrariũ dicant.non ta-
men bene.quia bonũ lutũ curren-
tis fluĩs aquã purificat:humiliat.et
subtiliorem efficit.qđ lapides non
faciũt.et propter hoc quãto distan-
tiores procedũt fluuii a suis fõtibus.
tãto sunt meliores si cum tp̃e eorum
aqua bibatur.quia tales aque sunt
magis mote.et ex luti mixtura rup
te et humiliate.nec illico dũ ex flu
mine accipiuntur bibende sunt re

positis in magno uase quiescenti-
bus descendunt partes lutose per
aquam: in cuius descensu ducũt si
mul grossiores aquę partes ad resi
dentiam in fundo uasis: et illa quę
super hypostasin remanet. est pu-
rissime aquę ꝓpinquior et similior
et conformitatē habet aquę ad ig
nem decocte. quę residentiā gros-
saꝝ partiũ fecit per sequestratio
nem hypostasis. Ideo apud quos-
dā autores antiquos ꝑcipitur: non
esse aquam putei cũ aqua fluminis
admiscendũ. quia aqua putei licet
sit lucida et clara. est tamē grossa
et cruda. nullā faciēs residētiā. et
aqua fluminis habet ꝑtes lutosas.
que in ipsa subtiliata residerēt. sed
cũ illa admixta impedit descēsus
et nõ fit residētia. & ideo licet aq̃
fluīs sit melior q̃ aqua putei. tamē

utraq̨ eſt melior p̱ ſe ſola q̃ ambe
ſimul mixte. et ꝓpter has cauſas a
qua ex decoctione bonitatē acqui
rit. quia licet in decoquendo que/
dā ſubtiles aquę partes reſoluant̃.
tamen ex ebullitione rarefit aqua.
et diſſoluitur quodā ea ex frigore
ↄgelatū fuit unde dum quieſcit p̱
tes groſſiores poſſunt rarificatam
ex igne aquam findere et inferius
deſcendere. qđ ante decoctionem
facere non poterāt: Ignis quidem
nō ſubtiluit aquā. quia de natura
calidi ē. ſubtiles p̱tes reſoluere ſed
groſſas aq̄ p̱tes a ſubtilibꝫ ſequeſ/
trat. unñ deſcēdere poſſūt in aqua
ſup̱ reſidētia natāte q̄ ſubtilior le/
uior & purior exiſtit. nec obſtat ꝙ
ſit groſſior aq̄ cocta q̃ cruda ex eo
ꝙ ſit obſcurior et turbulentior. qa
multum differt diafonitas & opaci

citas a grossitie et subtilitate: cris
tallus enī diafonior et lucidior ē.
q̃ aq̃ talis. et tamē grossioris exis/
tit substãtie: Aque p̄terea cisterna
rū q̄ ex pluuiis colligūt. licet non
sint in bonitate aquaꝝ fontiū & a/
liquale impedimētū pectori et uo
ci prestēt: tamē si in bona quãtita
te et in multis colligantur cisternis
electioꝝ existūt uirtutū. qm̄ sunt
leues subtiles minus buīde et mi/
nus inflatiue q̃ relique. et aliq̃ hn̄t
stipticitatē et membroꝝ ꝯfortatio
nē: nec stomacho aut epati nocent
sed potiꝰ ꝯfortãt. attēdēdū tn̄ est
qa ꝑpter eaꝝ subtilitatē fuerūt. n.
ī subleuatōe uapoꝝ in nubibꝰ ge/
nerate adueīt putrefactio. ideo qn̄
ī estate modice sūt et ad fundū ad
ueniūt cisternaꝝ putrescūt. & tūc
ab eaꝝ potatōe cauendū est. quia

et febres ꝑpat. et humores nostri corpis putrefacit. Sed tali putre-factioni acetū et acria opponūtur: cū aq̄ sit simplex elemētū. aut sim plicitati ꝓpīqua nō exhibet eiꝰ po tus ut nutriat. qa aqua nō digerit̄ digestio enī passio mixti. nec pōt aq̄ in mēbro uiuētis loco depdite et resolute ptis reponi. nūq̄ aqua cū elemētū sit posset in sanguinē ꝯuerti. quē oportet ex quatuor e-lemētis esse cōpositum. sed potus aquę aliaꝝ existit uirtutū. qa nutri mētū liquefacit et subtiliat. eiusq; substātiā rectificat. et ipm ad mē-bra penetrare facit. et sua huīdita te et frigiditate restrīgit. Caloris aūt naturalis aut accidētalis acu-mē sitī remouet et cannā cordis re soluit. et sic per accidens dicimus aquā ꝯfortare naturā in actōe sua

Aqua pura nocet paraliticis· spas-
mosis: podagricis: et omnibus frigi-
das complexiones hn̄tibus. nocet
et opilationibꝰ epatis. et nimia eiꝰ
assumptio post magnum & calefaci-
entem laborem inducit hydropi-
sim. Decoctio aut mixtio uini cū
ea aut mellis dispumati omnes fe-
re malicias aque remouet. a pota-
tione tandem aquę turbide pure
cauendum est. quia epar opilat. et
lapidem in renibus generat·

De aromatibꝰ. c. xvii.

Romata quibus in ferculis
et saporibus communiter
utimur. sunt piper. crocum.
cinamomum: gariofili. nux musca-
ta. zinciber· et cuminum: de qui-
bus bonum est in uno capitulo di-
cere. Piper cum sit trium generū.

ſcilicet longum piper: album et ni
grum. fere eiuſdem ſunt uirtutis.
tamen calidum et ſiccum eſt in fi
ne tercii. ſed quidam dicunt in pri
cipio quarti. confortat ſtomachū.
adiuuat appetitum. digeſtionem ꝑ
parat ſi in debita proportione uta
tur. neruis infrigidatis. tuſſi anti
quę et dolori uentris confert: et
urinam prouocat. uſus tamen eius
in hieme potius q̃ in eſtate lauda
tur. et proprie frigidam complex
ionem habentibus Crocum calidū
in ſecundo: ſiccum in primo. multi
uoluerunt ꝙ crocum nunq̃ humo
rem alterat: immo cum temperan
tia eum conſeruat: et a putrefacti
one rectificat. moderatus croci
uſus atq; difficultat anhelitus au
xilium prebet. epatis opilationes
aperit: et licet ſtomachum ſua cali

ditate et ſtipticitate cõfortet. nau
ſeam tamen facit. appetitũ deiici.
quia acetoſitati que appetitum in
ducit opponitur:dolorem capitis
quandoq; efficit. et cũ uino bibitũ
ſomnum et ebrietatẽ inducit. ſed
crocum ſua proprietate cor uehe
menter confortat:et ſpecialem uĩ
letificandi infert : illuminat ſpiri
tus. et ad exteriora membra dila
tat: intantum ꝙ aliquando multi
tudo ſue commeſtionis cũ letitia
ad exteriora ſpiritus diſpergit fon
tem naturalis caloris derelinquen
do. propter quod quidam dixe-
rũt. ꝙ ſumere mediam unciam de
croco mortem ridendo et letificã
do inducit. Cinamomum eſt cali-
dum et ſiccũ in tercio oẽm putre
factionẽ et humoꝝ corruptõnem

rectificat. stomachum confortat. epatis opilationem aperit. et eorum digestiuam uigorat. catarro cōfert et uentris uentositatem expellit. uisum acuit. tussi et pectori auxilium prebet. et sua tiriacali uirtute morsui uenenosorum bibitum aut superemplestratum confert. gariofilo calidus et siccus in tercio. corporis odorem bonum efficit. uisum acuit: stomachum et epar confortat. appetitum inducit. et uomitū sedare facit: nux muscata calida ē. et sicca in secundo. epar et stomachum atque splenem confortat. urinam prouocat. et uomitum prohibet: atque oris odorem bonum efficit. zinciber calidū est in tercio et siccū in secūdo. et in ipso ē huīditas supflua. cuius signū ē quod cito tarlatur et putrescit hn̄tibus frigidū

ſtomachum & ępar confert. eorum humiditatem & prope ex fructibꝰ inductam exſiccando digeſtum ad iuuat. atqꝫ uentrem lenem facit: & morſibus uenenoſoꝝ auxiliũ p̄bet Cuminũ calidum eſt in tercio. ſic/cũ in ſcđo: uentoſitatẽ diſſoluit. do lorẽ et uẽtris tortionẽ placat. uri/nã ꝓuocat: et diſtillationi eius aux iliũ p̄bet: nimius tamẽ uſus eius ci trinat faciẽ. immo ypocrite ad fu/mũ cumini in prunas ꝓiecti manuſ et faciẽ retinent. ut paleſcãt et ui/deãtur populo ieiunãteſ. Anatiſ ca ro quere in c. infra de carne. Agni caro in. c. infra de carne. Anguilla in lr̃a. p. c. de piſce: Arancia in lr̃a c c. de citro. Allium et romaraccia dictum eſt ſupra capitulo de acru mine: caro alande: anſeris anatis: et auium in capitulo de carne.

De basilico. ca. xviii.

asilicū calidū est et siccum in primo: licet sit in eo aliq̄ humiditas nō bona. multaꝝ ē species. sed laudabilius est gariofilatū minutoꝝ foliorum. et semē eius uirtutē habet cordialem: cerebrū et nariū opilationes aperit: siue comestum siue odoratū aīam sua aromacitate letificat. emoroidibus et cordis tremori confert. Sup̱fluus eius usus nō est laudabilis q̄a sanguinem turbidū et melencolicum generat. et quibusdā eius odor capitis grauedinē inducit. iniuste tn̄ uituperatur basilicum. q̄ ex eis foliis generetur scorpio. sed ut galienus uult repiūtur scorpiones iuxta basliconē. nō q̄ ex eo generent̄ sed q̄ libenter ad ipsius odorē cōcurrant.

De boragine. ca:xix.

orago calida ē & huīda ī pmo & ē una ex spēbꝰ buglosse: letificat cor eiꝰ substātiā & sanguinē mūdificādo. cū uino exhibita cordis tremorē curat. et oībꝰ passionibꝰ ꝯfert. cū melle et aqua decocta. ulceribus oris. tussi. et aspitati pectoris auxiliū pbet. laudabiliorē generat sanguinē. dispositionibus melencolicis pdest. usus eius et florum suoꝝ in insalititio et ferculis laudabilis est.

Buglossa alias lingua bouis: ca. xx.

Vglossa dicitur lingua bouis. et est in uirtute boraginis. uerūtn̄ auicēna credit apud nos certe non reperiri. sed utimur herba buglosse simili.

De Beta. cap: cxxi.

Eta calida est et sicca in pmo
Verūtñ ptes frigidas et humi
das habet. est opilationū aperitiua
uētrē aliqualiter soluit. et lubricū
tenet. si cū aqua prime decoctiōis
comedatr: sed illa abiecta postmodū
recocta uentrē restrīgit. nutrimē
tū eius puū. et nō laudabile: ppter
quādā eius salsedinē stomachū mor
dicādo: ideo cū dulcibus aromatibus
et lacte amigdolarum comedēdū est

De butiro. cap. xxii.

Vtirū calidū est et humidū
in primo. multi & impingua
tiui existit nutrimēti: eius tamē su
pfluus usus stomachū debilitat. &
ad flematicas prepat egritudines.
Si in cibis cū amigdolis et zuchro
admisceretur maturat catarrum.
& tussi frigide & sicce confert. sed
cum linitur per se super pectus

et ſtomacbo ſputui et uomitui ſan
guineo et ſanioſo auxiliū pbet. cō
fert morſui uenenoꝝ: et ſumere ip
ſū eſt tiriaca uenenis oībꝫ in potu
ſumptis.

De citro. cap. cxxiii.

itrū quatuor diuerſas babet p
tes. cortex citri calidū eſt ī p
mo licet dicaẽ ut ſit calidū & ſiccū
ī ſcđo. cortex & ſemē eiꝫ cordialia
ſūt & aīam letificātia. & ſimiliter a
cetoſitas eiꝫ cor cōfortat. & pprie
dū ad calidū diſtempatū foret. cor
tex citri oris odorē efficit bonū. &
ab bumoꝝ putrefactōe pſeruat ita
ꝙ ſi cortex ſiccus ponaẽ inter pan
nos. illos a tineiſ pſeruat incolumeſ
pulpa eiꝫ cruda eſt & inflatiua &
mala ſtomaco. et difficilis digeſtio
nis dolores uētris ppat. ſed ɔfecta
facilioris eſt digeſtionis: & cōfert

gutturi et pulmoni. acetositas eius
cũ hoc ꝙ cor ꝯfortat: uentris fluxũ
& uomitũ colericũ restringit. ap-
petitũ prepa t. caumata et febriles
calores extĩguit. fit ex ea sirupus
magnaꝝ laudũ in cura ad ꝑseruati
onẽ pestilentialis febris. acetositas
tñ nocet neruis. et est mala pecto-
ri. uerũtamẽ acetositas citri super
empectigines pãnos et lentigines
faciei fricata ad eaꝝ remotionẽ ad
iumẽtũ ꝑstat. qđ ostẽdit si panno
attramẽto madefactꝰ cũ citri ace-
tositate fricet̃ ad pristinũ redit co
lorẽ. semen & cortex eiꝰ seu bibat̃
seu liniat̃ optimã ꝯtra omne uene-
nũ ꝓprietatẽ hẽt. poma q̃ arancia
appellãt̃ & limones in acetositatibꝰ
suis cũ acetositate citri similitudi
nẽ hñt. cortices aũt ipsoꝝ et semĩa
etiã nõ sũt tãte uirtutis sicꝰ ĩ citro

De Citonio. cap.xxiiii.

Citonium frigidum in primo: ſiccum in ſecūdo. qđ quando nō eſt perfecte matuꝝ ſtomacum grauat. et eſt difficilis digeſtionis. et que muza ſunt aut acetoſa ſunt nociua. licet ad fluxum uentris acetoſa ſunt meliora. & melior modꝰ eius cōmeſtionis eſt dū concauatur extrahēdo ſemen eius. et implendo melle aut zuchro et ſupponit̄ in primis prius ip̄m in luto aut ſtuppa īfuſa in aqua circuire. multum quidem confert ſtomacho ne humorem aliū de recipiat. appetitum. inducit. et ipſū ut ſirupus eiꝰ ebrietatē remouet ſi poſt crapulā ſumat̄; ꝯfert etiā aſinati et pectori. et aſpitatē gutturis et cāne pulmonis lenit ꝓprie mutillago ſui ſemīs et ſputū ſanguīs prohibet.

Citonium quidem per se se scriptū est. quando enim sumitur ieiuno stomacho ante cibum: stomachum confortat et uentrem stringit. quādo uero sumitur post cibū bonum sigillū in stomacho facit. & ꝓpter stipticitatem eius cibum cōprimendo. soluit uentrem. & si in multa quantitate comedatur cibū indigestum descendere facit. Et hęc est fere cōmunis regula ciboꝝ stipticoꝝ. qui ante cibū sumpti uentrem stringunt. post cibū uero fluxibilem reddūt.

## De Castanea. Cap. xxv.

Astanea calida est ī primo sicca. in secūdo est magni et boni nutrimenti si bene masticetur. et si bene digeritur inpinguat & appetitū confortat. sed melioris nutrimenti est si castanea: comedatur

8

cum melle aut cum zucharo apud habentes flematicas complexioēs. Castanee tamen dure sunt digesti onis. et uentrem inflant. aliqualem uentositatem generando: sed ali/ qñ cerebri grauedinē inducūt. ꝓp ter difficultatem digestionis. et fu mū eaꝝ in stomacho conclusum. as satio ab eis nocumentum et stipti/ citatē remouet: quia eaꝝ corpus rebumeratur et lenificatur ut con temperēt pectoris et corporis sic/ citatem et urinam ꝓuocant si in aq̃ tepida reinfundatur. Quidam ex autoribus blasfemant castaneam ꝗ in nutrimento similis existit glã di. unde dicūt ꝗ castanee nō sunt hominibus: sed porcis nutrimentū

Crisomula alias muniace. capitulum. xxvi.

Risomula sunt muniace. uel parua persica. et sunt frigida et humida in secundo. grossum et uiscosum generant flema. et uen/trem commouent et inflant. et eo rum nutrimentũ uelocis. est putre factionis. inde ad febres putredas ꝑpant. infusio tamen eoꝝ sitim re mouet. et febribus acutis confert: Conueniunt stomacho ipsum con fortando. magis q̃ persica. licet qui dam dicant ꝙ nocent stomacho. calorem naturalem extinguendo. et uerum est de stomacho frigido. sed modus corrigendi eoꝝ nocu/mentũ est ut sumatur ante cibum et post ipsa sumatur anisum & mas tix cum uino puro ueteri et odori fero: aut uua passa: et habentes sto machũ frigidũ sumãt mel. si aũt po cibum accipiantur stomachũ super

natant: et in putredinē ɔuertunt.

De cappari cap. xxvii.

apparis calidɔ est et siccus ī scḋo paruı est nutrimēti. cōfert stricture pectoris. apit opilationes splenis et epatis: & ꝓprie splenē ɔfortat et clarificat. euacuando ab ea materias grossas: et melencolicis urinā ꝓuocat: lūbricos interficit. et coitū excitat. et cōtra uenenū tiriacalē uirtutē hēt: et usus eiɔ cū aceto ē multū laudabilis in pestilenti tpe. et acetum corrigit nocumentum eius.

De cucurbita ca. xxviii.

Vcurbita frigida ē et huīda ī scḋo. nutrimentū generat flematicū & paucū uelociterq; descēdit stōacū humetat sitī extīguit calidis cōplexionibɔ cōpetit. frigi

dis uero contraria est. uerumtñ ex
natura cucurbite est tales genera
re huõres quales res secum admix
te cum calidis quidẽ rebꝫ calidos
huõres generat. et cum frigidis fri
gidos ut cum uino citoniorum aut
granatoꝝ et cum agresta ẽ bona.
calidã cõplexionẽ hñtibꝫ. sitĩ extĩ
guẽdo et naturalẽ calorẽ refrigerã
do et cum aromatibꝫ & melle frigi
dis cõplexionibus ꝯfert: .ferculum
eius ꝯfert tussi et dolori pectoris.
et frigiditate stomachum et intes
tina infrigidat. et qñq; dolores cor
poris generat. si autẽ post elixatio
nẽ fricatur remouet̃ humiditas eiꝫ
superflua. et sic cum succo agreste
aut aromatibus condiri põt; scd̃m
cõplexionis indigentiã. et ex ista p̃
paratione minus putrescibilis red
ditur. quia cucurbita per se facilẽ

humorē generat. ad putredinē et frigidū extinguit ardorē urine. et ipam ꝓuocat. et maxīe semen eius.

De cucumere. ca. xxix.

ucumer frigidum ē et huī dū in scđo humores duros et grossos generat. et difficilis est digestionis: et tarde de stomacho descēdit. et ad humoꝝ putrefactione dispositū ē. uñ putredas febres excitat. cibum quē in stomacho reperit incrudat. ut nequeat a stomacho dissolui. siti remouet. acumen caloris febrilis extīguit eius aquositas. pulpa et semē eiꝰ urinā ꝓuocāt. et eius ardorē extīguūt. odor eiꝰ reuiuiscere facit hn̄tes sincopī calidā et radix sua facit uomitū folia aūt eiꝰ ꝯferūt morsui canis rabidi

## Citrulli cap.xxx.

Itrulli multum cucumeribꝰ similes existũt: sed frigidiores et grossiores huõres generant & magis nocẽt stomaco et lõgioris digestionis sunt: citrulli per uenas discurrunt crudi et ad diuturnas febres corpa disponũt. et cũ nimiam morã in stõacho faciunt neruositati stoãchi magis nocẽt. et nimiꝰ usꝰ eiꝰ uenenosoꝝ humoꝝ curruptionẽ ꝑparãt: medulla eoꝝ perfectiorẽ generat humorem. uirtutes ad sitĩ extĩguẽdã ad acumẽ febrium et ad urine ꝓuocationẽ simi'es sũt cucumeribꝰ.

## Cerasa c.xxxi.

Erasa frigida sunt in primo. et huĩda in scđo. et sunt trium speꝝ. s. dulcia. acetosa magna: et acetosa parua: Dulcia et acetosa magna malos generant humores.

ſtomachū et inteſtina grauātes ap tiſſimos: et putrefactionē et uermi um generationem. unde ad febres putredas corpꝰ ꝑpāt. acetoſa magna ſunt peioris qualitatis. et maio rē in ſtomacho grauedinē inducūt acetoſa ꝑua meliores generāt hūo res. nec tantū hñt ꝗ huīdo putreſ cibili. aliquali tñ ſtipticitate ꝑtici pāt: colorā reprimūt. ſitī extīguūt et appetitū īducūt: et meliora ſūt q̄ ſicca uſui reſeruāt ex ſucco eoꝝ ad ſolē exſiccato et ꝯſeruato in ui terato uaſe fit bonus ſapor. ſi cum aceto aut ſucco arācioꝝ aut agreſ ta diſtēꝑetur et tñ inter cetera ſa poꝝ blādimēta maxime incitat ap petitum.

De ciceri. cap. xxxii.

Icer ē albū rubeū et nigꝝ. al bū ē calidū in primo et ſiccū

in prĩcipio primi: licet qdã dicũt q᷑ sit buĩdũ. Rubeũ ẽ calidi⁹ et sicci⁹ albo et nigꝝ rubeo. omẽs iste spẽs sũt melioris nutrimẽti q̃ fabe: hñt tñ dispositõm ĩflatiuã. et nigꝝ est melioꝝ uirtutũ q̃ rubeũ et rubeũ albo. clarificãt uocẽ pectori ꝓsunt. et ut plurimũ bñ nutriũt. et fiunt sorbitiones ex farina ciceꝝ ĩ dispo sitionib⁹ pectoris dñt decoqui cũ aq̃ sue remolitõis & comedi cũ pri ma decoctõe. qm̃ ĩ brodio existit melior uirtus ciceꝝ. cicera. n. remo uẽt epatis et splenis opilatões. co lorẽ bonũ et uiuidũ ĩ carne redu cũt. lapidẽ renũ et uessice frãgũt. urinã ꝓuocãt. nocẽt ulcerib⁹ uiaꝝ urine: generãt sperma et coitũ exi tãt. et uermes cucurbitiones đ cor pe soluũt. cicer uiride ĩ stomacho et intestinis sup̱fluitates generat:

oris odorē malū efficit. et cicercu-
la ē ī uirtutibꝰ alboꝝ ciceꝝ. nigra
cicera ad opilationes ad rūpendū
lapidē et ad expellendum uermes
sunt meliora: alba uero in augendo
materiā coitus et ꝓuocādo urinam
meliora sunt. lotio cū brodio cice
rū a scabie et pruritu. cutim mūdi
ficat.

De caulibus. ca. xxxiii.

aulis multaꝝ ē spēꝝ. sed. do
mesticus quo in cibis utimur
calidꝰ ē et siccus ī ꝑo: generat san-
guinē grossum melēcolicū. et qnꝙ
sōnia mala uidere facit: & nutrimē
tū eꝰ ē ꝑuū. et nocet aliq̄lit̄ stoma
cho: sed dū coq̄t̄ cū carnibꝰ pīgui
bꝰ et gallīe ē melioris nutrimēti &
meliores sunt caules biemales q̄ es
tiui: expurgat huōres flematicos
ex pectore guttur lenit et uocem

clarificat. semẽ eius cũ aq̃ lupinorum uermes ĩterficit. caulis si comeditũ cũ prĩo brodio facit uẽtrẽ lubricũ et urinã puocat subã eius corpulenta et abiecto prĩo brodio aut p se cundã decoctionẽ uẽtrẽ cõstrĩgit et maxĩe si secũ ãtiquus caseus recoquat. sicut de blete supradictũ ẽ decoctio eius et semẽ eius retardant ebrietatẽ et ipsam remouẽt. cuius rõm assignat aris. ĩ pble. ppter eius uirtutẽ diureticã urinã puocãdo & facit uinũ ad uias urine puocare & lubricare. uñ deficit tãta caliginosa ad cerebrũ euaporatio q̃ ebrietatẽ causabat. succus eius cũ uino cõfert morsui caĩs rabidi. uerũtñ hec herba quã nos dicimus caulẽ pprie ẽ brassica. nã caulis ẽ nomẽ generis ad oẽ hastile germẽ uniuscuiusq; herbe. p qd crescit ĩ altũ. & qa bras

ſica hēt plurimū hoſ cauleſ p̱ quoſ creſcit et germīat ī altū q̱ ſūt meliores p̱tes braſſice cōtraxit ſibi denoīationē cauliū ut patet p̱ pliniū et alios doctos ſimpliciſtas ī līgua latīa ideo uulgares noīant ceteras herbas ī ſingulari numero: braſſicā uero caules in plurali.

De caſeo ca. xxxiiii:

Caſeus qn̄q̧ fit ex lacte. qn̄q̧ fit ex ſero. et ē illa que dicit̄ recocta. diuerſificat̄ caſeus ſcd̄m q̧ recēs ē aut ātiquus & ſcd̄m q̧ ſalitꝯ aut nō ſalitus ē. recēs frigidꝯ ē et humidus in tercio. licet quidam dicunt in primo: et ſalitus ſiccus caliditatem et ſiccitatem habet in tercio: et ſalitus non ſiccus medio cres habet uirtutes inter recentē et antiquum. Melior caſeus eſt ille qui cū ad ſuauitatē & aliqualē

dulcedinē declinās nō nis salito sit
īter duꝝ et mollē et uiscosū et fra
gibilē medius existit: qa caseus illo
ꝝ extremoꝝ malꝰ ē. & boītas casei
uariat̄ scd̄m uarietatē aīaliū ex q-
bꝰ lac extrahit̄ ut ī: ca. de lacte dr̄
uariat̄ etiā scd̄m regiōes & scd̄m di
uersitates herbaꝝ qbꝰ lactātia aīa-
lia uescūt. caseꝰ recēs bōi ē et mul-
ti nutrimēti. ē et īpīguatiuus & bo
nus cibꝰ hn̄tibꝰ sputū sanguīs ex
pectore et stomaco iuuamētū fac̄
licet quidā de illo dubitēt. qa frigi
dis cōplexiōibꝰ nō ꝯfert caseꝰ ue
tꝰ difficilis ē digestiōis grauatiuus
et malus stomachꝰ et ipo multum
utētes uētris dolorē incurrūt et ē
pauci nutrimēti et ī colericos hu-
mores facile conuertibilis et ma-
crefacit usus eius corpora. recocta
peior est q̈ caseus recens & q̈ ca-

ſeus medius ſalitus. & ē melioris
nutrimēti q̃ caſeus ātiquus. caſeuſ
generat lapidē ī renibꝫ & ueſſica.
& ꝓprie q ē huīdꝫ. & maxīe cū co/
medit cū rebꝫ diureticiſ faciētibꝫ
ipm ad uias illas penetrar̄. & ſic eti
ā petrificat uīcturas podagroꝝ. q
uero eēt ad generatōem barenula
rū & lapidū diſpoſitꝫ cauer̄ debet
a caſeo. q ſicut uidemus terrā uiſ/
coſā aut cretā q̃ argilla dicit̄ ī lapi
dē et laterē ꝯuerti apud decoctio
nē fornacis ſic ex huōribꝫ uiſcoſis
et groſſis dū ē calor adurēs in uiis
urine generāt̄ barenule. q̃ inuicem
iūcte lapidē ꝯſtituūt. et ad taliū uiſ
coſoꝝ huōꝝ generatōem aptiſſiūſ
ē caſeꝫ et ꝓprie cū macharonibꝫ la
ganiis et ferculis de paſta comeſ/
tus: caſeus uetus aſſatus aut piſtus
et lotus aliquando cū aqua roſata

uentris fluxū mirabiliter restrīgit. et licet boꝝ nocumētoꝝ sit caseus uerūtn̄ cū pꝰ comestionē ꝑua ex eo sumit q̄titas os stomachi corro borat & ꝯfortat: eiusq̧ bonū sigillū existit: ascēsū fumoꝝ ad caput re/ primit. sacietatē et fastidiū ex dul cibꝰ et uētuosis cibis ꝓueniētē re/ mouet. nec uos ꝯturbat pr̄ S ꝙ ca seus ita uobis familiaris existat ci/ bꝰ. qa ꝓpter lōgā ꝯsuetudinē et a/ uiditatē appetitꝰ ad il lū in uobis maxīa ꝑs suoꝝ nocumētoꝝ affert nā sicut ī regulis generalibꝰ dictū ē cibꝰ ꝯsuetꝰ et q cū appetitu su/ mit: etiā si malus sit meliorem ge/ nerat sanguinē q̄ laudabilior cibꝰ non cum tāto appetitu comestus. Immo tante uirtutis existit a pue ritia comedēdi cōsuetudo ꝙ uene nū & medicīa uenenosa ī bonū nu

trimētum ɔuertitur:unde apud indos dum malos reges bēant puelle que pulchriores uidebantur fieri· ex napello herba uenenosissima· a puissima incipiēdo quātitate quousq; ille puelle comederēt loco cibi:et omnes reges cum eis coeuntes interibant.

De carne ca:xxxv.

aro inter oēs cibos optimi ē nutrimēti.corpꝫ corroborat ɔfortat et inpīguat.et eiꝫ cibꝫ est ꝓpīque ɔuersionis in sanguinē. et iñ q multas comedunt carnes et ꝓprie cum potu uini incurrūt repletionē:q̃ꝓpt̀ īdigēt sepiꝫ flebotoīa aut medicīa solutiua scđm oportunitatē:boītas & malicia carnis multis uariat̄ moīs.quosꝓ sanitatis cōseruatōe attēdere oportet.& ꝑmꝫ modꝫ sumitur ex differētia sexus.

Scdus modus sumit ex dra castra
tionis. tercius ex dra iuuẽtutis. qr
tus ex dra regionũ ubi morã tra/
hũt. et herbaꝝ et pascuoꝝ quibus
aialia uescũt. Quĩtus ex dra grassi
ciei et macredinis aut sanitatis et
egritudis. Sextus ex dra tpm ãni
in quibus caro comeditur: Septi/
mus ex differentia artificii. et mo/
di prepandi et coquendi: octauus
ex diuersitate et differentia specie
rum aialium scdm eoꝝ ppriam na
turam. Nonus ex differentia et di
uersitate membroꝝ: De prima dif
ferentia cũ omnis masculus calidi
or sit et siccior quacumq; femella
sue speciei. uariabitur bonitas car
nis: secundum sexum apud uaria/
tionẽ nature specierum animaliũ
nã licet ut plurimũ caro masculo/
rũ laudabilior sit carne femellaꝝ.

tamen in quibusdam spēbus caro femelle laudabilior existit. sicut caro capre respectu hirci: et caro galline respectu galli. De scđa dr̄a uidemus castrata aīalia meliora esse q̄ masculi et femelle spēi qa masculi castrati meliores sunt q̄ femine: ꝑpter naturā masculinā. et meliores sunt q̄ masculi. quia ex castratione naturalis calor remittitur: et similiter siccitas et ad quoddā speciei tpamētū castrata aīalia reducūt. nā dū cōpāt ad masculos nō ledūt a coitu. qm̄ ut de ptibꝫ aīaliū inqt aris. aīalia multum coeuntia cito senescūt. et exsiccant eoꝝ carnes et indurant: et naturā senectutis acquirūt. et p cōpatione ad femellas nō ledūt a partu aut ouisatione. uidemus. n. uaccas capras pecudes et huiusmodi nō ꝑturientes

meliores habere carnes q̄ parturi
entes:et gallinas non oui antes me
liores esse.et ideo dicitur ꝙ gallīe
in hieme meliores sunt q̄ per cete
ra anni tp̄a.qꝛ in autumno ut pluri
mum ouisare dimittunt: et ꝓpter
has cās etiā femelle aīalium castra
te ut in scrophis castratis et galli/
nis q̄ caponisse dicunt̄ apparet. ue
rumtn̄ castrata animalia per debili
tatum esse calorē ꝓprium multipli
cāt humiditates et pinguedinē nō
multum bene digestas. que qn̄qꝫ
mali existunt nutrimēti. De tercia
differentia manifeste uidemus eta
tē aīalium multum ꝯferre ad boni
tatē carnium. p̄ma enī etas aīalium
ē humida:et quāto magis ad senec
tutem tēdit est siccior.licet posset
aliqn̄ huīditate accidētali humec
tari. aīmalia quidē que ꝫ naturalis

cōplexio est sicca in illa etate me-
liora sunt in qua eorum cōplexio et
naturalis siccitas cū huīditate eta-
tiue cōplexiōis ɔtēpat. quod non
ita cōtingit de animalibus naturali
ter huīdā cōplexionē hn̄tibus. et
ideo dicimus ꝙ agni et porci in tē
pore lactationis sunt mali et humi
di et grossi nutrimenti. stomachū
grauātis: quia eorum naturalis huīda
cōplexio cū humiditate etatiue et
puerilis cōplexionis adiungit̄. sed
ulteriori ꝓcedente etate ad maio-
rē siccitatem huīda naturalis eorum
cōplexio ī etatiuo discursu ɔtēpa
tur. et ido apđ medicos et ꝓpe apđ
arabes ubi nō est multū in usu arie
tum castratio magna laude extolli
tur caro annualis agni ante pollu-
tionē. oīs aūt caro aīaliū antiquorum
ē pessima et difficilime digestionis

et maloꝝ humorum. et similiter aĩ
malium ab utero execũtiũ. aut par-
tui ꝓpinquoꝝ: Et aues ante origi-
nem bonaꝝ pennaꝝ putrescibiles
humores generãt. stomacho et to
to corpori abbhominabiles. De quar
ta differentia: Videmus enim secũ
dum diuersas regiones diuersa ani
malia meliora esse: ut in locis mõtu
osis et petrosis meliores castrati ꝓ
ducantur. subtiliorum leuiorum ac
saporosioꝝ carniũ. Ex maritimis
et paludosibꝫ regionibus contrari
um. ex melioribus enim herbis et
pascuis meliores humores. lac et
carnes producũtur: et tanto melio
res carnes animalia ꝓducũt. quãto
eoꝝ nature ꝓportionatiores cibos
habent. unde porcos meliores car
nes habere dicimus dũ glandes co
medũt q̃ dum herbas. et capones

9

et gallinas meliores esse ex frumē/
to aut milio nutritos q̄ ex herbis:
aut furfure. De quīta differētia ab
solute meliora sunt aīalia media in
ter macredinē et multā pinguedi/
nē. quia multa pīguedo appetitū
obtūdit. stomachū debilitat et di/
gestionē impedit: et ad malos hūo
res corpus p̄pat. un̄ cautela ex pī/
guibꝰ aīalibꝰ macriores carnes co
medere. et ex macris aīalibꝰ car/
nes pīguiores eligere. De sexta dif
ferētia. calida aīalia meliora sunt ī
hieme ꝓpter suā humiditatē et fri/
gida in estate. unde caro porcina
apud illos quibus nō ꝯtradicit ap/
petitus melius est in estate q̄ in hi
eme ꝓpter suā humiditatē. et pipi
ones meliores sunt in autūno q̄ in
uere. et parue aues in uere dū nidi
ficant nō sunt bone. in autumno

aūt que ex uuis et ficubus nutriū/
tur ſunt meliores. et turdi melio/
res ſunt in hieme dū non tantū ex
ercentur in uolatu tpe niuis. cum
paſtū uermiculoꝝ cir ca radices ar/
boꝝ querētes ſunt De ſeptima dif
ferentia. magnā quidem diuerſita/
tem et differētiā acquirūt carnes
ex modo ꝑparandi. pinguiſſimas
carnes melius eſt aſſari q̃ eliſſari. &
meliores ſuper ardentes prunas ꝓ
iectas ut ſuꝑflua eoꝝ humiditas
ſuper carbones fluat et reſoluatur
et ſiccior reddatur: Carnes macer
rimas melius eſt eliſſare q̃ aſſare ut
eaꝝ ſiccitas cū humiditate aquea
ꝯtemperetur. medie aūt carnes aſ/
ſari et eliſſari poſſunt ſcd̄m naturā
animalis: et comedentis appetitū
et quorūdam aīalium carnes melio
res ſunt aſſate ut porcoꝝ et alioꝝ

buīdoꝝ:et quorūdā meliores ſunt
eliſſate ut carnes bouine et alioꝝ
ſiccoꝝ.carnes frixe et carnes ī uiſ
culo cūalmuri coquinate inter aſ
ſatas et eliſſatas in uirtutibus me
die exiſtūt. licet frixe aſſatis ſint ꝓ
pīquiores:et in uiſculo coquinate
eliſſatis. Et cauendū eſt ne carnes
aſſate fortiter cooperiant̄ īmo diſ
cooperte dimittant̄: nā cū carnes
aſſate nimiū cooperiūtur. ut pro
hibeatur eaꝝ euaporatio ad uene
noſitatē ꝯuertunt̄. ut auctores uo
lūt.et expimēto cōptum eſt.car
nes aſſate maioris et melioris ſunt
nutrimēti.et robuſtis corpibꝫ ꝯue
niētiores et difficilioris digeſtioīs
et ſiccioꝛ nutrimētū generāt q̈ eliſ
ſate.qa carnes eliſſate ſunt humi
diores humiditate aquea et accidē
tali:licet carnes aſſate humiditate

ꝓpria q̃ elissate. Caro quidē assata
in ꝓpria huīditate decoquit̄. elissa
te uero in aliena que suā extrahit
huīditatē. un̄ caro elissata siccior
redditur huīditate ꝓpria q̃ assa ta.
nec carnes assāde illico ad magnas
prunas apꝓximari debent. quia in
tēpestatiuā faciūt crustam. impedi
tur caloris penetratio ad ꝑtes in/
trīsecas. et decoctio cētraliū ꝑtiū
ideo dixit aristo. artificiosius esse
assare q̃ elissare. carnes insuper ul
tra eaꝝ ꝓprias naturas tales acqui/
rūt uirtutes quales sunt res cū q/
bus ꝯdiūt: oīm haꝝ regulaꝝ et alia
rū quas hic gratia breuitatis omit
timus testimoniū reddit expiētia
De octaua aūt diuersitate. claꝝ ē
quasdā spēs aīaliū meliores carnes
hr̄e quibusdā. absolute melior ca
ro inter uolatilia dicit̄ starna aut

fasianus et gallina: inter silueſtria capreolus et porcus silueſtris iuuenis añ pollutionē. & similiter in mēbris exiſtit dña. ut meliores sũt carnes teſticulorum et mamillarum q̄ epatis et aliorum membrorum· ut aũt iſtius octaue diuersitatis habeat̄ noticia ponēt uirtutes fere d̄ qualibet specierum aīaliũ comeſtibiliũ et eorum mēbrorum. et prīo tāꝗ a nobiliori incipiēdo de ſtarna: Caro ſtarne ex subtilioribꝰ et leuioribꝰ auiũ carnibus exiſtit. ad tēpamētũ decliat & corpus īpīguat cor ꝯfortat eiꝰ debilitatē curat. epati ſtomaco e thidropisi ꝯfert. et in coitu augmētũ fac̄ et in hiis qui subtili uolũt cuſtodiri regīe ꝯuenieti or eſt et meliores sunt eiꝰ pulli. Caro ꝑdicis: quia ꝑdix ē spēs ſtarne. licet quidā aliter dicāt: augmētũ bonũ in cerebro &

et intellectu prebet: coitū exitat:
et eius materiā augmētat .caro fasi
ani licet auerrois uelit ipam eē me
liorem ex carnib9 auiū: tamē inter
boītates starne et gallīe media ex
istit caro gallinacea: Gallo℞ meli
or est ille qui nondū cantat. nec dū
coiuit. et gallina℞ meliores sunt q̄
nōdū ouisant. melior est illa que in
uentre edi assatur. et quidā ex an
tiquis autoribus laudant capones
esse meliores omni carne uolatiliū
et caro pullo℞ in cerebro et intel
lectu augmētū facit. et pullus mas
culus melior ē q̄ femella. caro gal
linacea confortat pectus. sanguinē
ex narib9 fluentem retinet: uocē
clarificat. et corpus inpinguat. ius
galli antiqui et solutioni et dolori
bus uentris potatū confert. Caro
coturnicis ex ea timetur spasmus:

quia comedūt aliqn̄ helleboꝝ her
bam uenenosam et spasmosam. qui
dā ex antiquis dicūt nutrimētum
eaꝝ esse optimū et spermatis gene
ratiuū. De coturnice et qualea int̄
autores est magna dissensio: nā pe/
riti apud hystorias lingue latine ꝑ
coturnices intelligūt qualeas. & sic
intellexit trāslator auicenne in ca.
de coturnice scribens ꝓprietatem
quailearū: ꝙ timet̄ ex eo spasmus
quia helleboꝝ comedūt. Plurimi
autores per coturnicē intelligunt
auem quandā maiorē ꝑdice: cū pē
nis pictis. et est in bonitate carniū
perdicis: Caro colūboꝝ: Pipiones
sunt calidi et humidi superflue et
illi qui uolare incipiunt sunt leuio/
ris et melioris nutrimenti: pulli tn̄
colūboꝝ flematicis multū cōueni/
unt. et in colericis condiri debent

cum agresto aut simili frigiditatē alterante. colūbi antiqui dure sunt digestionis. et illaudabilis nutrimē ti. Caro turturis quidā dicunt ꝙ turtur est perdix et errāt. eius nu trimētū est stipticū et mirabiliter in uētris fluxibus ꝯfert: Auicenna laudat carnes turturis esse melio res carnibus oīm uolatiliū. et dicit in arabico duraz uel alduraz. et hoc est quia in regione auicenne sunt meliores q̃ in Italia ut dicunt qui ibidem habitant. uel quia tur tur sua ꝓprietate ꝯfortat cerebrū. et intellectiuā uirtutem. et in coi tu augmētū facit. Caro passeris ca lida est. mali nutrimenti et diffici lis digestionis & luxuriam commo uet. Caro alaude per se stiptica est uentrem stringit. sed brodiū ꝓpter uitrositatē quam habet extrahēdo

illam in coquendo uentrem ſoluit Caro anatis calidior eſt omni carne uolatilium domeſtico℞.frigidis cō plexionibus confert.et calidis no/ cet.ſi frigidis condimentis non al teretur inpinguat.reſoluit uentoſi tatem.et clarificat uocem: cū aūt eius caro digeritur eſt maximi nu trimenti.et proprie ſtomachus ſeu griſcibile eius.Caro anſeris frigidi or carne anatis.et ab ea parumper differt:et meliores partes eiꝯ ſunt hale.pectus aut uenter:Caro grui is pauonis.ſtrutionis.et magnarū auium groſſi eſt nutrimenti et dif ficilis digeſtionis.nec pro nutrimē to multum concedens.Caro uolati lium aquaticarum in lacunis flumi nibus et pratis aquoſis commoran tium groſſa eſt et ſuperfluitates ge nerans.et uſus eius non eſt lauda

bilis. Aues minute boni sunt nutri
menti. et proprie dum non nidifi-
cant. et dū sunt pingues. et istius
ↄditionis est turdus. sed timet̃ co-
mestio stomachi eius seu grisibilis
quia quidam dicunt ꝙ napellū co
medit: que est herba uenenosissi-
ma. Caro qualie calida est et humi
da: sed tempore ueris dum ad nos
qualie reuertuntur melencolica ē
et sicca et mali nutrimenti: in autū
no aūt dum pīguis est bonū ꝑstat
nutrimētū. facilis fit digestioīs coi
tū et eꝫ materiā augmētat. de ꝓpri
etate q̃lee magis credēdū ē qđ di-
cit̃ supra de coт̃nice. caro caprioli
ē ex carnibꝫ siluestribꝫ laudabilior
bōi nutrimēti: et paucaꝝ supfluita
tū. licet sanguis ex eo gñatus ad a
liq̃lē malencoliā tēdit. caro leporis
frigide est complexionis et sicce: li

cet dicatur q̄ in quibusdā locis sit
calide: boni est nutrimēti. sed ge-
neratiua ē humorꝝ melencolicorū
magis q̄ caprioli. coagulū eius est
cōstrictiuū uentris. est tiriaca ad oē
uenenū: et cerebꝝ leporis facit in-
fantibꝫ cito oriri dētes. Caro edi ē
ex melioribus carnibꝫ domesticis
nullā habens in se malicie admixti-
onē si nō sit multū partui ꝓpīqua.
quia tūc in se uiscositatē et supflu
am humiditatē habet. dum magnꝫ
ē edꝫ et pīguis cōtēpat̄ sua nālis cō
plexio sicca ab huīda etatiua: & ꝓp
ter hoc leuē subtilē & cōtēpatū san-
guinē gñat. nec cōueniēs ē multū la
borātibꝫ qa cito resoluit̄ ꝓpt̄ eius
subtilitatē & teneritatem substan
tie nutrimenti qd̄ ex ea generatur
Arietum castratorum caro melior
est carne agnorꝝ. multum etiam et

bonum ſanguinem genetra. calida
eſt et humida quaſi ad temperamē
tum declinans. ſi in iuuenili etate
ſit Decrepiti aūt ut ſupra dicebaṫ
ſunt peſſimi. Caro bouina frigida ē
et ſicca difficilis eſt digeſtionis. &
groſſum turbidū et melencolicum
generat nutrimentū. ad quartanas
febres p̄parat; ſcabioſis et leproſis
nocet. Vitulina aūt ꝓprer temperā
tiam etatis ut ſupra dicebatur bōi
& fere temperati nutrimēti exiſtit
Caro porcina ſicut alie carnes uari
aṫ in bonitate et malicia ſecūdum
uarietates etatū. multum humida
et uiſcoſa eſt. nutrimentū eius eſt
bonū et eſt multum ꝯueniēs magiſ
robuſtis corporibus q̄ delicatis.
quia eſt tarde reſolutionis: ſed ꝓp
ter eius uiſcoſitatē nocet paliticis.
podagricis. et dolorē yliorū et la

pidē renum aut ueſſice habentib₃. Sed caro porcina ſilueſtris eſt lau dabilior ſi iuuenis ſit ut ſupra dice batur: et caro cerui fere ſimilis ex iſtit carni bouine. Caro ericii qui / dam eſt terrenus. et quidā eſt mō tanus. eius caro reſolutiua et ex ſic catiua eſt· uſus eius licet non gene ret multum bonos humores: tamē multaꝝ exiſtit uirtutū. ſtomachū ꝯfortat. uentrem ſoluit. confert le / pre et ſcabiei. Caro ſalita ꝯfert hy dropicis et lapidi renū. et eius aſſi duatio ꝯfert mingentibus in lecto ita ut difficile ſit urinare. licet qui dā dicant ꝙ urinam ꝓuocat. et con fert uermiū morſui. Reſtat de par / ticularib₃ mēbris aīaliū dicer̄ et ꝑ mo de cerebro: meliora ſunt. n cer̄ bra uolatiliū: Caro tn̄ cerebri frigi da ē & huīda fleāticas gn̄ans hūo /

res fastidiū in stomacho inducit. Si post cibum comeditur uomitū prepat. ideo cerebꝝ comedēdum est in pricipio cibi conditū cū aromatibus aut aceto et menta et similibus. bonū dat nutrimentū si digeritur. calidas cōplexiones habentibus cōfert. coitus materiā auget et uentrē lenit. cerebella oīa salubria sunt ad uenena habita et ad morsus uenenosoꝝ dū comedūtur et quidā hāc laudem maxime attribuūt cerebello laudis et cuniculi. Capita aīalium grossi sunt nutrimenti: et ad febres colericas ꝑpāt multū tn̄ nutriūt. et seminis materiā augēt: oculi si tenerrimi & pinguis sint aīalis et circa eos pīgue do existat frigida sunt et humidi et boni existit nutrmēti: lingua humorem generat humidum et fere

tempatum inter mollē et durum: & si cum carne glandosa sibi adiūcta unde saluia causatur comeditur bonū est ppter uiscositatē et humiditatē cū dulcibꝰ aromatibꝰ cōdiri. Cor frigidū est et siccum: ideo malencoli existit nutrimēti. et tarde digeritur. et multū nutrit. nec istud ꝯtradicit illi qđ supius dicebat. cor esse fontē caloris in iuuentute. et uite fundamentū. nā aliter situant et graduātur in cōplexiōe mēbra uiuētia respectu tēpati mēbri nostri corpis. et aliter eadē mēbra mortua in cōpatione ad nutrimentum: aut cibum temperatum: cor enim uiuens est calidissimum in genere membrorum uiuētium: et cor mortuum in genere ciborū. est frigidum: et sic est de uiuentibus aīalibus: Vt lepus in genere

aīalīū uiuētiū est frigidꝰ et siccus. et tn̄ auctores ponūt carnē in ge-
nere eiꝰ ciboꝝ eē calidā et siccam multū. n differt aliqd graduari in cōpatōe uiuētiū a semetipo gradu ato in cōpatōe ciboꝝ: Pulmo frigi dū et hūidū generat hūōrē: et sic in genere ciboꝝ frigide et hūide ē cōplexiōīs et tn̄ in genere uiuētiū mēbroꝝ calidꝰ ē et siccus natura-
liter. pulmo ē facilis digestiōīs ꝓpt̄ eiꝰ raritatē et eiꝰ leuitatē: et ē pau cissimi nutrimēti: Epar hūōres ge-
nerat grossos. et ē difficilis digesti onis: et multū in stomacho morat̄. et remouet famē lōgo tp̄e intātū ꝙ autores scribūt. ꝙ ex epatibus fit cibꝰ quidā ex cuiꝰ unica comes tōe stat hō ꝑ aliquot dies sn̄ fame epar tn̄ laudabiliorē generat san-
guinē ꝗ carnes pīguedinē non ha

bētes. epar lactātiū aīaliū est melio sed inter cetera melio est epar galline. aut anatis pīguis. epar capraꝝ aut bircoꝝ detegit epilensiā et epilēticis nocet. nā cum ipm comedūt subito epilensiā incurrūt. epar lupi epati hoīs multū ꝯfert. et ꝓhibet metū et abbominationē aque. ubera seu mamille frigida sunt et sicca ꝓpter neruositatē. grossum et multū et bonū generāt nutrimentū: et si in eis est lac nutrimētū est grossius. Splen tarde digestionis ē sanguinē generat melēcolicū. acetositatē quādā ī se hēt ꝓpter fuisse rceptaculū huōꝝ melēcolicoꝝ unī stomachū confortat et appetitum prouocat. licet cito satiet: et inter ceteros splen porcinus est melior bale auiū oīm membroꝝ laudabilissime sunt. et melius generāt nu

trimētū et subtilius ꝓpter eaꝝ ex
erciciū et fatigationē meliores sūt
hale gallinaꝝ et anseꝝ. et similiter
colla anseꝝ et gallinaꝝ sunt melio
ra collis oīm: & oīa colla sunt boni
nutrimenti. si absq̧ sanguīe in ip
sis cōgelato comedāt. Renes sunt
difficilis digestionis & horribilis sa
poris: ꝓpter nutrimentū fuisse ex
pinguedīe urine cuius sunt colato
ria: humor ex eis generāt malus &
laudabiliores coꝝ sunt renes lactā
tis edi: Venter parui et mali nutri
mēti est: et ei assimilant uiscera. ex
qbus fit trippa. flematicū generat
huōrē & īpinguat. uētres aūt auiū
sunt melioris nutrimenti precipue
gallinarum et anserum: tunica inte
rior stomachorum gallinarum et
etiam aliarum auium exsiccata cō
fert ori stomachi: et dolori eius.

ex illa medici bonū electuariū ad
eandem intentionē cōponūt. testi
culus melior est aīalium iuuenum.
quia antiquoꝝ nō melius est nutri
mentū mamillaꝝ q̄ testiculoꝝ. pre
ter testiculos galloꝝ qui boni plu-
rimi et laudabilissimi existunt nu-
trimenti. et licet neruosi sint tamē
facilis existūt digestioīs. tussi sicce
et pectori ꝯferūt eius leniēdo aspi
tatē. ulceribꝰ uiaꝝ urine ꝓsunt. et
licet ꝓpter eoꝝ uiscositatē sint so
lutiui. tn̄ dissinterie ꝓsunt. et uen-
tris fluxū stringūt. pedes anterio-
res pedibꝰ posterioribꝰ meliores
existūt Cinamomū et cuminū q̄re
in septīo ca de aromatibꝰ Cepe in
cap. de acrumine: Cicercula in ca.
de ciceribꝰ: colūbus. castratus, co
turnix capolus. ceruus: cerebella:
caput collū: oīa sunt in ca. d̄ carne

De dactilo.cap.xxxvi:

actilus calido et humidus in primo gradu inter fructus boni existit nutrimēti.difficilis est digestionis·bonū sanguinem generat.differunt dactili scdm diuersas regiones ubi sunt in calida enī regione.dulciores sunt q̃ in frigida. et dulciores generat epatis et splenis opilationes:et citius digerūtur et uentrē lubricant et meliorē sanguinem generāt.

De Endiuia c.xxxvii.

ndiuia.quedā est siluestris & amarior.quedā domestica & ortulana cū foliis crispis.utraq; utimur in insalaticiis et ferculis que recens est frigida et humida est in primo.et quāto plus de amaritudine pticipat:tanto minus de frigiditate et humiditate habet. quidam

tamen dicunt siluestrem frigidam
esse in primo. humidam in secūdo.
licet endiuia nō generet tā bonū
sanguinem sicut latuca. meliores tñ
uirtutes habet et siluestris melior
est q̃ domestica: aperit opilationes
epatis et uenarum. et malā caliditatē
extinguit. remouet fastidiū stoma
chi ex caliditate ꝓductū illū confortā
do: et est res optima stomacho ca
lido comesta aut superius emples
trata. hanc singularē inter ceteras
herbas habet endiuia. quia tā in ma
teria calida q̃ frigida epati iuuamē
tum pstat: in calida quidē ratione
manifestarum qualitatū: et in frigida
ratione apertionis opilationū: et
sue ꝓprietatis occulte qñ comeditur
cū aceto stomachū confortat: et uen
trem stipticat. Ipsa cum redice sua
pistata aut emplestrata aut succus

eius bibitus puncture scorpionum
uespaꝝ et prauoꝝ uermiū uenen o
soꝝ confert.

De eruca cap. xxxviii.

ruca alia ortulana alia sil-
uestris: calida est in secđo
et sicca in prima. sed recens habet
humiditatē in prima licet inflatiua
sit. apit tñ opilationes epatis· sola
comesta capitis dolorem inducit.
qui a latuca endiuia aut portulaca
remouetur. eruca insup scđm ua-
rias complexiones & diuersam quā
titatem diuersos ꝓducit effectus.
Ab ipsa cauere debent colerici et
sanguinei nisi cū ꝓdictis herbis fri
gidis comedatˉ: đ ipa n. si multa co
meditˉ et sola acuit sanguinē luxu
riā remouet eiusqꝫ materiā exiccat
tꝑe aūt comesta in frigidis cōplexi
onibꝰ digestiuā ꝯfortat. coitū inci

tat et eius materiam auget. et pro prie si cocta comedatur.

De enula cap. xxxviiii.

nula calida est et sicca in se cũdo licet aliqualem super fluã humiditatem in se contineat. radice eius utimur. aut in insalati tio cum sua amaritudine aut coc ta in tortellis cum ouis et cerebel lis et similibꝫ. eius usus melior est in hieme. confortat cor. pectus at ꝗ pulmonem a uiscosis et superflu is humoribꝫ mundificat. stomacho repleto ꝓdest. epatis et splenis opi lationes apit. supfluus eius usus sp ma diminuit et sanguinẽ putrefac̃ siaticis podagricis et doloribꝫ omĩ bꝫ ex frigida causa ꝯfortat. et mor sui serpẽtũ ꝓficua ẽ enula insuper et ꝓprie succus eius singularẽ ha bet uirtutẽ ut uermes interficiat

ipoſq̃ de corpe exire faciat edius ericius epar. ſupius in ca. de carne

De ficu ca. xl.

Icus q̄ recēs ē pați p eſt calida declinās ad huīditatē. ſed ficus ſicca calida et ſicca ī prīo: ficus qdē oībꝫ fructibꝫ laudabilior et nutribilior exiſtit: que nō ē matura calida ē et ardēs: et malꝫ ppt lac eiꝫ ſed bn̄ matura ē ppīqua: & nō nocet. licet omēs fructus ſunt nociui: q̄q̄ cortex ficus ſit dura ad digerēdū. ſicut cutis et ſemē panicoſum ſit mali huōris generatiuū p ſe ſolū: tn̄ ficus ſi nō exiſtit in ſimilitudine nutrimēti carniū: inter ceteros uero fructus uehemētioriſ et laudabilioris et melioris exiſtit nutrimēti. ficus albe meliores ſunt rubeis. et rubee nigris: oēs tn̄ ficꝫ uirtutē habēt inpinguādi. licet eiꝫ

impinguatio faciliter resoluatur &
pricipalis oditio ficus ē bonum ge
nerare nutrimētum si in stomacho
bonos repit huōres. sed si malos re
pit et supfluus et ꝓprie que ē sicca
malū et penetratiuū generat sang
uinē. et secum illos huōres ad sup
ficiē corpis et ptes cateneas duc
et ꝓpter hoc ficus generat pedicu
los. et exteriorē cutī humetāt: et
sudare faciūt. et oīs ficus tā recens
q̃ sicca epilēticis ɔfert. pulmonem
pectus. gutturis aspitatē lenit. opi
latioēs epatis et splenis apit. licet
eis noceat: et duo apostemata sunt
super illā dulcedinē. urinā ꝓuocat
huōres grossos a renibꝫ et uessica
expellēdo. que recēs ē aliqualiter
nocet stōacho. sicca uero nō nocet
et sicca ē mirabilis iuuamti in ape
riēdo uias cibi. et ꝓprie cum nuce

uel amigdola et uirtutē habet solutiuā aliqualiter et ꝓprie cū amigdola. primi fructus ficuū qui ut flores sunt quos follatianos dicimus: superfluā et indigestā hn̄s humiditatē. mali et grauis nutrimēti et faciliter digestibilē. ūn est ꝙ sole exsiccari nō possunt. licet in calidiori anni pte ꝓducant: et ab autoribus experimēto cōpertū ē ꝙ ficus nux et ruta demane simul comesta contra omne uenenū est. et ɔtra pestiletialē aerē spēalē uirtutē pↄ̄at.

De fungis. ca. xli.

Ungi īter ipos et tubera est drā. ut in c. de tuberibꝫ patebit: frigidi sunt et huīdi in quarto licet qdā dicāt ꝙ sint in tercio difficilis sunt digestōis et huōrem generāt grossum. timet̄ ex eoꝝ comestione stupor membroꝝ. dolor

uētris :apoplexia difficultas urinā
di et ꝑfocatio cū morte:fungoꝝ q
dā ſunt mortiferi et qdā n̄ mortife
ri.fungi nigri ī eoꝝ ſuba uirides &
azurri ſunt mortiferi.et illi ī quoꝝ
ſupficie ē huīditas uiſcoſa et appa
rēs putrefactio:de iudiciis etiā fū
goꝝ bonoꝝ credēdū ē exptis ī re
giōe un̄ ſunt.uerūtn̄ expti ī cogni
tōe fungoꝝ qn̄qꝫ decipiūt:qa ſpēs
fungi boni ex īcognoſcibili re pōt
nenenū acqrere.fungi.n.ex uapo/
roſa putrefactōe oriūt.nō ex ſemi
nibꝰ aut radici ſ ꝓpagatōe ſicut alia
uegetabilia. minera igit̄ ortꝰ eoꝝ
poſſet eē ſulphurea. aut alterius ue
neni ꝓductiua:ideo q fungos colli
gūt attēdere debēt et cauer̄ ne fū
gi iuxta ferrū eruginoſum orianτ̄
aut arborē uenenoſum. aut arborē
dātē ſibi malā qualitatē ſicut oliue

licet qdā fungi iuxta oliuas sint eti am boni. attēdāt īsup cauernas ser pētū et uermiū uenenosoꝝ. q̄a ex istis iam multa mala exēpla repta sunt. et multe familie ex comestōe fungoꝝ simul una nocte periere. ideo fugiēda ē eoꝝ comestio. sed si aliqn̄ stupidissimꝰ eoꝝ sapor nos decipiat: et oporteat ītellectū sen sui obedire. tūc attēdēdū ē ꝙ pira sūt tiriaca fungoꝝ. elissent ergo cū piris aut cū foliis piroꝝ. et ꝓiecta pria aq̄ recoquāt ad pfectionē: et ꝯdiāt cū sale et aromatibꝰ calidis. et bibāt cū ipsis uinū puꝝ et bonū q̄a ī hoc uirtutē hēt tiriacalē: & bo nū ē pꝰ ipsos pira comedere: nō tn̄ que cū ipsis cocta sunt:

De fari. cap. xlii.

ar est spēs frumēti quo uti mur ī ferculis: quasi tpate

est complexiōis ad caliditatem de clinans. multi et boni existit nutri menti laudabilē generat sauguinē. sed nimius eius usus epatis & sple nis opilationē facit:et nocet lapi- des et barenulas babētibꝰ in reni- bus et in uessica. si ex ordeo fiat uirtutem ordei obtinebit.

De fabis cap. xliii.

abe frigide sunt et sicce ꝓp- ter tpamentum. uirides aūt ad humiditatem tendunt. et sunt peiores illis: quia humiditates sup fluas generant:et stomacho magis nocent. omnes fabe dure sunt di gestionis. et ꝓpter suam uentosita tem sunt multum inflatiue unde uapores eleuātur. et caput grauāt spiritusq; ingrossant. et mala som nia uidere faciunt: et melius sunt excorticate et fracte. q̄ que cum

corticibus comeduntur: longa re-mollitio et multa decoctio et comedere eas cū aromatibꝫ et herbis calidis. earū uentositatem remouēt et ꝓprie proiecta aqua prime decoctionis. confert tussi et pectori ipsum lenificādo: et cum aceto et corticibus uentrem ꝯstringūt.

## Faseoli cap. xliiii:

Faseoli calidi sunt & humidi in primo. humores grossos generant et inflatiuos. uentrem mollem faciunt. et impinguant. et urinam prouocant. pectori et pulmoni iuuamentum prestant. caputq́ꝫ grauant et ad somnia terribilia preparant. sinapis origanū et uinum purum ab eis omne quasi remouent nocumentum.

# De feniculo cap.xlv.

eniculus calidus et siccus in secundo. eius utimur foliis in ferculis et insalaticiis: bonos in/ter holera humores generat· pectori confert et uias opilationis aperit radices eorum bone sunt cocte cū ciceribus: qa eorum aperitiuam uirtutem augent. sed melior pars feniculi est semen eius. urinam prouocat. epatis opilationes aperit. et feniculus siluestris lapidem frāgit: omnis feniculus ꝓdest uisui et eius usus uisum acuit: et quidā antiquorum existimauerūt ꝙ serpentes in uere comedūt folia feniculi et fri/cāt oculos ꝑ feniculū dū exeūt de cauernis. ut eoꝝ uisus ↄfortetī et corroboretur propter debilitatem

quam oculi eoꝝ acquisiuerunt ex longa mora terre in hieme. fasiani caro est in capitulo de carne.

De grano pini. cap. xlvi

Granū pini modicū ad calidita tē et humiditatem declinat. est impinguatiuū: cōfert debilitati neruoꝝ et eoꝝ modificationi: pectori pulmoni et debilitati. oīm mē/broꝝ auxiliū facit. coitū incitat et auget: eius materiam multum inci tat et auget: et maxime cum zu/charo comestum. uerūtamen uirtu tem mordificatiuam habet et no/cet stomacho. et tale nocumentū ex ablutione et remollitione in aq̄ calida remouet̄: et qui calidā com/plexionē hn̄t debēt illud comeder̄ cū zucharo cū melle et ꝓderit sto macho et meliores gn̄at humores.

De granato ca. xlvii.

ranatũ maloꝝ granatoꝝ tres
ſunt ſpẽs.dulces muze et ace
toſe:q̄ oẽs frigide cõplexioĩs ſunt
apud auicẽnã.q frigide cõplexioĩſ
regioĩs oriũdꝰ fuit.ſ.extreme ptiſ
arabie uerſus ſeptẽtrionẽ.ſed ace-
toſe magis ſũt frigide:deiñ muze
deiñ dulces ſunt minꝰ frigide.apđ
ceteros aũt autores de calida regi
one oriũdos dulcia granata calida
iudicãt.qa ĩ r̃giõe frigida mala gra
nata nũq̄ ad tãtã dulcedinẽ ueni-
ũt ut debeãt calida iudicari:immo
granata dulcia ĩ regiõe frigida mu
za appellãt:ĩ regiõe calida uſꝰ ma
loꝝ granatoꝝ potiꝰ ſunt ad medi
cinã q̄ ad cibũ uirtutẽ hñt citonio
rũ ante cibum in ſtringendo uen
trem & poſt cibum ſtomachum cõ
fortat.aſcẽdẽtes uapores repmũt.
accidentalem calorem et aeris cali

di caumata extīguūt.et cordis cō
fortatiuā uirtutē hnt.gallīa grus. ī
c.de carne:gariofilus supra in cap.
de aromatibus:

De holeribus ca.xlviii.

olera pauci sunt nutrimēti:
et scdm diuersas eoꝝ natu/
ras ut ad cibū et potū ptinēt:in di
uersis repiunt̄ capitulis.

Iuiube ca.xlix.

uiube in ipsis autores sunt
discordes.quidā uolūt ꝙ sīt
calide:quidā frigide: quidā ꝙ sint
sicce.sed aliqualē declināt humidi
tatē.difficilis sunt digestiōis gros
sum generāt sanguinē et pauci sūt
nutrimēti.pectoris et pulmonis as
pitatē minuūt.& gal.dixit ꝙ repit
iuiubas in ɔseruāda sanitate et re/
mouenda egritudīe aliqd opantes

De latuca cap.l.

Latuca frigida ē et hūida in scđo et facilis digestiōis: et pauci nutrimēti licet plus nutriat elissata q̄ cruda. optimū gñat sanguinē. nutrimētū et sanguis ex ea generatꝰ laudabilior ē omni sanguīe alioꝝ holeꝝ. et melior ē si munda colligat̄ et nō lauetur: quia ablutio aufert bonitatē ex ea: aqua etiam in sua hūiditate et frigiditate augmētū p̄stat. et remouet bonam eius uirtutē que in supficie existit & fit aliqualiter inflatiua. suauis tñ latuca dormire facit et pfundius cū aceto comesta appetitū inducit et stomacho calido ꝯfert: et similiter tussi ex calida materia generate: plurimus tñ usus eius oculos obtenebrat uisus debilitatē īducēdo puocat urinā et remouet appetitū coitum et eꝰ materiā minuit. et: p

prie sem̄ suū qđ ī potu sepe sump
tum hn̄tibus nocturnas pollutōes
aliqn̄ in somniis suis maximum qui
dem iuuamētum prestat.

De lupino cap.li.

upinus ex sui natura calido
ē in prīo siccus ī scđo licet
quidā dicant utrunqȝ in secundo:
lupinus amarus potio ad medicinā
ptiēt q̄ ad cibū uermes interficiē
do et opilatōes aperiēdo. dulceato
aūt ex frequēti aquaꝝ remollitiōe
ad nutrimētum ē apto et nō cale/
facit corpus q̄ ex remollitōe cali
ditatē et amaritudinē depdit. dif/
ficilis aūt ē digestionis. humores
tn̄ crudos et malos generat.

De lente ca.lii.

ens frigida est in primo sic
ca in tercio. licet quidam di
cant q̄ ad tempamētum declinet.

eius cortex ē uētris solutius & me
dulla ē stiptica et difficilis digesti
onis sanguinē generat grossum et
melencolicū. ad leprā et cācrū & ali
as egritudīes melēcolicas disposi
tū. est īflatiua et cerebro et stoma
cho et pectori ꝓpter eius exiccati
onē nocet. uisum obtenebrat et ali
qñ uidere facit somnia mala: extin
guit sanguīs caliditatē: et materiā
coitus exiccat. ut aūt nō noceat de
bet excorticari abiecta prīa deco
tōne: et in noua recoquatˀ aq̃. et cū
aceto et aromatibus aut amigdolis
cdiatˀ. et utilior modus ꝑpatiōis est
cū scda lētiū decoctiōe modicū fa
rine ordei admiscere: ex cuius qui
dē comestione nutrimentū ualde
bonū generatur.

De lacte ca. lııi.

ac tpamento uicinū exil

tit. ad frigiditatem et humidita/
tem parumper declinās. licet qui
dā dicūt. ipm calidū esse qđ est tri
bus substātiis declinās si ex casei/
tate butirositate & aquositate que
dicitur serum. de butiro aūt et ca
seo dictū est: de sero aūt nō est p̄/
sentis intētionis. quia eius usus po
tius ad medicinā pertinet q̄ ad ci
bum. lac est nobilis substātie et op
timi existens nutrimenti facilime
digestionis et uelocis ꝯuersionis ī
sanguinē. nec mirꝫ: cum lac sit sang
uis in mamillis scđo decoctus: ubi
ex mamillaꝝ natura albedinē sapo
rositatem et cibi habilitatē acqui
siuit. diuersimode tn̄ lac boītatem
et maliciā pticipare pōt q diuersā
uirtutē acquirit secundum diuer
sam naturam et complexionem a/
nimalium ex quibus mulgetur:

nam licet laudabilissimũ lac sit. mu-
liebre tamen pro nutrimento nr̃o
utimur caprino pecudino uaccino
bufalino et similibꝫ. talem uero uir
tutẽ habet lac qualẽ fere aĩal unꝺ ꝓ
uenit: sed pro meliori nutrimento
utimur caprino: quia stomachũ ma
gis confortat et epar minus opilat
et lac iteꝝ melius est ex animali iu
ueni pingui sano q̃ ãtiquo: aut ma
cro et infecto. et quãto melioribus
pascuis utũtur aĩalia: tãto laudabi
lius erit lac: et lac quidem uernale
aut estiuale melius est q̃ biemale.
aut autũnale. & melior modꝫ sumẽ
di lac est ipsum bibere ieiuno sto
machꝫ. cũ actuali caliditate sicut
mulgetur. et differre cibum quo-
usqꝫ de stomacho descenderit ap-
petibilius est coagulatum come-
dere per spacium ante cibum.

quia cum lac sit facilime digestio/
nis. si cum alio cibo admisceretur.
aut putrifieret: aut secum alter ci
bus indigestus transiret. et quies/
cendum est ꝓpter lactis assumpti
onem ne ex motu propter tenerā
eius substantiā aut corrumpatur:
aut acescat lac multum et bonum
generat sanguinem. cerebrū et coi
tus materiam augmentat. pulchrū
inducit colorem: et proprie cū zu
charo mixtū ptisicis et consump
tis hydropicis. ardori urine: tussi
pectori et sputo sanguinis bonum
auxilium prestat. et ex natura qui
dem lactis est in illum humorē cō
uerti quem in stomacho predomi
nantem reperit. nam et si in stoma
cho sit calidiorum humorum habūdan/
tia propter sui butirositatem que
inflamationi est inflamatū corrūpitū

& in fumū conuertit̄. Vn̄ caput gra
uat. sincopin & anxietatem inducit
Si uero in stomacho frigidi hūores
abūdent: lac sua caseitate acescit: &
in acidos & crudos hūores ꝯuertit̄.
stomacus lac sumens debet esse bn̄
dispositus: & malis hūoribus uacuꝰ
& in bona & naturali sua ꝯplexione
existat. Et timet̄ ne lac coaguletur &
caseet̄ in stomaco. Ideo autores uo
lūt ut cum ipso aut post ip̄m sumat̄
zuchaꝝ. aut mel sumendū sit quod
ab illo securitatē facit. Et abluendū
est cum uino: aut cū aceto & aqua:
aut melle & aqua post lactis assum-
ptionē. Et remoueat̄ eius adheren
tia a dentibus & gingiuis: q̄bus pro
pīquū est nocumentū inferri. Dūq;
capitis dolor adesset: cauendum est
a lactis exhibitione. quia illas auget
passiones. Nimius eius usus uisum

obtenebrat. lapidē in corpibus dis/
positis generat. & epatis opilationē
īducit. Lac puꝝ p se uentrē lubri
cat. Sed coctū: aut ubi ferꝝ ignitū
& igniti lapides extīcti sunt: est uē
tris ꝯstrictiuū. Et lac optimū est cō
tra medicīas mortales: & ꝓprie con
tra potū cantaridarū: & belleboris:
& argenti sublimati: et aliaꝝ medi/
cinaꝝ: qbus hūana pereunt corpa.
Limones in. c. de citro. Lepus. Ligua
in. c. de carne. Limacia ī. c. de pisce.

De Mellonibꝫ. ca. liiii.

Ellones frigidi et hūidi sunt in
scđo: sed hūiditas frigitati dn̄at
melioris sunt nutrim̄ti q̄ poponisſe
aut alii fructus sui generis. Dulcis
et maturus mello est ꝯuenientiorū
et melioꝝ hūoꝝ: et ꝓprie si cū seīe
comedat. Mello et oīs fructus sui
generis ap tus est conuerti in illum

humorē quē in ſtomacho p̄dn̄antē
repit: licet ad flematicos hūores fa
cilius ɔuertat̄. & qdam dicūt ad co
lericos. & cū nō digerit̄ nocet ſto/
maco: uomitū: fluxū uētris: & dolo
rem corpiſ: uētoſitatē: & rugitus: &
cibi abomīatiōnē inducit: & ꝓprie
ſi cū aliis cibis miſceat̄. Ideo ab an/
tiqs p̄cipit̄ ut comedat̄ ieiuno ſto/
maco & ab hūoribus mūdificato. &
poſt aliq̄ntulū ſpacii alter cibus co
medi debeat nocet neruis ip̄os hu
mectando: ꝓuocat urinam: & ꝓprie
cū ſemīe eius. Et renes ab arenulis
& lapillis mūdificat: ſimiliter & ueſi
cam. Vt aūt nocumētū melonū re/
moueat̄: colerici debēt bibere poſt
ip̄m oxizacharā. i. iules ex zucharo
aqua & aceto factū: aut oximel: aut
uinū: aut de zinzibere condito co/
medāt. Repiunt̄ autē nr̄i auctores

discordes: si post mellonē: aut peponem: quod idem est: uinū aut aqua bibendum sit. Et sic fere de oībus humidis fructibus est cōtrouersia.
Auicenna autem qui princeps apud Saracenos fuit: ubi ex eorum lege uini potio ꝓhibetur: dixit non esse uinū bibendū post hūidos fructus & ꝓprie post pepones: quia ipsos indigestos ad epar penetrare facit: & in putridos conuertūtur humores Et in hac rōne omnes fere autores conueniunt. Apud nos aūt: quibus continuꝰ uini est usus: cessat illa rō Magnam quidē uim habet consuetudo. Est nanq; res potissima in sanitatis custodia. Propter quod dicitꝰ ↄsuetudinem alteram esse naturam Imo melius est uinū post mellones bibere q̄ aquam: licet contrariū ap̄ Saracenos fit: & īsuetos ad uinum

qui eo tm̃ pro medicĩa utunt̃. Neq̃
Auicenna uinũ post mellones oĩno
probibet: cum p̃cipiat humectatos
ex mellonibus bonũ & purum uinũ
bibere. Inde apud nos attritum sur
rexit ꝓuerbiũ: dum odoriferum &
potens gustamus uinũ: id pro pepo
nibus bonũ existere. Et Isaac in di-
etis ꝑticularibꝰ dixit uinũ uetus &
odoriferũ esse post persica: ut eorũ
putrescibilitas corrigat̃. Mellones
iuli qui ut cornua torti sunt: quos
etiã mellones Saracenicos dicimus
in simili uirtute quodãmodo citrul
loꝝ existũt.

De Moro. ca.lv.

Orũ arboris celsi: quod dulce
& maturum ad humiditatem &
caliditatem declinat: parui est nutri
menti. stomacho nocet: & faciliter

in eo corrumpitur: & ex eo cito de-
scendit: licet plurimo tempore stet
in uentre. Ideo ante cibum come-
dendum est. urinam prouocat. & uen
trem humidum retinet. Cum autē
mora dulcia in aqua frigida lauant
& frigidantur: multum īfrigidatiua
fiunt. sitim auferunt. & calorem in-
tensiorem extinguunt. Mora celsi
immatura frigida sunt & sicca. sto-
machum confortant. et uentris flu
xum constringūt. Eorū aūt usus ma
gis ad medicinā q̄ ad cibū ptinet.

De Mora .Cap. lvi.

Ora rubi nigra & perfecte ma-
tura calida sunt & sicca: parui
nutrimenti. Ventrem stringunt. et
dure sunt digestionis. Eorum usus po
tius ad agrestes et rusticos est quā

delicata uita uiuentes: quando in magna quantitate comeduntur caput grauant. bonum est antequam comedantur ipsa abluere. sicut de moris celsi dictum est:

## De menta: ca. lvii.

enta ortulana que aromaticum habet odorem calida est et sicca in secundo: licet in ipsa sit humiditas superflua. ex sua proprietate cor letificat. confortat stomachum. calefacitque appetitum inducit: abhominationem ex putridis humoribus factam remouet. singultum et uomitum ex sanguine aut humoribus frigidis reprimit: excitat et adiuuat coitum propter inflationem

84

que in ipſa eſt et humiditatem ſu
perfluam. et propter hanc antiqui
duces exercitum ut continentio
res haberent milites nolebant men
tam in eorum caſtris apportari.
aut plantari: ut in problematibus
ſuis narrat ariſtoteleſ. menta prete
rea interficit uermes. et ſua propri
etate confert morſui canis rabidi.

De maciano cap. lviii.

acianũ ẽ de ſpẽ pomoꝝ: qđ a
qbuſdã dicit̃ malũ appiũ uel ſi
bi ſimile. frigidũ ẽ et ſiccũ in p̃io.
et illud ĩ quo ẽ aromacitas et dul-
cedo ꝓprietatẽ hꝫt cor ꝯfortandi
et letificãdi. et nutrimẽtũ eiꝰ ĩ ge
nere pomorum melius exiſtit. fo-
uet enim ſpiritus nutriendo.

De maiorana cap. lix.

aiorana calida eſt et ſicca
in tercio: apit opilatiões ce

rebri:ɔuenit doloribꝫ capitis & hu
miditati atq; uẽtositati eiusdẽ con
fert. eius puluis cũ melle mixtus li
uorẽ sanguĩs mortui sub oculo ɔtĩ
gentis remouet. et similiter maiora
na uiridis interdũ lapides ɔtusa eũ
dẽ remouet liuorẽ. caput purgium
ex succo uel aqua eius cerebrum
mũdificat et ɔfortat. et supposita
cũ aceto pũcture scorpionis auxi
liũ pŕat.

De melle capitulum. lx.

el est ros occultꝫ denocte ca
dẽs sup et reliq̃ qđ apes colli
gũt. et ĩ regioĩbꝫ ubi ros maĩfestꝫ
ẽ ab hoĩbꝫ colligĩt et mãna appella
t̃: mel calidũ et siccũ ĩ scđo et meli
us ẽ qđ cũ bono odoŕ dulce existit
ad aliquale declinans acumen. est
ut palea in colore. et uernale melio
est estiuo: et estiuum autumnali.

et pessimum est biemale: mel inci-
dit et mundificat malos bumores
de interioribus corporum. frigidis
et bumidis competit complexioni
bus. et proprie senibus. quia in eo-
rum corporibus cito in sanguinem
cõuertitur. calidis uero et proprie
in estate inconueniens est. quia ci-
to in colericos mutatur bumores:
mel quidem coctum melius melle
est crudo: quia crudum uentosita-
tem et inflationem generat. et ci
to penetrat: et ueluciter nutrit. et
prodest suffocationi facte ex fun
gis uenenosis. urinam prouocat. &
tussi auxilium prestat. et mel in su-
is uirtutibus diuersificatur: secun
dum diuersitatem florum et ber-
barum. et foliorum super quos
cadit: quod apes recolligunt.

Acquirit enim ros qualitatē herbę super qua ſtetit in nocte anteq̃ ab apibus colligatur. Et ideo mel regi onis bonarum herbarum & arborū melius eſt melle malarum. Et mel ſi calefactum cum oleo roſato bibat: competit morſui uermiū uenenoſo rum: & ei qui bibit opiū. Et eius co meſtio morſui canis rabidi auxiliū pręſtat. Mala granata in capi. de granato. Mala arancia in cap. de ci tro. Mala in cap. de pomis. Mala apia in. c. de macianis. Mala citōia ī. c. de citōio. Miliū in. c. de panico.

## De Nuce. ca. lxi.

Nux quędam eſt recens: quę eſt humida: quędā ſicca. Nux ſicca calida eſt in tercio: ſicca in primo: & quanto magis antiquat̄ tāto magis

humiditatem perdit. ĩ tm̃ uetustat̃
aliquando ut naturam cibi amittat
est difficilis digestõnis. & nocet sto
macho calido. quia cito in humores
colericos conuertitur: adustionem
ęleuans: & fumũ faciens. Vnde do/
lorem capitis: & oculorũ caliginem
inducit. Nux grauat linguam. & lo
quelę impedimẽtum pręstat ꝓpter
imbibitionẽ suę hũiditatis deagmę
ĩ musculis linguę. quod bene apud
cantantes officiũ in quadragesima
compertũ est. supficiei oris: & tussi
calidę nocet. & eius gutturi nocum̃
tum facit. tamen nux ꝓdest stoma
cho frigido. & ipa boni nutrimenti
& bonę digestionis existit: & ꝓprie
recens & condita cũ melle. Et reni/
bus frigidis iuuamẽtũ facit. Cũ nux
pist a & cum aliis rebus frigitur: Fit
stiptica & fluxui uentris prodest.

Nux ficus & ruta laudabilis medicina est contra omne uenenenū. Et usum eius in pestilenti tpe de mane ieiuno stomaco saluberrimum fore diuturno expimento compertū est Potest aūt a siccis nocumentum remoueri: si exterior cortex aliquali ruptura contundatur: & quasi ut recentes & uirides fiant: saporosiores erunt: & fere absq; nocumento existent.

De Nespila. ca.lxii.

Espila frigida est & sicca in primo. ad medicinā magis ptinet q̃ ad cibum. stomacum confortare solet. uomitū & uentris fluxum cōstringit. urinam puocat. parui tamē & grossi nutrimēti existit. & magis stiptica est q̃ sorba.

De Nasturcio alias agretti.
Capitulum.lxiii.

Asturciū est herba q̄ ꝓ insalaticio utimur qn̄q;: Vulgariter dr̄ agretti: calidū & siccum ī tercio. In uirtute fere similis existit eruce. Eius usus in hieme melior est q̄ in estate Et ī modica q̄titate pectori ꝯpetit. & pulmonē ab hūoribꝰ crudis mū/dificat. appetitū inducit. licet stōaco mordicationē faciat. epar & splenem calefacit. excitat coitū. & uermes īterficit. ꝯuēit bibitū pūctioni uenenosoꝝ uermiū: & cū melle etiā suppositū. Et eius suffumigatio expellit aīalia uenenosa. Nux muscata in cap. de aromatibus.

De oliuis. ca. lxiiii.

Liuis ꝓ nutrimēto utimur dum condiunt̄. & uirtutē feniculi & aliaꝝ reꝝ qbus admiscent̄ acqrunt Sūt difficilis digōis & pui nutrimēti Hūores generāt grossos & stipticos

Remouēt stomaci abomīatıonē.ap petıtū incitant stomacū ↄfortando & oris odorem bonū inducēdo. Et sūpte post cibos:īpediūt fumos ad caput ascēder̄.ī medio uero p̄ndio si sumūt̄:magis appetitū ↄfortāt.& Galienus multū laudat ad excitādū appetitū oliuas in aceto repositas.

De Oleo. ca.lxv.

Leū oliuaꝝ quoddā ex oliuis ī maturis exprimit̄:& dr̄ ompha cinū.& est frigidū & siccū in primo Aliud ex oliuis maturis fit:quod in usu hēmus.& est fere tpatū:ad cali ditatē & hūiditatē declinās.Cū ole um cōe antiquat̄:in uirtute calidis simoꝝ oleoꝝ existit:& habilitatē cō dimenti deperdit. Si autem ompha cinum autiquatur:simile oleo com muni fiet. Et licet oleum omphaci num sit saporosius & confortatius:

tamen oleum cõmune absolute est
melius. Omnes olei species corpa
confortant, sed omphacinũ cum sit
stipticũ & saporosius erit stomaco
iuuamentũ. Et potus olei cõmunis
quantitate unius ciathi ieiuno sto-
maco uermes interficit: & ipos ex-
tra uentrem īducit. Siquidem sum-
pto ueneno ex oleo & aq̃ calida fiat
uomitus: ueneni maliciã reprimit.

De Ordeo. Cap. lxvi.

Rdeum frigidum est & siccũ
in primo. Far & panis eius ē
minoris nutrimenti q̃ tritici aut al-
besi. facilis est digestõis. absterslũ
refrigeratiuũ. Et eius farina habet
uirtutē stipticã. pdest calidã ↄplexi-
onē hñtibↄ. & uentris laboribus ex
uẽtositate factis nocet. Tñ eius fari-
nata pfectiorē generat sanguinē et
pectori et cerebro utilitatē pbet.

12

## De ouis Capitulũ. lxvii.

Va fere tẽpata sunt. et huma ne nature uicinitatem habẽt licet albumen ad frigiditatem & ui tellum ad caliditatem declinet: et ideo est albumen uitelli parumper durũ ad digerẽdum & tardum ad e gerẽdum. Ouorũ uitella cor ualde cõfortant. cum ex laudabilibus aui bus accipiũtur. Vt galline. starsene fasiani. & similiũ facillime aũt dige stioĩs. & uelociter in sanguinẽ trãs mutãtur. & inter omnes cibos par/ uissima ex eis sequestratur supflui tas: sanguinẽ generãt conformem saguini quo cor nutrit. scilicet sub tilem clarum. & cito in cor impellit Ideo pre ceteris aliis nutriẽtibus cõuenientiora sunt in dissolutione spirituũ & diminutione sanguinis

cordialis.cõpetũt asperitati pecto/
ris.tussi.spleuresi.ethice. raucedini
uocis.strictur̃ pectoris.& sputo sãg
uinis. Et si ĩ aceto coquãtur cũ cor
tice sicut sunt quousq; indurẽtur.fi
unt stiptica.et uentrẽ ↄstringũt. et
uitella ouoꝝ cõpetũt ardore urine
ulceribꝰ renũ et uesicę:et ꝓprie si
cruda sorbeãtur. Oĩa oua in coitu
augmentũ p̃stant.et naturã ex coi
tu debilitatã restaurãt· ouoꝝ p̃tera
ↄmestio stomacũ a malis humoribꝰ
mũdificatũ reqrit.qa ꝓpter tenerri
mã eoꝝ substãciã si calidos rep̄it hu
mores putrescũt.et ĩ putridã et co
lericã ↄuertũt materiã. Si aũt frigi
dos rep̄it. acescũt sic sup̄ de lacte
dicebat̃. oua ĩsup ex multis rebus ĩ
suis boĩtatibus diuersitatẽ accipiũt
nã ex p̃dictis auibus meliora sũt et
maxĩe si sane pingues et ĩ iuuẽtute

ex n̄tes ſunt. & ꝓprie ſi ex bonis nu
triãtur rebus. ut ex milio frumēto
panico & huiuſmodi. Nam uidemꝯ
oua ex gallīs paſcētibus herbas ma
la eſſe. & odorē atq́ʒ ſaporē herba-
rū qbus ueſcūtur haber̄. Et oua gal
linaꝝ & aliaꝝ auiū que a gallo & ſu
is maſculis nō calcãtur. ab Ariſtote
le oua uenti dicūtur. quia nō ſunt
prolifica. minoris exiſtūt bonitatis
q̈ oua auium ſuis maſculis ſuccum
bentiū. que prolifica ſunt. quoniã
ex naturali caliditate ſeminis maſ
culi reddūtur oua melioris ſubſtã-
tie & laudabilis nutrimēti et facili
oris digeſtōis. Oua anatis. anſeris
Pauonis. ſtrutionis: & ſimiliū mali
nutrimēti ſunt. grauem habent o-
dorem. & ſtomacho faſtidium faci
unt. Oua recēcia ſūt meliora et q̈
to pluriū dieꝝ ſūt tãto mīoris boī

tatis existūt. oua etiā ex diuerso p̄
paradi artificio diuersam bonitatē
& malitiā sortiūt. Debēt qdē oua
tempate decoqui. ut sint tenera &
sorbilia. qa cocta nimis usq₃ ad du
ritiē dure sunt digestōis et malos
humors generāt. QVic₃ tn̄ moīs cō
tigit oua in p̄paratōe diuersificari
aut elixāt aut assant. aut frigūtur
aut in torcellis ponūt. aut ī fiscuhs
miscēt. Et ex melioribus prepandi
moīs ē assatio cū cortice ut ē ad lē
tū ignē aut elixatio ī aqua. sed au-
ctores maxīe laudāt oua fracta ī a
qua decocta. que pdita dicūt. qa
calor depurat ouoꝝ supfluitatē ut
p spumā apparet et etiā melius ouo
rū uapores cortice nō īpediti exha
lāt. ut cū hec ex aromatibus bonam
uirtutē hn̄tibus ꝯdiūt. et post ista
ī bonitate existūt oua elixata ī aq̃

cū cortice ſuo ītegro ut ſūt qa īde
coquēdo eoꝝ humiditatē naturalē
ↄſeruat. cū aque huīditas exſiccati
oni ignis repugnet. Et poſt iſta ſūt
aſſata cū cortice tote ut ſunt et pa
rūp a cineribꝫ diſcoopta. ut melioꝛ
fiat exalatio. et aſſata ī teſtulis ſūt
nimis bona p̄dcīs. et peiora ſūt fri
cta qa ſtomacū grauāt. et cito ī fu
moſitatē atqꝫ putredinē et malos
hūores et colericos ↄuertibilia ſūt
et que ī tortellis aut ī uiſculis de/
coqūt. media īter frixa et elixata
exiſtūt. oua p̄terā mala ut uenenū
fugiēda ſūt. et maxīe ab illis ī qbꝫ
mali hūores et ꝓprie ī ſtomaco do
mināt. qa expimēto uidemꝰ qꝫ ſola
unius oui putredīe totū fetorē īfec
tū reddit ↄuiciniū oua teſtudīs ce
rebꝝ ↄfortāt. Ideo epilētis auxiliū
p̄bēt. qm̄ ↄtra caducū morbū uirtu

tē hn̄t. oculi caro ī capi.de carne.
. Persica. Capitulū.lxviii.

Ersica frigida sunt in scđo et humida in primo nō matura & similiter incisa et exsiccata stiptica sunt sed matura et recentia velociter putrescunt.et in flematicos cōvertūtur humores. et nimius eius usus ad febres quotidianas ꝑparat Mala sunt facilis digestionis et vētrem humidum faciunt.et urinam multiplicant. Non matura autē et sicca non sunt boni nutrimenti et dure digestionis sunt. et ventrem constringūt. Que bene matura sūt et aromaticum odorē habent sunt bona stomacho. et in eis est virtus inducendi appetitum.et specialem virtutē habēt ɔtra fetorē oris a stomaco veiēntē.et ꝓpe si ex colericis

bũoribus fetor fuerit. sua ergo ꝓ
prietate oris odorẽ bonũ efficiũt.
Persica aũt cõmedenda sunt ante
cibũ ieiuno stomaco. post ipa uinũ
uetus odoriferꝝ bibẽdo qa post ci
bum citissime putrefierẽt. vetũta
men licet ita sit. qdam autores per
sica post cenam cõcedunt in modi
ca quãtitate. si prius in bono uino
et puro mundata remolliãtur. quia
os stomachi et superiora membra
refrigerant. et ꝓprie cum ex assa/
tis carnibus cena fuerit.

Pruna. Capitulũ. lxviiii.

Runa frigida sunt in secun/
do. humida in tertio. quidam
tamen dicunt pruna dulcia propĩ
qua esse temperamento. Meliora
ex prunis sunt damascena. et parui
sunt nutrimẽti Vsus prunoꝝ dulciũ

ſtomachū humectando nocet. uen
trem lubricū tenēt. et colerā leniē
do ſoluunt. et recentia magis ſolu/
tiua ſunt q̃ ſicca. Pruna uirida et
pontica mala ſūt et noxia abſq; nu/
trimēto. Ideo nō debēt comedi niſi
matura. Que autem muza īflama
tionem cordis ſedant. et colericos
humores reprimunt.

Pira. Capitulū. lxx.

Pira multa⁊ ſunt ſpecierum q
dam ex antiquis auctoribus
uolunt. q pira dultia et ſaporoſa q̄
abſq; arena et aromacitatem parti/
cipant. Sunt in genere omnium po
morum laudabiliora. et bonorū hu/
morum generatiua. Verum talia pi
ra uere tpata ſunt. et uirtutē hn̄t
letificādi. et cōfortandi cor. melius
q̃ mala citonia aut matiana ſed ut

plurimū pira frigida in primo' sic/
ca in scdo. Bona sunt pira eligēda
stomachū cōfortāt.et ꝓprie eoꝝ se
mina.et cōferūt tussi'et doloribus
uentris.licet caro piroꝝ qnꝙ ex ni
mio usu uentris dolorem inducat.
& si cocta et cum aromatibus cali
dis.aut aniso.aut coriandro come
dantur.nocumētum ab eis r̄moue
tur & scdm quod diuersa pirorum
species requirit. sic pira cocta aut
cruda comedēda sunt.que ut plu/
rimū post cibum comedūtur. si uē
tris flxuus non adest aut non time
tur.ut pira dura mollescant et sapi
diora fiant.aut elixāda sunt.aut su
per fumū aque calide suspēdātur'
Pira qdē post cibū ꝓpter sui stipti
citatem'faciūt boni stomachi sigil/
lū ipm cōfortādo.digestionē augē/
do.et uapoꝝ ascēsum reprimendo

Pira & eius folia et ꝓprie siluestria thiriaca fungoꝝ est qui sunt supra in capitulo de fungis.

Portulaca. Capitulū lxxi.

Ortulaca frigida est ī tertio. humida est in secūdo. parui est et non multū laudabilis nutrim̄ti. Fluxū atq̄ sanguis sputū et uo/mitū ex humoribus calidis factū restrīgit· calorē extraneū et stoma chi renū uesice atq̄ urine ardorem extīguit. Plurimus eius usꝰ pannū quoq̄ facit accidere in oculo. et ap/petitū debilitat· licet q̄dā dicāt q̄ sua pōticitate stomacū et ītestina confortet. desideriū et materiā coi tus sua qualitate diminuit. et ma/sticata dentium cōgelationem aut stuporem remouet. qui ex acriū co mestione inducitur.

## Petrosellinum. Capit. lxxii.

Etrosellinū una ex speciebus apii est calidum et siccum ī secūdo. licet quidam dicant in tertio ꝓuocat urinā renes et uesicam mūdificando. eorūq; dolorem rmouendo. uentositates et uentris inflationes remouet. et totius corporis opilationes aperit.

## Poma que dicuntur mala. Capitulum. lxxiii.

Oma que mala dicuntur diuersarum sunt specieꝝ. dultia, muza, et acetosa· omnia frigigide et humide complexionis· sed que dultia sūt magis temperie propinqua sunt. et acetosa aut pontica. siccitati assidua pomorum comestio dolorem neruoꝝ euenire facit

& ad diuturnā febrē: corp9 pparat et putrescebiles hūores generat. et pprie omestio imaturoꝝ pomoꝝ. Poma aūt dultia saporosa et aromatica ardori et debilitati stomachi oferūt. vomitū retinēt et appetitū īducūt. & si dura et pfecte matura nō sunt. decoctōe īdigēt et maxīe si talis pomoꝝ spēs reqrit. Et melius coquēdi modus ē sup prunas e orū semine abstracto. et zucharo aut melle īpleri scdm comedentis cōplexionem. Et poma si sint magna scinduntur cum gladio per medium in duas partes. et cum puncta gladii fiat fissura circum circa īter corticem et pulpam pomi et īpleatur zucharo extracto semine. et ponātur super prunas corticem uersus ignem uoluendo. Ex tali q dē pomoꝝ decoctōe digestiora et

ſapidiora atq; ſaniora ſunt. ſiti ex-
tīguunt. et ardorē colere reprimūt
et ſtomachū cōfortāt. et poſt cibū
comedi poſſunt. et ꝓprie ſi cum a-
niſo confecto aut coriandro come
datur.

## Paſtinaca. Capitulū. lxxiiii.

Aſtinaca apud Arabes Bau-
cia dicitur. Duarum eſt ſpe-
cierū alba ſilueſtris ſeu campeſtris
et rubea ortulana. Ambe ſunt diffi
cilis digeſtionis. pauci et groſſi nu
trimēti. ſeu cocte. ſeu ꝑ inſalatitio
ſeu ꝑ ferculo ꝯmedāt· Paſtinaca e-
nī cōfert tuſſi pleureſi et idropiſi. ī
citat coitum. et proprie ſemen eius
bis tamen elixanda ē. et ꝓiecta pri
ma decoctōe et ſcd'a· tertio cū la
ctuca decoquēda ē. et cū coriādro
aceto. pipere. cepe. et ſimilibus.

ↄdiēda ē.que aūt ↄdita.ē facilioris digestion is existit.frigiditati ner/uoꝝ.doloribꝰ dorsi et renū ↄferēs et magis coitū excitat.Oīs pastinaca calida ē in scđo et huīda ī pmo Attendēdum tñ ē apđ eos qui sil/uestres aut campestres pastinacas colligūt.ne cū ipsis aut loco iparū.quādā cicute speciem colligerent: que pastinacis talibus multum assimilatur.quia cicuta malos et stupefactiuos et fere uenenosos īducit effectus. Multos enim ex tali er/rore īfatuatos uidi.et fatuoꝝ uer/ba et fcā facer̄ quousq̧ cicute accidentia sedata fuerint:

Pisces.Capitulū.lxxv.

Isces multaꝝ sunt speꝝ. de quoꝝ natura et mō pparādi oportet credere habitantibus in

regioībus ubi degūt. Vniuersaliter
tn̄ frigidi sunt et humidi. licet ma
rini minorē frigiditatē et huīdita/
tē pticipēt. Sed pisces saliti calidi
et sicci et q̄to pluris salūtur et ī sa
litōe antiquaꝝ. tāto maiori caliditate
te et siccitate habūdāt ideo ex sali
tis piscibꝫ pua q̄titas ꝯmedēda ē q̄
rebus pīguibus p̄paret. Scd̄m qdē
diuersas pisciū spēs: que fere īfini/
te et ignote nobis sunt diuerse et
meliores et deteriores repiūt. De
paucis igit̄ nobis notioribꝫ qbꝰ ī i
talia ad esū magis utimur. fiet īfra
speālis mētio. Inqt Galienꝰ ꝙ optīꝰ
sāguis medius īter grossū et puꝝ et
subtilē et aquosū gn̄at ex pane op
tīe p̄pato. et ex uolatilibꝫ aīalibꝫ
ut pdice et similibꝫ et huic pxīꝰ ē
ille ex marinis piscibꝫ gn̄atꝰ et ꝓpe
pellagallibꝫ. et paterni pisces sanis

simi corporibus hominū generant
sāguinē mediū īter subtilē et gros
sū. et eoꝝ alimtū ē bn̄ digestibile.
sed generaliter ex piscibꝯ melioꝛs
sūt illi q nō sunt ualde magni neq
nimiū durā carnē hn̄tes. neq sup/
flua et abominabili pīguidīe habū
dātes ī qbꝯ neq cenosꝰ odor neq
sapor malus existit. et quoꝝ caro
nō cito putrescit. dū ex aqs extra/
hunt. Et ex piscibꝯ durā carnē hn̄ti
bus elgēdus ē mīor et ex mollē ha
bētibus carnē eligēdꝰ ē maior licet
qdā ex autoribꝯ dicāt q pisces me
die q̄titatis ī sua spē sūt melioꝛs &
pisces q apd autoꝛs magis laudāt.
sūt marini locis petrosis pmātes
huāne cōplexioī apd ātiquos ɔfor
micres qa sanguinē generāt tēpa/
tū nō turbidū et grossū. sed potiꝰ
aquoso et subtili uiciniorē. Et ꝓp

ter eius subtilitatem uelociter a
membris resolubile. sic sanguis ex
tēpato et subtili nutrimēto gene/
rat: ideo fortiter laborātibꝰ q duro
īdigēt cibo et mēbroꝝ cōfortatio
nē nō ꝑportionāt. sed ociose uiuen
tibus in regimīe sanitatis ꝯfert. et
ꝑpe ꝯualescētibus et seībus. & de
biles uirtutes hn̄tibus. Sc̄do post
istos pisces pelagales sūt meliores
qa aquā īsalsite bonā hn̄t & claram
sed duriors & pīguiores sūt. & tar
dius ex mēbris resolubiles. licet nō
sit tātū laudabile nutrimtū Tertio
post istos sūt meliores pisces ī lit/
toribus arenosaꝝ uel patrosaꝝ aq̄
rū degētes. Tres igit̄ p̄dicte spēs
pisciū meliors sūt piscibꝰ fluuialibꝰ
salsedo enī maxīe aque ī similibꝰ
locis uiscositates et humiditates te
diosas a piscibus aufert ideo tales

pisces saporosiores sūt: Quarto p9 istos meliores sunt pisces ex currē ti et petroso flumīe recētiū et cla- rar aquar. Imo a qbusdā tales pis ces laudāt ex oī genere meliores qa inter eos Lampredas. tructas. Carpi ones repimus. supomē genus pisci um laudādos. Quinto post istos di cūt esse pisces fluminū nō recētiū aquarum: neqꝫ multum currētium que si iuxta Ciuitates decurrant pisces generant malos et putresci biles qa ex īmunditie illar ciuita- tū inficitur aqua. et maxīe si per ipas trāsit. et etiā admiscētur cū a- quis ubi linū et similia macerātur Sexto sunt pisces lacuum: unde aut exeunt flumīa bone aque aut ingrediuntur quia. piscibus flumi num fere assimilantur. Septimo post istos sunt pisces in littoribus

permanentes ubi ſunt aque lutoſe et turbide et terreſtribꝰ īmūdiciis admixte. Et peiores piſces ſūt lacunaliū et paludaliū aquaꝝ. ex qbus nec īgreſſꝰ nec egreſſꝰ ē fluīm manifeſte aut occulte. Piſces uero marini q ī aqs dulcibꝰ aſcēdūt. aut piſces aquaꝝ dulciū qui ī mare īgrediūt medii īter fluuiales et marinos exiſtūt. omēs piſces ſaliti difficilis ſūt digeſtioīs. longā morā ī ſtomaco faciētes et pauci ac illaudabilis ſūt nutrimēti ſitī inducētes. et recētes ſanguinē generant frigidū. neruos mollificāt. et ī corpe uarie ꝓducūt uiſcoſitates. ex qbus uarie ꝓueīunt egritudiēs. Piſces recētes licet dur̄ ſint digeſtoīs. Ventrē tñ humectāt. coitū et eius materiā augēt. Et oua multoꝝ piſciū et ꝓpe lactēciū barzonū uētrē ſoluūt: et uoītū īducūt

oua piscium mala

nā quādā uenenositatis spēm rtinēt Ideo a tali ouoꝝ comestione cauendum est: Preterea cauēdi sunt pisces. qui post decoctionē per diē in frigidati sūt. quoniā ueneni qnq̄ q̄litatē accipiūt. . & acēna inducunt que ex uenenosis fugis accedere solent. Et pisces assandi. frigendi aut elixsandi sunt. scdm quod ipoꝝ diuersa requirūt genera. ipos tn̄ cū aceto & aromatibꝰ cōdiri bonū est ut eoꝝ uiscositas incēdat. et fiat habundāti frigiditati resistētia. Omnia insup brodia pisciū cōtra uenena bibita auxiliū p̄stāt. Et si fiat frequēs ex dictis brodiis uomitꝰ morsui cornuti serpentis et canis rabidi ꝓdest. Carpio est ex laudabilioribꝰ piscibus aquaꝝ dultiū boni nutrimti & facilis digestioīs dum est recēs in prima decoctione. q q̄to pluribꝰ

brodia ōīa cont uenena

13

decoqtur uicibꝰ tāto durioris eſt digeſtōis ꝓpaucas et nō corruptibiles ſupfluitates ſignū ē q̄ p plurimos dies durat decoctus et non putreſcit. Themalus eſt piſcis boī et laudabilis nutrimenti. et eſt piſcis maximi exercitii ꝓpter qđ mutilaginem non habet. et tpatam habet cōplexionē q̄ ex ſuo bono ſapore comprehēditur. Truta ē multū ſimilis carpioni in forma et nutrimēdo. quādo in ſaxoſis fluminibus et altis mōtibus capitur que ſicut Carpio pluribus decocta uicibus diu durat autea q̄ putreſcat.

De truta intellexit Galienus dum inquit. q̄ multo meliores piſces q̄ in Tiberi ſunt qui capiūtur in flumīe quod Nar dicitur ab altis deſcēdēs mōtibꝰ et uiuis fontibꝰ ſtāgnizās qđē nūq̄ verūtn̄ hoc ſingulare

Truta simile a carpioni in [illegible]

habet truta. ꝙ dum descẽdit ex su
is uiuis et petrosis fontibus ad
magna flumina stãgna et lucunas
est ita facile mutabilis. ꝙ ꝑdit boni
tatem et saporẽ acqrens uel ex o-
tio uel ex grossitie aquaꝝ. pingue
dinẽ quãdam uiscosam et abhoĩa
bilem. Lutii sunt pisces rapaces. et
est lutius rex pisciũ in aquis dulci
bus. sicut Dalphin in mari. Est boni
et ĩ generꝰ pisciũ laudabilis et sicci
nutrimẽti. sine mucosa sup̄fluitate
qñ in uiuis fontibus et currẽtibus
fluminibus capiũtur. Sed in stãgnis
et grossis aquis otio et pingue dĩe
bonitatẽ perdant. sicut de truta di
cebaĩ. Vtriq; sunt pisces uelocissi-
mi motus. et maximi exercitii. De
Truta expertũ ẽ ꝙ ascendit per ra
dios aquaꝝ et rupibꝰ rapide descẽ
dentiũ. Persicus ẽ boni nutrimẽti

truta ascendit [illegible] aquas

et boni saporis et facilis digestiõis
et paucaꝝ supfluitatũ. Salmo ẽ pi
scis apud flumĩa Alamanie et boĩ ẽ
nutrimẽti et boni saporis sed pro/
pter nimiã suam pĩguedinem defi/
cit parũper a bonitate nutrimẽti.
et boni saporis. Salmo assatus ma
gis assimilat̃ in sapor̃ carnibus qua
drupedũ siluestriũ q̃ pisciũ. Extra
aquam subito moritur. licet cor ei
us uiuat et moueatur. q̃ cor alioꝝ
piscium. Tinca malum grossum et
huĩdum generat nutrimẽtũ. Ang/
uilla malum uiscosum. opilatiuũ. et
difficilis digestiõis. gnãt nutrimẽtũ
Aduertẽdũ ẽ ĩ quo loco ãguilla ca
piat̃. qm̃ expimẽto compũ ẽ ĩ coi
tu cũ serpẽtibus cõcubinari. et ue
neuosas fieri. Anguilla magnã con
formitatẽ habet cũ fungis ĩ sapore
in uiscosa huĩditate et malitia nu/

trimēti. nec mirū cum Anguilla in genere pisciū ex putrefactione generetur. sicut fungus in genere uegetabilium ex putrefactōe absq; seminū et radicum ꝓpagatione ortꝰ est. et ideo Anguille cum aromatibus condiri debēt. et cum rebus earū malā huīditatē corrigentibus.

Rane multaꝝ sūt specieꝝ. que terrestres sunt et saxosa aut arboree. uirides male sunt et uenenose. Ille aūt que in fontibus. et bonis aquis capiūtur. sunt ad esum in comuni usu ciboꝝ. et ex eis posteriores ptes renum et coxaꝝ comedātur. & non sunt mali nutrimēti. Quidā ex autoribus multū laudauerūt ranas ad utilitatē leprosoꝝ. et ꝙ multi p comestionē ranaꝝ a lepra nō cōfirmata liberati sunt. quod nō est a ratiōe remotū. ꝓpter conformitatē

quam cum ſerpētibus habent. Ca
ro enim Tiri et Viperaꝝ ad curam
le ꝓſorum laudatiſſima ē. et ego de
Viperis mirabili experimēto ꝓbaui
Cauēde ſunt excedētes. magnitu-
dinem. quoniā de natura Buffonū
participare uidētur. et cum buffo
nibus qn̄q per coitū cōcubinātur
Lamprede duaꝝ ſunt ſpecieꝝ. QVe
dam parue ī luto et limis bonaꝝ a
quaꝝ degentes boni ſaporis et lau
dati nutrimēti. palmi magnitudinē
nō traſcendētes et in figura lūbri-
cis terreſtrib9 aſſimilātur. Alie ſūt
magne ad pondus qn̄q multaꝝ li-
braꝝ ſiue magne anguille. boni et
laudati ſunt. et deſiderate ſaporis.
abſq mutilagine et ſupfluitate. q
ex humo ſaxoꝝ ſub aquis exiſten
tiū ſugiendo nutriūtur. in ſtomaco
eaꝝ nihil corpulentum reperitur.

Lamprede qdem magis ceteros ex
cellunt pisces in cariore pretio q̄
nobilitatis nutrimēti. Cancri mul/
tarum sunt specieꝝ. qdam sunt ma
rini et qdam aquaꝝ dultiū et qui
dam rotūdi. et qdam caudati. Can
cri rotūdi fluuiales qui granci uo/
cātur. sunt boī nutrimēti et impīg
uatiui. et ꝓprie si in aqua aut in la/
cte ordei elixentur. ubi prius aliq̄
diu moram traxerunt. ideo datur
pro laudabili nutrimento macilen
tis et cōsumptis. et febre ethica la/
borātibus. Cancri caudati qui gam
bri dicūtur· sunt similes cancris ro
tundis in nutrimētis. si in uiuis fon
tibus et bonis aquis capiātur. Sūt
tamen difficilis digestionis et gros/
sioris nutrimēti: si a fecali ītestino ſ
deūtur. qđ per mediā caudā descē
dit laudabiliores erunt· Gambri

marini sunt difficilis digestõis. sto/
maco nocẽt. et ꝓpter salsedinẽ uen
trẽ soluũt. Gambri magni marini q
locuste dicũtur. sunt difficis dige/
stionis. sed dum degerũtur boĩ sũt
nutrimenti. Cinis omniũ cancroꝝ
et ꝓprie cancroꝝ rotũdoꝝ fluuiali
um. est solennis et singularis medi
cina contra morsum canis rabidi.
de quo ego uidi mirabiles experiẽ
tias etiã Galieno inquiente. nullũ
fuisse mortuũ. qui eo puluere ante
aquaꝝ abominationẽ a prĩcipio sit
usus: Trilia est marinus piscis cete
ros excedẽs boĩtate saporis. et nu
trimẽti. sed difficilis est parũper di
gestionis ꝓpter id quod durã car/
nem habet. et facile strangibilem et
a uiscositate remotam. congruũq;
prebet homini alimentum. Galie/
nus inquit leccatores romanorum

admiratos esse sapidissimū. trilie e-
par dilectionis gratia ꝑpter multo
argento epatis causa grandes trili
as emebant· Pectines marini sunt
boni et laudati nutrimēti. Sipie et
pisces duraꝝ carniū. sunt difficilis
digestōis et duri nutrimēti. Ostre
orum multa sunt genera. sed ostrea
que esui ī usu habemus dum dege
runtur boni sunt nutrimenti. et im
pinguatiui ac r̄staurati ui. et ad ma
teriam coitus augmētum prestat·
Cephalus est piscis qui in mare o-
ritur et in aqs dulcibus. et raro ex
aquis dulcibus ad mare descendit·
sed libēter ad aquas dulces descē-
dunt et illi sunt inter ceteros meli
ores. boni sunt et laudabilis nutri
m̄ti Qui aūt ī stangnis et malis aqs
capiūtur. ita a bonitate degerant
ut mali sint et illaudabiles. habet

cephalus quosdā pisces sibi similes
et licet nō sint eiusdē speciei tamē
simile de eis iudiciū haberi debet
Tunni sunt marini pisces. ex qbus
fit tūnina. Inquit Galienus licet re
centes sint boni et delectabiles sa
liti tamē sunt meliores· et similiter
Palamides meliores sunt saliti. Sar
de ꝑtiosissima sunt piscium salita-
ria delectationis et mollitiei carnis
gratia. Stophis piscis qui in Italia
qnꝙ ex Norueia ubi orit̄ trāspor-
tatur. et est piscis marinus de genē-
re malachiaꝝ non hn̄tiū squamas.
neꝙ duras testas. sed habet cutem
durā sicut polipus durat ꝑ ānos si
cut aliqua salitaria. priusq̄ coq̄tur.
oportet ut cū malleis ligneis forti
ter ꝑcutiēdo cōtundet̄. deīde fru
statim īciditur et elixat̄: et cū aro-
maticis cōdimētis fcīt sapidissimū

ferculum. boni et laudabilis nutri-
menti. qm̄ in diebus feriatis lima-
tiis que cochie dicuntur qn̄q; uti-
mur loco piscium. ideo de ipsis in
hoc capitulo fit mentio. Limatie
licet carnē habeāt difficile digesti
bilem tn̄ si degerātur sunt boī lau
dabilis et restauratiui nutrimenti.
Pectori et pulmoni cōferunt. et ꝑ
prie epar confortāt. eiusq; opilatio
nes aperiūt. ethicis et cōsnmptis ꝑ
sunt q̲a alimētum uiscosum gene-
rant. ab ethicoꝝ calore difficilius r̄
solubile. sed prius ab eaꝝ muscosi-
tatibus ablute et mūdate p̄paren-
tur. et melior modus p̄paratōnis li
matiaꝝ ē ut cū testa sicut sūt ponā
tur ī cacobo sup̲ igne fere pleno a
qua bulliēte. ubi stēt quousq; reīci
piat bullitio. deinde capita et pec
tora que extra testulā portāt dum

ābulāt ab eaꝝ testulis et uētribus
sequestrētur. et in cineribus uoluā
tur: ubi aliq̄li facta mora ut melius
cineres eaꝝ uiscositate ībibāt ma
nibus fricētur. demū cū aqua cali
da totiēs abluātur ut omnino a ci-
neribus et muscositate munden-
tur. post cum sale et aqua calida et
aceto fricētur. demū cum aqua fri
gida aliquotiens lauentur: ut albe
et clare a uiscositatibus munde re
maneant. et tunc elixari aut assari
aut subfrigi. aut in subtestitiis aut
in uisculis p̄parari possunt. et cū di
uersis aromatibus et saporibus cō
diri scd̄m diuersum coquēdi artifi
tiū. Testudiēs sunt multoꝝ generꝝ
quedā marine. quedā aquaꝝ dulciū
Et quedā campestres. et marinarū
quedā sunt magne. et quedā parue
et ex tabella magnarum quandoq̄

fit clepeus et aliquãdo ĩ tantã ueĩ
unt magnitudinẽ ut ex eaꝝ conca
ut .inquit Albertus fiat nauigium
magnis nauibus seruiẽs. sed mari
naꝝ nulla est pro cibo aut nutrimẽ
to bono. Testudines que sunt cum
testa nigra et longa cauda nõ sunt
ad esum idonee, licet qdam paupe
res eas qñqꝫ comedũt tanq̃ cibum
ĩeptum et abominabilem. Testudi
nes campestres que degunt in pra
tis et siluis. sunt boni et laudabilis
nutrimẽti. et est cibus nobiliũ uiro
rũ .nõ aliter imo auidius ꝓ testudi
nibus nenãt cũ doctis caĩbus que
ꝓ q̃leis et ꝑdicib9 ehꝫ ãtur abscisis
pedibus tibiis capite et toto collo
oua istaꝝ testudinũ sũt singulis me
dicĩa. et cibus ꝯtra epilẽtiã. Testudi
nes iste ꝯcedũt ethicis et ꝯsũptis
cũ sint ĩpurgatiue et ĩ restauratie.

## De Pane. Capit. lxxvi.

Panis ex multis cõficiť rebus scd̃m diuersarum regionũ necessitatem talem in se naturã retinẽs qualẽ habet illud ex quo ↄfectus existit. sed qa triticũ ĩter oĩa grana prĩcipatũ retinet ut nature humane conformior sit. imo panis ex eo confectus ceteris melior et laudabilior est. quia sanguis ex eo generatus temperatior est ultra omnem q ex aliis granis generari possit. licet triticum sit complexionis principio primi gradus et ĩter humiditatem et siccitatem temperamẽtum obtineat tamẽ panis calidior ẽ qa maiorẽ caliditatẽ ex furno acqsiuit. Frumẽtũ qdẽ ex quo paĩs ↄficiẽdꝰ ẽ. de bona recolligať regione. ex meliorum quoqȝ spetie accep

tũ ſit põderoſũ plenũ et bñ matu-
rum eius exteriŏ cortex rubroſum
cerulus ſit. interiores tñ ꝑtes ping
uiſſimas et albiſſiãs hñs neq; ſit an
tiquũ. qa ſiccioris et deterioris eſt
nutrimẽti. neq; nimis r̃cẽs ilico dũ
colligit̃. qa uiſcoſum et flematicũ
generat nutrimẽtum epatis totius
q; corporis opilationes inducit. ſit
quoq; a puluere et tarlatione pre-
ſeruatum. et ab omĩ genere grano
rũ mundũ. Frumẽtum ꝑterea qd̃
in borreis euentatis granariis cõ-
ſeruare poteſt· laudabilis eſt q̃ qd̃
ſub terraneis foueis recõditur· qa
eius uapores euẽtãtur et in ſua na
turali diſpoſitõe ↄſeruat̃. ſed apd̃
ſubterraneas foueas uapores frum̃
ti cum terreis exalationibus admix
ti ex fouearum obduratione ſuffo
cati malam frumenti diſpoſitionẽ

impēdunt cum in se qualitatē ha/
beant nostre uite cōtrariā. Vnde
multi ex foueaꝝ apitione. ubi diu
frumētum reconditū extitit. ilico
mortui sunt. Ex tali igiť electo fru
mento mūdus paīs fiat. et bonū ē
aqua cū qua cōficiť parūper salitā
esse. Sal enī panis uiscositatē rmo
uet. eiusqꝫ massa fit bn̄ maībus cir
cūdata et confecta. Ex illo enim
saporosior. leuior et nature huma/
ne cōformior reddiť. sitqꝫ bene fer
mētatus nō multū durus. ex fermē
to eius fit panis rarior leuior dige
stibilior et laudabilioris sanguīs ꝓ
ductiuus. et artificialiter scd̄m u/
nā quāqꝫ sui ptē ꝓportōnabiliter de
coquitur. et per diem ad minus re
quiescat priusq̄. comedatur. Panis
enī calidꝰ malus ē et paꝝ naturī cō
formis. Paīs azimus dure digestōis

est uētris dolorē et epatis opilatio
nē efficiēs. et in renibus lapidē ge/
nerat. et Azimus etiā. et qui in pa/
tella decoctus ē. et qui siccus et an
tiquus et biscoctꝰ. et q de simula
ē ultra durā eoꝝ digestionē uētrē
ↄstrīgūt. Paīs de simula meliō et no
biliō ē q̈ q de farina ↄficit. licet tar
de sit pēntratōis. Paīs furfuraceus
uelotius degerit et nutrit. sed dete
rioris est nutrimēti et pautioris. &
panis male coctus et panis. Azimus
et illis similis nō ↄpetit nisi robustā
cōplexionem hn̄tibus. et fortiter
laborātibus. Paīs p̄terea a supficia
libus. et cortice mūdādus ē pars e
nī illa nimis adusta ē. et difficilis di
gestionis. et humoꝝ malorum ge
neratiua. Panis quidem inter mag
nitudinē et paruitatē modū habe
re debet. qa puus paīs cito a furni

caliditate penetratur parum rema/
nēs de medulla. et fere totus ī cru
sta cōuertitur Crusta enī ꝓpter ni
miam sui adustionē et exsiccatio/
nem deterior pars panis est. Panis
insuper nimis magnus ītrīsecis par
tibus minus coctus et uiscosus ex
necessitate cousistit. Melius est igi
tur formam retinere mediam. aut
scd̄m tortulos apud neapolitanorū
morem. qui laudabilis est. cum uni
formiter fere ad omnes tortuli fur
ni partes calor attīgat. Et ferculū
qdem ex pane abluto factum infri
gidatiuū calefactis cōueīens. neq;
opilatōes. neq; grauedinē generat
Et melior abluendi modus ē. ut pa
nis medulla p noctē ī aq̄ calida īfu
sa permaneant. et post aliquotiēs
cū frigida abluatur. sic enim calidi
tas. uiscositas. siccitas. et fermēti

qualitas a pane remouet. Panicũ magnã conformi tatẽ habet cũ mi lio. Vtrũq̧ est frigidũ et siccũ. Ex ipis fit qñq̧ panis. penuria frumẽti panicũ et milium pauci sunt nutri mẽti et uentrem stipticant. sed et milium est in omnibus nature hu/mane conformior. Ex ipsis a corti ce mũdis uel ex eoꝝ farinis fiunt fercula que laudabile nutrimẽtũ ge nerãt. si cũ lacte aut carnibus ping uibus decoquatur. Piper in capi/tulo de aromatibus. Pisellũ in capi tulo de Robilio. Porrum in capitu lo de Acrumine. Pinus in capitulo de grano pini. Passer. pauo. per/dix. pulmo. et pedes. in Capitulo de Carne.

Rigum. Capit. lxxvii.

Igum calidũ ẽ et siccũ magis

q̃ frumẽtũ. ſed tẽpamẽto ꝓpinquũ
eſt multi nutrmẽti ad ſiccitatẽ de-
clinãtis. ſed ſi cum lacte et oleo a-
migdolino et zucharo decoquatˀ.
in aquã furfuris infundatur. Sic e-
nim melioris et maioris nutrimẽti
eſt. coitus quoqꝫ materiã auget. et
corpus impĩguat. Si autẽ cũ aqua
pura decoquatur. uentrem reſtrin
git. Rigi ꝑterea ſuperflua et ↄtinu
ata comeſtio apud ſolutos hñe uen
tris dolores nocumentũ ꝑſtat.

Robilium. Capit. lxxviii.

Obilium eſt ſpeties legumi-
num quod uulgariter dicitˀ
piſelli. frigidũ ẽ ĩ pricipio et inter
frigiditatem et ſiccitatem fert tẽ-
peramẽtũ obtinet. Parui eſt nutri
mẽti. et malũ gnãt ſãguinẽ neruis
quoqꝫ ĩpedimẽtũ ꝑſtat. neqꝫ tantã

uentositatem iducit sicut faba. sed mundata melius generat nutrimē-tum. Eius brodiū cōtra tussim et dolorem pūgitiuum in pector aux ilium facit.

De Rapis. Capit. lxxviiii.

Apa est in secūdo calida. hu mida in primo. facilis digesti onis existit. Inter ceteras radices aut herbas plurimi est nutrimti. li cet mollem et flematicam generet carnem. ppter sui uentositatem et inflationem. Vnde coitum et eius materiā augmētat. et corpus ipig-uat. et pptie quādo in igne coquūt. si prima obiecta decoctione in se-cūda coquātur. aqua temperiē sue substātie acqrit. et mediocriter in ter bonum et malū generat. nutri mētum. siquidem bina decoctione

14

ꝯfecta et tertio ex aromatibus cō
dita cum carne pinguissima reco/
quātur melius est: et sui uētositas
remouetur: Que aūt nō bene co/
cta est uētositatē et corporis opi/
lationem generat. Rapa ꝑterea
multū urinare facit et cōtra urine
ardorē ualet et sitim extinguit.

De Ruta. Capitulū.lxxx.

Vta dicitur ꝙ melior ē que
nascitur iuxta arborem fici:
Ruta recens calida est et sicca in se
cūdo. sed que exiccata est. has qua
litates habet in tertio eius usus ꝓ/
prie est in salatitio. splenem stoma/
chū et uētrē ꝯfortat. eorūꝙ uētosi
tates dissoluit et r̄mouet. digestio
nem adiuuat et appetitum īducit:
stricture pectoris confert. et uisio
nē acuit. paralisi et frigiditati ner

uoꝝ auxilium p̄bet. Allioꝝ et co
mestaꝝ cepaꝝ odorem ex ore obr
tundit. uermes interficit· desideriū
coitus remouet. eiusq̄ materiā de/
siccat et abscidit. et succus eius bi
bitus oībus uenenis resistit. et ut
supra dictū est cum nuce comesta
pestilētie et omni ueneno conser/
uatiuū auxiliū p̄stat. Plurimū aūt
de ruta comedere malū et pericu/
losum est. sed attente tamen respi
ciatur. ne cum ruta comedātur ui/
rides uermiculi· quos tēpore ueris
in suis foliis producere solet. qui ꝓ
pter similitudinē difficile cognos/
cuntur quoniam mali sunt. et uene
nosos effectus ꝓducentes.

De Rosomarino. cap· lxxxi.

Osmarinus est speties liba/
notis ꝓpter odorem quem

ſimilem habet olibano et thuri al/
bo. uſus eius eſt in ſalſamētis aut ī
ſalatitiis. criſpellis et ad odorem aſ
ſataꝝ carniū. flos eiꝰ uocatˀ anthos
ingreditur in cōfectōibus cordiali
bus. letificat enim cor. aperit opila
tiones epatis et ſplenis.. reſoluit in
teſtinoꝝ uentoſitates. et cerebrū
confortat. ſi ex frigiditate debili/
tatum eſſet. Radix. raphanus. ramo
ratia. in Capt. de Acrumine.

De Spinatia Capit. lxxxii.

Pinatia frigida ſunt et humi
da in primo. licet quidam di
cant. ꝙ ad temperamentum decli/
nent. uirtutem lauatiuā et abſterſi
uam. et refertiuam. habent. guttu/
ri. pectori. pulmoni. epati. et ſtoma
cho congruentia ſunt. boī ſunt nu
trimenti. meliores ꝗ atriplices et

ꝓprie colericis et sanguineis pro
sunt.

De Senatione alias Crescione:
Capitulum. lxxxiii.

Enationes q̃bus pro in salati
tiis in ferculo uti possumus·
que ĩ crudis et frigidis et aq̃s stan
tibus oriũtur. quas quidam ꝑiper
aque aut arucã aque appellant uul
gares.aut lanares.aut crescionés di
cunt. calidã et siccam uirtutẽ hñt.
et bene urinare faciũt.renes et ue
sicam ab harenulis expurgant. et ĩ
ipsis lapidem frangunt.

De Sparago. Capi.lxxxiiii.

Paragus calidus est et humi
dus in primo: licet quidã di
cant.ꝙ temperamẽto uicinus sit ĩ
ter ceteras herbas fere nutribilior

existit. Coitus materiā augmētat. uētrē lubricat. eiusq; dolorem miti gat. renes calefacit. ipòsq; et uesicā ab harenulis expurgat. urinā prouo/ cādo. ita q ex eorū multo usu foe tat odor sparago. epatis et spleīs et uiscoꝝ opilatōes aperit. stoma/ cho tamē non multū congruus ex istit. et aliquādo cibi abominatōnē inducit.

De Sinapi. capitulū. lxxxv.

Inapis in mostarda et sapori bus ea utimur. calida est et sicca usq; ad principiū quarti gra/ dus. tussi antique et asperitati pec toris confert. flema et uiscosos hu mores incidit. humiditates que in capite sunt mūdificat. unde qui/ dā dicunt. q ex illo clarificat intel lectū. et coitū sua caliditate īcitat.

## De ſemine Canapis. cap.lxxxvi.

Emen canapis piſtatur ex artifitio. et fit maſſa ad modū magnaꝝ pilarum reducta. et ꝑ tēpora conſeruatur. unde in qbuſdā regionibus fit ferculum quod multum calefacit. caput grauat. et ſtomacho nocet. vſus ergo eius non laudatur.

## De Sale. Capit. lxxxvii

Al ſiue minerale ſit. ſiue artificiale. ſiue aqueū multaꝝ manerieꝝ eſt. et quāto plus de ſalſedine ſapit. tanto calidior eſt. appetitum inducit. et auidius ſtomachus cibum amplectitur. vnde melior cauſatur digeſtio. cum hoc quod ex ſua natura ſal digeſtionem acuit. fleuma et crudos humores inci

dit.et ipsos a putrefactione preser uat. Salis usus moderato indiget modo. Maior eqdem quātitas fle maticis conformior est.minor uero colericis.

De Simula. capit.lxxxviii.

Imula que laudabilior est ex tritico fit. bene enim primo abluitur triticum.deinde siccatur. et post in partes cōteritur grossas. cum mola frāgitur.deinde in subtiliores partes cōteritur. ut fere intra faricellum et florem farine medium rtineat.et de ea superius dictum est. ꝙ melior paīs existit.q̃ de farina. Ferculū tamē eius maioris & melioris est nutrimēti. q̃ amidū aut aliud de genere farinaꝝ calorē et sitī extīguit.epar quoq; habentibus calidū cōfert. Ordeacea

uero ſimula magis infrigidat.

De Saluia. capit.lxxxviiii.

Aluia licet ſit quedam ſilue/ ſtris.quedam domeſtica. tñ domeſticã in uſu ciboꝝ habemus ea ſicca eſt in ſecũdo. cerebꝝ ner uos et ſtomachum cõfortat.eſt rſo lutiua uentoſitatum.et aperitiua o pilationũ. Saluia a quibuſdã iniu/ ſte plaſſematur.ꝙ ex ea Buffones generãtur.que animalia ſunt uene noſa. Verũtamen quia ſaluia mul/ tos habet ramos plenos foliis groſ ſis et cauſantibus denſam umbram ĩ eſtate.ſub cuius manſione buffo/ nes libẽter recurrunt.ꝓpter quod experti ortulani rutam a qua ani/ malia uenenoſa fugiunt.iuxta ſalui am complantant: Scalongia ĩ capi. de acrumine. Starna Sturtio.ſplen

in Capitulo de Carne.

## De Trilis. capit. lxxxx.

Rili sunt fila aut corrigie ex azima massa confecta. calidi sunt et ĩ eis exhumanitas supflua. dure sunt digestionis uẽtrem con stringũt. et tarde de stomacho des cendunt. epatis et splenis opilatio nes inducunt. in renibus et uesica lapidis generatõem pparant. ɔtra tussim et dolorem pectoris et pul moĩs ex caliditate generatũ bonũ auxilium pstant. Qui autẽ eius no cumentum subterfugere cupit stu deat. ut cũ carnibus bonis et pĩg uibus decoquantur. aut cum oleo amigdolino et pipere condiantur. et post ipsos mentam et origanum aut calamentum accipiat. et uinũ bonum et purum bibat.

# De Tuberibus. capit. lxxxxi.

Vbera supradictũ est. ꝙ ĩter ipsa et fungos existit differẽtia. oẽs enĩ fungi sunt tubera. sed nõ ecõtra. difficilis sunt digestioĩs et urine difficultatẽ inducũt. grossum et melancolinũ generat nutrimentũ. et ex illis paralisis et apoplexia et uenenosa timẽtut accidẽtia. ut de fungis dictũ est. Tubera enim saporem non habent. ex illis meliora sunt alba. ex qbus nõ ẽ odor malus. et ꝓprie si cum sale et aromatibus condiãtur. Attendendum tamen hic ꝙ ea que in hac regiõe terre tubera appellamus neq; in capit. de fungis. neq; i hoc capi: de tuberibus reponẽda sunt. Nã antiqui de ipis diuersũ faciũt capitulũ in quo multi medicoꝝ deci/

piuntur. Inquiunt enim auctores
ꝙ quodam genus tuberum reperi
tur adunatū et uernicosum in mag
nitudine testiculi. uerrutas babens
profundas. oriens in barenosa ter
ra sicut nascuntur tubera et fungi
ꝙ ē suauis saporis ualde et ad dul
cedinem declinantis. dum ad fun/
gos et tubera comparātur. neqꝫ au
ditum est ab aliquo ꝙ inferant no
cumentum. sicut fungi et tubera·
frigiditatem minorem babent reli/
quis tuberibus et fungis. neqꝫ bu
miditate extranea uacua existunt.
cum siccitate sue substantie uento
sitatē generādo. qđ ꝑcipiť dū eius
ꝑfectā sub cineribꝫ decoctionē cō
ꝓhēdeř uolumꝰ. qa onū cū uento
sitate aliqua emittunt. ex quo coi
tū incitat. eius materiā augēdo. et
de isto tubere intellexit Galienus

ꝙ tubera non sunt maloꝶ humoꝶ generatiua·quod suaderi potest ꝓ pter eorum aromaticum odorem. et dulcedīe saporis et maxime qn̄ incipiunt denigrari. Tubera oriun tur.circa mediū autumni.prius al/ ba intus.deīde nigrescer̄ circa.hie mem.et qn̄ sunt intus perfecte ni gredinis circa primū ueris putrefi unt.et in uermes conuertuntur.

Multi dixerunt hoc genus tubeꝶ esse calidū ꝓpter id qđ nix facile suꝑ ip̄a liq̄scit. et paꝶ durat. neq̧ herbe iuxta hec tubera oriūt.et ꝙ sua natura ꝓpter caliditatē coitū ī citāt Veritas tn̄ ē ꝙ oīa tubeꝶ ge nera frigide sūt ꝯplexioīs.sed hoc genꝰ ꝓpter aromaticū odorē et dul cē saporē minus ad frigiditatē de/ clinar̄ uidet̄ & magis tꝑamēto apꝓ pīquare. Nix suꝑ tuberibꝰ facile

liquessit. quoniã ab ipsis et pingui terra eis circũstante ↄtinuo humi' di uapores eleuãtur a putredinali calido ꝓpter qđ q̃dã genera musca rũ libẽter sup tuberibꝫ hitant' erbe aũt circa tubera nõ oriũtur. qm̃ ip sa cũ ꝑ pĩguedinẽ terre ex putrefa ctõe generẽtur. et ex eadem ping uedine nutriũtur et crescũt. ex qua herbe generari et nutriri deberẽt Coitum autem incitare uidentur.. nõ caliditatis gr̃a sed ꝓpter uento sitatem. et ꝓpter spermatis mate/ riam. que ex tuberum pĩguedine generat̃. ꝙ aũt genus tube⁊ huic simile orit̃ in planitiebus et pratis et incipiũt oriri circa medium ue/ ris et odorem nec dulcẽ saporem habent. solo caloris tꝑe repiũtur. odorifera autẽ et sapida non nisi tempore frigido ab autumno usq̃

ad ueris principium reperiũtur.
Turdus. turtur. testiculus. in capi/
tulo de Carne.

## De Vuis. Capit. lxxxxii.

Va sunt cõcordes omnes au
tores uuas et ficus bene ma
turas esse ceteris fuctibꝫ meliores:
et ꝓprie nõ nocere. Matura q̃dẽ
uua laudabilem generat sanguinẽ.
et proprie si duobus diebus ad mi
nus collecta sit anteq̃ comedatur:
quia uua si comedatur ilico dũ col
ligit̃ est inflatiua. & deteriores et
crudiores humores generat. Si
quidem uua bene digeratur im/
pinguat. Vue cortex frigidus est
et siccus et difficilis digestionis.
et arilli similiter. Sed pulpa facil
lime degeritur. Arilli enim si inte
gre deglutiantur integri corpus

egrediūtur nullum facientes nocumentum. Qui autem plurimas uuas comedunt. primum eorum corpora a sufluis purgantur humoribus. deinde pinguescunt. de quo ortulani uerum perhibent testimonium. nihil fere aliud q̃ uuas et ficus propriis tēporibus comedentes. qui se tam inter cetera anni tēpora pinguiores cognoscunt. Pīguedo tamen ex uuis et ficubus acquisita. est facillime resolutōis. qa carnem mollem et inflatam generat. ideo uua post collectionē die suspensa aliquo melior dicebatur.

De Vua passa. capi. lxxxxiii

Va passa cōformitatē habēt cū uuis ī dulcediē austeritate et pōticitate. sic ē ī eis q̃ passule dicūt dultiores passule ex dultioribꝰ

fiunt et austere ex austeris que au
tem dultiores sunt et ad caliditan
tem declinant. scd̄m maiorē uel mi
norem dulcedinē. Et sicut quedā
uuaꝝ hn̄t arillos. quedam sine aril
lis. sic similiter sūt passule. unde qn̄
p̄cipitur passulas recipi enucleatas
possumus intelligerē passulas sine a
rillis factas. aut passulas unde aril
le et nuclei extracti et enucleati
sunt. Non est in passulis magna di
fferētia. seu ex magnis uuis. seu ex
paruis facte sunt. Meliores passu
le sunt dulces et pingues habētes
subtilem corticem. epati multum
proficiunt. et conformes sunt. eius
opilationes remouendo. et sangui
nis digestiuā confortando. fluxū e
paticū sua ꝓprietate cōfortādo. cu
rāt. cōfortāt. splenē aperiunt: uias
renum et uesice renes et uesicam

confortant. Plus nutriunt passule
q̃ uue recentes et sunt melioris ali
menti. conferunt pulmoni et tussi.
et difficultati anhelitus. uentrem
humidum tenent. Verũtamen licet
omnes passule amice sint stomaco
et epati. tamen austere magis con-
fortãt stomachum q̃ dulces. et sũt
magis stiptice minus humectãtes
uentrem. quãdo intẽdimus nutrir̃
opilationẽ aperire. et uentrẽ mol-
lificare. et epar confortare. et pec
tori prodesse. Debemus sumer̃ pa
ssulas enucleatas pingues. Si autẽ
intẽderemus stipticare. sunt come
dende passule. et proprie austere
perfecte cum arillis masticate. Ve
rũtamen sicut uue magnam diuer
sitatem ex regionum uarietate sor
tiũtur. ita diuerse passule matres
uuas sortiũtur et imitantur. Vini

diuerſitas ex regionum uarietate·
vuarū diuerſitatem oſtendit.

## De Vino. Capit. lxxxxiiii.

Inum ut inquit conciliator ē
ſuccus de uitiū uuis expreſ
ſus, quo nullus exiſtit liquor natu
re bumane accomodatior. Nunq̃
enim ex arte aut ex natura aliquid
reperiri potuit. qđ uices uini ī bo
nitatibus et conformitate. ſupple
ret. Qui autem accumulatas uini
uirtutes. quibus ab auctoribus ui
num extollitur. aut ſcriber̄ aut nar
rare auſus foret. ab ignorantibus
uini potius amicus q̃ ſcientibus ui
deretur. ſed ſufficiat aliquas ex me
lioribꝫ ſuis uirtutibus narrar̄ vino
quippe moderate ſūpto nullꝰ cibꝫ
aut potus melior eſt immoderate

uero nullus peior. Multi enī lauda
bilis et subtilis est nutrimēti. ut su
pra in generalibus regulis dicebatū
Nihil etenī uino compar existit.
Vt nature defectibus tam cito sub
ueniat. unde apud sarracenos qui
bus potus uini lege ꝓhibetū solū in
sincopi et nature defectibꝰ biben
dum cōceditur. quia ilico uirtutē
refocillat. nouos spiritus et nutri-
mētum regenerat. quod cito sua ꝓ
prietate ad cor īpellitū. nec repitur
cibus aut potus. q adeo nālis calo-
ris sit cōfortatiuus sic uinū q̄a eiꝰ
calō similis nāli calori existit ꝓpter
familiare cōsortiū qd̄ cū natura ha
bet humana. uinum quidem si mo
derate et quod oportet accipiatur
corporis sanitatem eamq; custodit
uirtutes epatis et stomaci digesti-
uas confortat aditus et uenarum



orificia aperiens nutrimētū per to
tum corpus penetrare facit. sang/
uinē claꝝ generat. et quē turbidū
reperit clarificat. epatis et splenis
opilatōes aperit. et renes et uesicā
mundificat. tenebrositatē a corde
expellit. sigulas uirtutes et corpo/
ris et mētis corroborādo. Nec tā/
tū corpoꝝ. sed anime uires ꝑbet
uini moderatus usus. sensus omēs
acuit. solertiā ꝑbet. acuit īgenii ui/
res leticiā atq; audatiā tribuit. tris
ticiā expellit. laboriosa atq; magna
lia cum ratōe ꝑsumere facit. vinū
insuꝑ cum debita oꝑatione assūp/
tum omni etati. omni tēpori. omi
regioni: omni cōplexioni. conforme
est. Pueris qdem uinū modicū et
bene limphatū dandū est. quia pu
rum dare esset ignem igni addere
Iuueībus uero ī maiori quātitate et

minus limphatū. quia ꝓpter eorū cerebroꝝ et aliorum mēbroꝝ similitudinem fortitudinē. uinū melius sufferre possunt. et facilius a uini nocumēto tueri. Senibus autem uinum confert· quia lac senū existit uinū. sed ꝓpter debilia forte cerebra senum nō ualēt sic faciliter a uini nocumēto tueri. Senibus igitur uinum tantū dādum est q̃tum tollerare possunt. Infrigidiori uero regione plus de uino cōpetit. in calida autē modicū et bene limphatum. similiter ī hieme estatis. sed ꝓpter estus et caloris et sitis extractionē plus de uino ī calida regione q̃ ī frigida ī estate q̃ ī hieme bibēdū ꝯcedit. sed cū pluri aq̃ līphatū hoībus ꝓpter calidā et siccā ꝯplexionē hn̄tibꝰ quā colerā dicīꝰ uinū ꝯfert qa colera q calidꝰ

et ſiccus eſt humor per r̄nes et ue
ſicam ꝓuocando expellit frigide &
humide cōplexioni. que flematica
dicitur. uinū etiā cōfert uiſcoſos
humores incidit et maturat. ipoſq̧
ſua caliditate reſoluit Frigide quo
q̧ et ſicce cōplexioī. que melenco
lica dicit̄. uinū ꝓdeſt q̄a melencoli-
cos humores labefcit̄. ipoſq̧ ad ex
itū faciles ꝑbet. ſua uirtute eorum
nocum̄tū et caliginē r̄mouēdo. ca
lidis inſuper et humidis quos ſang
uineos dicimus. uinū competit q̄a
ſanguinē optimū et clarum gene-
rat. et ut ſupra dicebatur quē tur
bidum reperit clarificat. Ex uariis
inſuper rebus uinū diuerſificari cō
peritur, aut ex regione úbi ꝓducit̄
aut ex diuerſis uitiū ſpeciebus ex
quarum uuis exprimitur aut odor̄
aut calore. aut potētia et debilitate

multa q̃titate potatũ ĩ stomaco nõ degerit̃. et ꝓpter suã amicitiã et cõformitatẽ quã cũ nã huãna hẽt. attrahit̃ a mẽbris ĩdegestũ ubi ex sua indigestione acescit. et acetum est neruis ĩimicũ et frigidaꝝ egritudinum inductiuum. Immoderatus insuper uini potus ebrietatẽ inducit et frequẽs ebrietas sensus omnes obtundit. et singula mẽbra debilitat. Ebrietas q̃dem multas habet causas. q enĩ debilis sunt cerebri citius inebriãtur. quia nõ ẽ potẽs cerebꝝ resistere uino sis uaporibꝰ et eoꝝ nocum̃to. ideo tales a uini boni potõe aut absq; multa mixtũ aq̃ caueri debet. et q minus biber̃ uinũ ꝯsueuerũt facilius ebrietatẽ incurrũt. Potatores et tabernarii difficilius ĩebriãt̃. qa eoꝝ cerebꝝ acq̃siuit ex cõsuetudĩe uini quãdam

resistētiā:per quā uini nocumēto r̄
sistit. Famellia īsuper et modico u/
tētes cibo facilius inebriātur.qa ui
ni ad caput ascēsus a nullo fere ī/
pediti facilius īebrietatē īducūt.
Vinū īsuper decoctū fumosū et po
tens citius īebriat.et quedā res cū
uino admixte citiorē et maiorē e/
brietatē inducunt.sicut usnee īfu/
se cum uino.lignum aloes leuiter &
absq; nocumento dulcem somnum
cū ebrietate īducunt.ea que fortē
ebrietatē inducunt.uel efficiūt sūt
limphare uinū cum aqua ex decoc
tōe lolii.et fortior est aqua ex de/
coctione iusquiani.aut mandragor̄
Fortissimū est autem opium. et si/
milia: et confectiones alique com/
posite sunt.ebrietatem inducentes
scriber̄ nō oportet.et uinū cū pau
ca aq̄ līphatū citius īebriat q̄ uinū

purū et si forēt uini octo ptes et a
que una·quia aqueitas modica fcīt
citius penetrare. sed remediū ebri
etatis et crapule est somnus lōgus
aut subitus uomitus.potus acetosi
tatis citri. aut potus uini citonio'
rum.aut sumere coriandrum siccū
tritū cū tātūdem de zucharo albo
in quātitate duoꝝ coclearioꝝ. et
post bibere citonioꝝ et bibere aq̃
frigidam cum aceto ebrietatem se
dat.et potus olei puri r̄mouet ebri
etatem·et similiter comestio cauli/
um. ut in ꝓblematibus suis narrat
Aristotiles. Odorar̄ autē campho
ram.et sandalos.aut p se aut cū aq̃
rosata.mixtus crapulā et ebrietatē
alleuiat.et comedere micas panis ī
agresto.aut in aceto·infusas ꝓdest
Et multas confectiones composu/
erunt antiqui ebrietatē et crapulā

remouentes. quas supfluum foret hic scribere. Vbera. uenter in Capitulo de carne.

De zucharo. Capit. lxxxxv.

Vcharum dicitur mel canne anteq̃ depuretur. et est solutiuum et abstersiuum. Sed zucharum depuratum est calidum et humidum in primo. bonũ generat nutrimentum. pectus aperit. et ipsius asperitatem lenit. stomaco prodest sed in colericis stomachis facile ad coleram conuertitur. Vsus zuchari apud sanos est in confectionibus et talem acquirit uirtutem. qualis est res cu m ipso confecta. Zinciber in capitulo de aromatibus.

Anime passioẽs. Capit. lxxxxvi.

Nime passioẽs licet ultĩo scri

bātur loco.digniores tñ existunt.
Vt attētiori solertia ab eaꝝ ipressi
onibus pseruemur. Nā multi cōp
ti sunt quos magnus timor aut ira
aut imēsum gaudiū iteremit. Cum
ergo sit mors ultimū terribiliū fa/
cile poterūt uarie egretudiēs ex ta
libus aīe passioībus euenir. Ratioē
īsuper et experiētia ex antiqs ac/
cepimus. multos gaudio timore. ira
et aliis similibus morbos accider &
accidētibus multis curatos fuisse.
q̄m anima nr̄a cordiales spiritus p
instrumēto ad exequēdas suas opa
tōes exercet. Sūt enim spūs uehi/
culum uirtutū aīe p niuersum cor
pus. et scd̄m diuersos spirituū mo
tus uel a corde ad extrīseca mēbra
uel ab extrīsecis mēbris ad cor im
primūtur. uel diuerse q̄litates uel
in calore uel frigore. In timore

enī et tristitia infrigidātur extrema
In ira et furorē aut distēperato gau
dio calefiūt. et ꝓpter has causas po
ssunt tēꝑate aīe passioēs cōseruare
sanitatē. et distemperate passiones
morbos inducere aut morbos cura
re: Inter ceteras enī passioēs. quas
fugere aut insequi ꝓpter sanitatis
cōseruatione debemus. sunt amor
gaudium. desideriū. spes. misericor
dia. seu cōpassio. audatia. tristitia. o
dium. abbominatio. desperatio. ti-
mor. ira. et furor. tedium. īuidia. ze
lotopia. de qbus ꝑsentis nō ē intē
tōis. ut aīam aut ornant. aut detur
pāt dicerē. Nā illud ꝑtinet ad illam
philosophie ꝑtem que de moribus
solet tractare. quā philosophi tradi
derūt. nō ut sciamus. sed ut boī fia
mus. Sed solū ꝑntis ītētoīs ē ut ad
corꝑis sanitatem iuuamētū faciāt.

Inqt Galienus pmo de sanitatis cõ
seruatõe. q mores animi corrumpũ
tur ex malis cõsuetudinibus in ci/
bis et potibus in gynnasiis et ma/
lis cõsuetudinibus. inspectõibus &
auditibus, et q oportet medicũ q
debet sanitatẽ custodire studer ne
mores animi corrumpãtur. non ut
philosophus ut hominẽ faciat uir/
tuosum. sed ut nõ facile in egritudi
nẽ deueĩat corpus. Etenĩ furor ira
fletus tristitia. et solicitudo pãlius
q opõteat febriũ et aliarum egritudi
nũ sunt prĩcipia. et inqt malos mo
res cũ bona sanitate nõ posse exis/
tere. Gaudiũ si magnũ sit et subi/
tũ. aliqñ ĩterficit et sincopes fatui
tates et malas ɔditões ĩducit. Nã
cũ ex ueritate philosophica cõclu
dat oĩm nrãrum opationũ aĩam esse
pncipiũ et efficiẽs et q spiritus et

naturalis calor sunt obediēs anime instrumētum in suis opibus. cum subito psentat̄ obiectū intēse leti tie spūs et nālis calor uelociter ex pandūtur ad mēbra extrīseca et r̄ soluūtur derelinquēdo cor et cete ra mēbra depauperata spū et calor̄ et aliqn̄ ē tā subita et īordinata ui taliū spirituū ad exteriora expāsio et resolutio ut cor qđ est nr̄e uite fons oīno absq̧ spiritib9 r̄maneat. et mors accidat repētina. cum tres fr̄es apđ ludos olympiades ex di uersis agoībus uictoriā nacti eoꝝ coronas ut mos erat sup caput pa tris īponerēt. pr̄ ilico p̄ nimio gau dio an̄ filioꝝ pedes mortuus ceci dit. Mulier romana ex ītēsa et īopi nata letitia āplexu filii ī ei9 brachi is expirauit. suas qdē exeqas uelu ti de mortuo in romanoꝝ cōflictu

cor sine fons.

ex gaudio mors.

aut recentia, aut decoctõe, aut ue/
tustate et artifitio. Experimēto q
dem uidemus quasdā uitiū maneri
es et quasdā regiones qbusdā lau/
dabiliora uina ꝑducere. de qbus ex
pertis colonis oportunū est crede
re. Vinū dulce grossum et calidum
est in secūdo. et siccum in primo &
herogeneā cõtinēs huīditatē. Nec
tantū laudabile sicut alia uina exis
tit. grossum nāq; generat nutrimē/
tum. sanguinē turbidat. nec sitim
extinguit. imo aliquādo ipsam aug
mentat. quia leniter cum aliis ad/
mixtum humoribus putrescit. et in
colericos humores ɔuertitur. Vinū
quidem dulce omnibus membris
uim nocendi habet. pectori et pul
moni quorum opulationes aperit.
Plurimus autē eius usus hydropi/
sim generat. ideo ad hydropisim p̄

parat. ab usu uini dulcis et grossi
caueri debet. Acerbum uinū quod
ut plurimū in mōtuosis et uinosis
regioībus ꝓducitur. a multis auto
ribus frigidū dicitur. pectus strin/
git. stomachū mordificat. et aceti
effectus inducit. Vinū ergo qđ in/
ter dulcedinē et acredinē saporem
obtinet. maxīe ab autoribꝰ lauda
bile r̄pit̄ et ꝓpe si odorifeꝝ aroma
ticū sit. neq; accutū neq;. grauem
extraneū odorem habens· De colo
ribus autē uini experimētum loco
rū uestigare oportet. quia in qbus/
dā regioībus uina alba sunt melio/
nigris. in qbusdā uero nigra melio/
ra sunt albis. sed comuīter ab au/
toribus de uino loquētibus aurea
subrubea subalbida et gnālıter me
diū calorē hn̄tia meliora iudicātur
Vina potētissima et fumosa corpa

calefaciūt nimis et capita.ideo eo/
rū ɔtinuus usus malus est. Vina de
bilia et aquea parui existūt nutri/
mēti·Meliora ergo sunt que ĩter il/
la media existūt. Vetusta insup et
recētia multū uina in eaꝝ uariātut
natura.Recētia uini durat per an/
nū aut plus scđm maiorē uel mino
rē uini potentiā Vinū qdem potēs
tardius ĩuetrascit.aquaticū uero ci
tius.Et uetustas uini in quarto ĩci
pit anno. Illud ergo quod ratõne
sue etatis maxĩe ab autoribus lau/
datū existit. ē uinū a fine primi an
ni usq ad prĩcipiū quarti. Vinū e/
nĩ nouū et maxĩe qđ expressioĩ ꝓ
pĩquū ē.calidū ē ĩ primo. epatis ē
opilatiuū.putrefactiuū.et huõrum
ebullitiuū uētosum et ĩflatiuū. Vi
nū antiquū a q̃tuor ānis sup̃ calidū
ē et siccū ĩ tertio et q̃rto potētius

est uinū tāto calidius est et siccius
huiusmodi autē uinū antiquū parꝝ
nutrit et cito inebriat. et qn̄ sup/
flue īueterascit. amarꝝ acqrit sapo
rē. et ppriā uini naturā pdit. et ei
us usus est malus: vinū tn̄ mediū a
primo usqꝫ ad qrtū calidū ē et sic/
cum in secūdo illud ergo ut ex p
dc̄is colligit. laudabilius ē uinū qd
odoriferꝝ et aromaticū neqꝫ decoc
tōe adustu. neqꝫ artificiatū sit īter
dulce et acerbū. īter album et ni/
grꝝ. īter potēs et aqueū. īter recēs
et uetustum. mediū obtinet. Ex ar
tifitio īsuper uinum diuersam natu
ram acquirit. quia secundū diuer/
sas eius speties decoctionem amat
et illud ideo eius mustum decoctū
est uinosius et potētius. et fumosi/
us redditur. quia partes uinose in
musto sunt cū terreis grossis ad

mixte et ſemper in decoctōe groſ
ſiores partes retinēt uel remanēt:
et aquee.que reſpectu uinoſaꝝ cū
terreſtribus admixtaꝝ ſubtiliores
ſunt: ex tali decoctōe reſoluūtur:
ideo uinū coctū qa minus ē ex aq̄
is ptibus admixtū tardius putreſ
cit.et lōgiori tpe cōſeruat̄ Vinoſū
igit̄ remanet et aquoſum uirtute
ignis euaporat. Cuius cōtrariū fie
ret ſi uinū pfecte et ī uegete depu
ratū decoq̄ret̄.Sicut apud diſtillā
tes aquā uitis apparet. ubi uinoſe
et potētes uini ptes per fumū ele
uātur.et in aquā ardētē: quā aquā
uitis aut uini dicimus cōuertit̄.
Aquee ptes abſq; ſapore· ſicut aq̄
in fundo alemich diſtillatōis r̄ſidet
Nā uinoſe ptes a terreſtribus foca
libus in fundo uegetis reſidētibus
ſeq̄ſtrate ſubtiliores aqs reddūt̄ &

quod subtilius est citius ex igne r̄
soluitur: Ex antiqui igitur et de-
purati uini decoctōe uinosum re-
soluitur aqueo remanēte. cuius cō
trariū de musto uidetur. sīgularē
uero ꝓprietatem habet uinū et om
niū reꝝ secum admixtaꝝ aut ī ipō
decoctaꝝ. uirtutē extrahat. Vnde
qdam ex antiquis medicis oēs e
gritudines cū uino curabāt. Tem-
por nāqꝫ uindemiaꝝ diuersa musti
uegeticula ex medicinaꝝ decocti-
one scđm uarias egritudinū exigē
tias pparabant. et sic uina siropoꝝ
et mediciāꝝ uirtutē hn̄tia. scđm
ꝙ una queqꝫ egritudo exigit reser
uabāt. Verūtamē si quis in hieme
p̄senti anni uinū bibere uellet.. du
obus modis meliorari possit. qbus
etiā pricipes libēter utūtur. Colli
gantur uue bn̄ matur̄ et ꝑ triduū

soli exponãtur· quousq; aliquãtisp
passentur. deinde genera sequestã
do racemi pciãtur. et granoꝝ q̃ti
tas sit tanta. ut medium uegeticu
lum ĩponatur. et desuper bonũ mu
stum ĩponatur. quousq; totũ plenũ
sit. Tale uinũ cito clarescit. et licet
nouũ sit nõ est epatis opilatiuum
neq; uentosum inflatiuum neq; hu
morum ebullitiuum. et iste potus
prĩcipibus et delicate uiuẽtibus a
medicis libenter cõceditur. Alter
modus ut accipãt musti tres ptes
et aque una pars et misceat̃ et bul
liant usq; ad quarti ptis resolutio
nem et reponat̃. Tale uinũ dicitur
ablutum et licet nouum sit. maliti
as tamen noui uini deperdit. De ar
tifitio tandẽ uini bonũ est credere
his qui tali exercitio usi sunt Im
moderatꝰ et supfluus uini usus aĩe

et corpi et moribus pessimus exis-
tit. Virũ effeminat. discursus inge-
niũ ĩgrossat. infima respicere facit.
et magnalia abhorrere. nec tãte uir
tutis est moderatus uini usus q̃te
malitie ĩmoderatus existit. cerebꝝ
et eius uirtutes debilitat. tremorẽ
palisim. apoplexiã. et spasmũ gene-
rat. Nec uinũ has malas passiões ĩ
ducit. ratõe sue q̃litatis. quia iste e
gritudiẽs sunt frigide. et uinũ ẽ ca
lidũ. sed ut inqt Aristoteles tertia
pticula pbleumatũ. Vinũ ea ratõe
qua calidũ istis egretudinibus resi
steret. atq; pdesset. sed p accidens
eis nocet atq; ipas euenir̃ facit. qa
uinũ ẽ penetratiuũ et fcĩt huõres
uiscosos et crudos ad mẽbra lõgin
qua et neruos pẽtrar̃ q p se ĩpe-
trabiles forẽt et sic talis frigiditas
egretudiẽs ĩducit. p̃terea uinũ in

apud cãnas celebrauerat. Itaq̃ muli
er que grandi dolore mori non po
tuit est a subito et nimio gaudio i'
lico ĩterempta. sed nũq̃ tali morte
prudẽtem aut fortẽ uiꝝ ꝯtĩgit ĩte
rire. Nã cum prudẽs nouerit hanc
nr̃am quã uitam dicimus ĩterire et
mortem esse. et mũdum hunc tur
bidum et tenebrosum labyrintum
caribidinosis aq̃s plenũ esse uene/
nosisq̃ blãditus intellectiuo ĩperio
passionibus et spiritibus frenũ po
net. et quocũq̃ intensissime p̃senta
to obiecto spiritus tempatis moni
tionibꝫ moueãtur. et aliq̃n gaudiũ
nõ repẽtinũ ꝯtigit. sed ꝯtinuũ et ĩ
ordinatũ tũc fit ꝯtinua et paulati/
na spirituũ ad exteriora expãsio &
resolutio. Inde uirtus paulatim de
bilitat̃. et mors eueĩt nõ r̃pẽte aut
uaria sequntur accidentia secundũ

diuersas passuri corpis dispositio-
nes. Tristitia siue animi dolor. ɔtra
ria ē gaudio. et ex ipa aliqn̄ mors
repētina aut paulatina ɔtigit. p̄sen
tate enī obiecto et nouo. ex quo
accidat tristari sp̄us. et nature ca-
lor ab extrīsecis mēbris ad cor. et
ītrīseca mēbra ɔcurrūt. exteriora
gelida naturali calore depauperata
delinquēdo. et ē aliqn̄ tā intēsa tri
stitia ut īordinate sp̄us ad cor sub
ito ɔcurrāt. et cū cor sit subitoꝝ
spirituū puū r̄ceptaculū subito ex
tiguūt et suffocātur. ad quoꝝ su-
ffocationē seq̄t subita n̄re uite ex
tictio. q̄ꝑ si tristitia sit īordinata nō
tātū ītēsa aliqn̄ remis et ɔtinua su
ffocatio et n̄re uite paulatina con-
sūptio. ꝑ sanitatis igit̄ ɔseruatione
sūmopere ad tempata gaudia et
solatia alacriora conari debemus.

16

ut q̃ possibile sit lete uiuamus. Mo
derata cum leticia. spiritus natura
lē calorē ad exteriora expādit mē-
bra clariorē sanguinē facit. īgeniū
acuit. ītellectū solertiorē efficit. et
uiuidū colorē placidūq; aspectū in
īducit atq; totius nr̃e corpis uirtu
tes excitat. et in eoꝝ opibus agilio
res p̃stat. Quelibet tñ tristicia q̃tū
facultas aderit fugiat̃. Nam nullā
unq̃ corpori nostro per se utilitatē
conferre poterit. imo p̃ter ea que
supra dicta sunt intellectum ebetē
et errantem facit. sanguinem turbi
dum generat. pallidum colorem et
aspectum horribilem efficit. et uir
tutes omnes in tediosam segnitiē
inducit. Sed aliquādo tamen tristi
tia per accidens utilitatem prestat
singultum de repletione sedando.
Nam in tristitia aut animi dolorꝑ

pter retractionem et ſpirituū unio
nem ad membra intrinſeca ignora
tur naturalis calor. et conſumit il-
las ſuperfluitates· in ſtomacho.
que ſingultum inducebant. Inde ē
ꝙ qui triſtantur. aut alii compatiū
tur. aut de re triſtabili recordātur.
aut rem aliquam effixe excogitant
Vnde calor ad intra nunq̄ ſingul-
tant. ut infra de timore patebit. ꝙ
ſi fallaci impellente fortuna tedio-
ſa emergant noua. aut triſtabilia p̄
ſententur obiecta: oportet pro ſa-
nitatis conſeruatione q̄tum pote-
rit a triſtabili impreſſione preſerua
ri. atq; forti et uirili animo ne apud
mentem complantentur īſiſter̄. tū
cum amicoꝝ conſolatione qui pru
denter ſimul condolendo pondus
doloris alleuient. aut diuerſo ſolla-
tio ſecūdum impedientem materiā

animũ patientis alliciãt. tum exco
gitando fortune ludos non nouos
esse: imo ut plurimũ grauiores suos
ictus uiris illustribus cõtigisse. et
fortunã nulli dignitati pcere. seq̃
ipm ĩferioribus compãdo. et quasi
cunq̃ uirtutes aut dignitates. aut
cetera bona que ex deo sibi absq̃
qđ per se meriat̃· cõcessa sunt. cõti
nuo p̃meditari et altissimo grates r̃
ferre. Sed ex melioribus remediis
ad tristitiã est q̃ ratio sensum uin
cat. Nam aut fatuus aut demens.
incurrit: Sed prudẽs ilico ratione
a se ipo has animi turbulẽtias pcul
eicit: Nam cum de labili tẽpor̃ nõ
nisi momẽtum imp̃ceptibile habea
tur omnis cũ tristia: aut de p̃terito
aut de futuro erit. Fatuũ est enim
rẽ p̃teritã. aut irrecupabilẽ deplo
rare: clara p̃hibet ratio id uiꝝ exe

qui: quod obesse potest. ꝓdesse nū
q̃. De futuro qdem aut uerius aut
cōtingens erit rei euētus. de quo
accidit tristari frustra: Tristamur
nāq; de eo quod īpossibile est aliter
esse posse. si quod cōtingēs erit sic
cōtingēter poterit esse cōtrariū il
lius quod deplorat accidere. ꝙ si
certe tristātem rem futurā uidem9
cum nostra uita īcerta sit: cōtīget
aliqn̄ de rebus nō nostri: sed alieni
tēporis deplorare. Insuper cū pru
dens nouerit accōmodata fortune
dona nec bona esse. nūq̃ de eoꝝ a/
missiōe dolebit. somnus ꝑterea aut
solatiosum exercitiū dum fieri po
terit: tūc tristem animi passionē se
dare solent. Ab intenso īsuper et
nimiū ad rem unā affixio amore ca
ueri decet. siqdem in aliqbus ultra
q̃ deceat affixa dirigatur affectio

18

emergit ilico solicitudo quedã et
semifatua et melẽcolica passio: ad
quã seqtur ĩordinatus fluxus et re
fluxus spirituũ et naturalis calor
ad cor. unde diuersificat̃ anhelitus
et uariat̃ pulsus ita ut ꝓpter obliui
onẽ anhelãdi et inspirãdi aerẽ apđ
oportunã anhelationẽ accidant. et
anhelitus ĩterceptio. Et tm̃ cres/
cit aliqñ apud animã intẽsus feruor
ut ĩfluxus et uirtutes eius a digesti
uis et motiuis opibus distrahãtur.
unde seqtur corpis macilẽtia et de
bilitas pallescitq; uult9. et ad uarii
os morbos et acutas febres ĩducit
p̃ter amẽtiã et ꝓprii cõmodi obliui
onẽ Persepe enĩ uidemus q̶ multi
ex repatriandi amore ex filiis et a/
micis. aut ex rebus aliis ultra mo/
dũ dilectis. semifatui et egretãtes
fiũt. Infinite qdem sunt fatuitatis

ſpēs. Odiū inſup amori cōtrariū ē et ex ipō ut ſūmatim dicatꝰ ꝑpter cōcurſum caloris ad intrīſecū: omnia fere mala accidētia ſequūtur q̄ ſupius de triſtitia narrabātur: Ab odio ergo ſolerti ſtudio caueri decet: ut ſupra de triſtitia dictū eſt. Solū enī uitio odio habere debemus. unde ſeqtur uirtutū amor. et ex cōueniēti nālis letitia. que tātū ad ſanitatē ꝓficua dicebatꝰ: Ad temperatū et debitū reꝝ amorē q̄tum poſſibile ē conari debemꝰ. qa amor ē multaꝝ bonaꝝ uirtutū aīe et cuiuſlibet gaudii prīcipiū. qđ ad ſanitatis cōſeruatiōnē. magnū auxiliū p̄ſtat. qa p̄mo rem quā bonā credimus amamus. et poſtea emergit rei illius deſideriū et habēdi ſolicitudo. et tandem in eius fruitione comitāte amore ſequitur delectatio.

Pari modo rem quã malã credimꝰ habemus odio· deĩde cõsurgit rei illius abominatio· et tandẽ si odio/sa res cõtĩgat seqtur tristitia et dolor animi. Ex ꝑdictis manifestũ erit ꝙ dum debitũ et moderatũ amorẽ debet rei desideriũ ꝓportionari ꝯ scdm ĩmoderatũ nocentis rei odiũ debet esse illius abbominatio. Ab ĩmoderato ergo desiderio. et ĩmoderata abbominatione. que desiderio contraria existit· cauendum est ꝙ ex ispis sequntur mala acciden/tia similia illis que de tristitia seq̃/bantur. Imo ex ĩmenso desiderio si cessat optate rei adeptio sequitur ĩmensa tristitia. que tantũ sanitati infesta dicitur. et simul ex ĩmensa abbominatione sequitur si per ca/sum exose rei euentus contingat inesse. Ab immoderata insuper spe

& desperatione pro cōseruāda sāi-
tatem utile est caueri. Spes qdē
circa bona ardua et possibilta. aut
ea que secūdum ratōis iuditiū con
tinger̄ nequnt. neq; ad cetera talia
animi figmenta adbibenda discre-
ti uiri excogitatio et fantasia. Nā
ultra hoc q̄ uirum a ꝓpriis cōmo-
dis et bonis meditatōibus alienum
efficiant: corporis sanitatem īpe-
diunt. Cum qdem supuenit ratio
et speratam rem impossibilē aut de
raro contingē tem iudicat ilico de
sperat. et tum intēsus utplurimū se
quitur animi dolor et tristitia: q̄ta
fuit et circa speratam rem affixa p̄
meditatio: Nec de his futuris bo
nis que recto et ratōnabili iuditio
sperari debent: desperādum est. qa
cum desperatione comitat̄ tristitia
et animi dolor sāitatis cōseruatōnē

impediens Ergo qui huilis et mag
nanimus est. suos affectus cognos
cit. ppriàs facultates et emergētes
fortunas mensurat nūq̄ aliquā rem
aggredit̄ et p̄meditatur. unde nūq̄
ante tēpus de sperāda re desperat.
q̄p si spes sua ex cōtrario euētu ali
q̄n prudētē fallat. ad illa recurrit
remedia que supra de tristitia dice
bantur. Ab īmensa Audatia et te/
merario aggressiōe arduaꝝ rerum
ex quibus posset subitus et īmode
ratus timor accidere caueri debet
Nam magno īminente timore ca/
lor naturalis et spiritus extrinseca
mēbra derelinquūt. et ad cor tanq̄
ad eoꝝ arcem et principiū nostre
uite refugiunt. Vnde pallescit uul
tus. et gelidus q̄dam tremor exte/
riores partes ingreditur et cutis
circa pilorum radices ex fuga calo

ris ad centrū cōdensantur et con
stringūtur pori unde exeūt ꝓpter
quod in timore omnes fere corpis
pili erigūtur. Et qnqꝫ est tam intē
sus timor ut ꝓpter subitū et īordi
natum cōfluxū spirituū ad cor. ac
cidat ipoꝝ repētina suffocatio et
mors: aut corpus īueterascit. et ali
as malas egritudines inducit. Vn
de unus ex antiqs auctoribus nar
rat. ꝙ qdam iuuenis dum suspen
sus per cistam traheret. ut pullos
falconū acciperet. et trūcata fune
ex eminētissimo caderet loco. ilico
fere totus canus factus est. Multi
īsuper iuuenes ex ꝓuissimi tēpo
ris naufragio īminēte mortis timo
re īueterati sunt. Multi et in car
ceribus p paucos dies detēti de fu
tura certificata morte ad duplā fe
re etatē antiqores iudicaſt. Ad me

dicos plures palitici ex timor̃ faci
ti ↄcurrũt: Quãto ergo possibile ẽ
debemꝰ timores et timoris causas
fuger̃. Prudẽs.n.pmo parũp timo
rẽ et timoris causã· studiose pgrit
antea q̃ rẽ arduã et añ ꝓprias uires
aggrediat̃.pmo aggressu se fortẽ ⁊
audacẽ pbeat. omnẽ penitus timo
rem procul eiciẽdo. ꝙ si fortuito e
uentu aliquid extimendum conti
gerit. Nihil quippe apud humanũ
genus maius morte timeri solet. cũ
trito dicatur prouerbio ultimum
terribilium esse. Tunc quidem ra
tio et animi fortitudo seipsum uin
cat: ut firmo et audaci iuditio si
consulat. neq̃ mortem timendam
neq̃ optandam esse. quoniam fru
stra timetur quod euitari non po
test. aut optatur quod ilico euentu
rũ est. Nam adamãtiua lege oritur

unusq̄sq̄ ut moriatur. Audaci er-
go animo insistēdum est. nam null9
maior hostis in mortis piculo q̃ ti-
mor. Ipse qdem ingeniū et rōis dis-
cursum obumbrat. et corporis ui-
res dum illis maxime opus est an-
nihilat. unde solet utplurimū pniti
es euitari. Aliqn̄ tn̄ per accidēs ti
mor iuuamētum prestat. Sedat enī
singultum si ex repletione fiat. Nā
ꝓpter retractionē spirituū ad mē-
bra ex quo timor uigorat̄ nālis ca-
lor ex ꝓpria unione in mēbris cētra
libus cum uirtus unita maior sit se
ipsa dispersa. ex eius uigoratōe seq
tur citior cōsumptio et facilior re
solutio materieꝝ mordicātiū os sto
maci. unde singultus cābat̄ Et hec ē
cautela mulieꝝ dum singultāt pueri
īponere illis timorē ut singultus ci
tius reprimat̄ Eadē rō aqua frigida

ſi ſubito abſq; ꝑuſione patientis ī eius faciem ꝓiciatur: ſingultum ſe/ dit. facit enim naturalē calorem ad interiora redire et citius materiā ſingultum cauſantem reſoluere. A fide digno audiui quēdam ob grā dem timorem a quartana curatum tumultuāte ob ciuiles factiones ſua ciuitate armis dum a quartane ꝓxi mo ꝑmebatur. Alterum autem le gimus a quartana liberatum ꝓpter duos ſerpentes clam in lecto iuſſu medici iuxta febriētem impoſitos. Ab aſpectu inſuper et frequēti re memoratione terribilium et fortui toꝝ caſuū et a flagellatis et dolē tibus et gnāliter a miſerabilibus ꝑ ſonis qbus ꝯpati oporteat. aut qbꝰ ex nāli īclinatōe miſerēdū ſit caue ri decet qa ex hoc illa mala accidē tia ꝓ ſanitatis cōſeruatione ſequūt

q̃ ex tristitia sequi dicebãtur. Et similia etiam accidũt de rebus ex quibus uericundari cõtingit. ideo ab omni ope et cõmissiõe negotio rũ ex quibus uericundari oportet abstinere decet. Ab ira etiã cauen dum erit. Nam cum ira ut inquit phũs sit ebullitio sanguĩs circa cor pter appetitum uindicte.ut quis de illata ĩiuria puniat: Ex tali ergo ebullitione. sicut ratio et quotidia na testat̃ expiẽtia· accidũt febres bona humidatum consumptione male atq̃ uarie corporum dispositi ones. Pari ratõe cauendũ est: ne in furorẽ ĩcidamus. ex quo ea mala ac cidentia sequũtur que de ira sequi dicebat̃. licet auctores ponãt diffe rẽtiã inter irã et furorẽ. q̃m furor ẽ passio absq̃ appetitu uĩdicte et q̃ tẽpata ira que apd̃ phõs inter mo/

rales uirtutes numerāt. ſua ebulli/
tōe et accidēte caliditate calorem
nālem debilitatū aut ſopitum con/
fortat et expergeſcit. et ad bonā
ſanitatē iuuamētū p̄bet. Similiter
ab īuidia cauēdum ē qa ex ip̄a ſunt
accidentia et paſſiones. que ex tri/
ſtitia ſequebātur. Cum triſtitia nil
aliud ſit q̄ inuidia et animi dolor.
de apparenti bono alterius. Zelo
topia autem ad timorem reducitur
cum non ſit niſi timor amittendi ꝓ
pria bona. que plurimum diligun/
tur. cum moleſtia animi et ſolicitu
dine. et intantum creſcit aliquādo
amittendi timor aut ſtimuloſa ſoli
citudo ne dilecta bona perdantur.
aut dolor et triſtitia. dum defendi
aut cuſtodiri nequiuerunt. ꝙ ſani/
tati maximū nocumētum inducūt
omnes naturales uirtutes debilitat

digestiuã ĩpedit. appetitũ psternit suspiria et anhelitus difficultatem facit et tam anime q̃ corporis uir/tutes eneruat. Ideo a zolotopia et causis zolotopiam inducẽtibus fugiatur. he passioẽs dum modũ trãscẽdũt ad sanitatis cõseruatione͂ nocumẽtum faciũt. De coitu autẽ in hoc libello nil p̃cipit aut phibetur tum ppter honestatẽ religionis. tũ etiã q̄a in hac ultĩa et deteriori etate nr̃a. aut nosipi expti simus aut apud otiosa colloq̄a ab exptis audiuimus. q̄ ĩmoderat9 et supfluus eius usus et pprie subito post stomachi repletionẽ aut crapulã. magnũ nocumentũ infert. Moderatus uero ad sanitatis cõseruationẽ iuua/mentum prestat.

Finis huius libri.

19

Rome. in domo Nobilis uiri Iohannis Philippi de Lignamine Messan. S.D.N. familiaris hic libellus impssus est. Anno dñi. MCCCCLXXV. DIE XIIII Mensis Ianuarii. Pont. Syxti IIII. Anno eius quarto.

Registrum huius libri.

| | | |
|---|---|---|
| Tabula. | decoctū. | citas. |
| melonibꝰ. | ferculoꝝ. | aqua pura. |

| | | |
|---|---|---|
| ꝓhibet. | Quod. | Cū melle. |
| etiam. | ditatē: | natant. |
| dispositio. | comestōis: | humorem. |
| absterſiōe. | a sole. | stomachum |
| esse dixe. | plumbū. | oris. |

| | | |
|---|---|---|
| stomachi. | De aqua. | Et gallinas. |
| spiritus. | ptinet: | huīdoꝝ. |
| qa licet. | positis. | fasianus. |

qa come·
illam.

Tamen.
tat et.
ĩpigñatõ.
uentris.
ẽ ɔplexio.

Et ĩ fumũ.
buõrẽ que
qui eo·
delicata.

De ouis.
exiſtentes;

cũ cortice·
huõribus.
plurimũ.

Decoqtur.
& boni.
quam.
marini.
cephalus.

piecta.
ſimilem.
exiſtit.
dit et.
in capitulo.

Minus.
aut recẽtia
calefaciũt·
mixte.
foli.

Vt q̃.
animũ.
emergit.
pari modo·
impediens.



